

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet och till vissa lagar som har samband med den

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås ändringar i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet, lagen om gränsbevakningsväsendets förvaltning, tvångsmedelslagen, polislagen och lagen om behandling av personuppgifter vid Gränsbevakningsväsendet.

I propositionen föreslås det att Gränsbevakningsväsendet ska få befogenhet att i samband med gränskontroll, Gränsbevakningsväsendets brottsbekämpning eller de tillsynsuppgifter som föreskrivs för Gränsbevakningsväsendet förhindra och utreda också sådana människohandelsbrott som inte har anknytning till ordnande av olaglig inresa. För närvarande undersöker Gränsbevakningsväsendet bara sådana människohandelsbrott som hänför sig till ordnande av olaglig inresa.

Det föreslås att det till brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka fogas penningtvätt eller penningtvättsförseelse som upptäckts i samband med utförandet av gränskontroll, Gränsbevakningsväsendets brottsbekämpning eller en tillsynsuppgift som föreskrivs för Gränsbevakningsväsendet i sådana fall där förbrottet till det misstänkta brottet är ett brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka eller ett förbrott till häleribrott, det vill säga stöld-, förskingrings-, rån-, utpressnings-, bedrägeri-, ocker- eller betalningsmedelsbedrägeribrott. Enligt förslaget ska Gränsbevakningsväsendet i fortsättningen få förhindra och utreda häleribrott på motsvarande sätt som penningtvättsbrott, det vill säga i samband med utförande av gränskontroll, Gränsbevakningsväsendets brottsbekämpning eller en tillsynsuppgift som föreskrivs för Gränsbevakningsväsendet.

Det föreslås att befogenheterna i fråga om teleövervakning, annat förtäckt inhämtande av information än datanätsbaserat förtäckt inhämtande av information samt teknisk spårning av en person i syfte att förhindra eller utreda brott ska utvidgas att gälla alla sådana brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka för vilka det strängaste föreskrivna straffet är fängelse i minst fyra år, med undantag för tjänstebrott och militära brott, tagande av gisslan i anknytning till ordnande av olaglig inresa samt sådana brott som riktar sig mot en gränsbevakningsmyndighet våldsamt motstånd mot tjänsteman, grovt givande av muta och allmänfarliga brott.

Det föreslås att Gränsbevakningsväsendet får befogenheter för täckoperationer som genomförs uteslutande i datanät och bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät. Beslut om utövande av dessa befogenheter ska fattas av chefen för centralkriminalpolisen. Åtgärderna ska vidtas av en för uppdraget förordnad gränsbevakningsman som särskilt utbildats för hemligt inhämtande av information.

Dessutom föreslås det att Gränsbevakningsväsendet får rätt att genomföra styrd användning av informationskällor. Styrd användning av informationskällor får genomföras inte bara för att ta emot information av betydelse för skötseln av uppgifter som gäller förhindrande och utredning av brott utan också upprätthållande av gränssäkerheten.

I tvångsmedelslagen, polislagen, lagen om gränsbevakningsväsendets förvaltning och lagen om behandling av personuppgifter vid Gränsbevakningsväsendet görs ändringar som föranleds av de föreslagna befogenheterna.

Propositionen förverkligar de mål i regeringsprogrammet för statsminister Petteri Orpos regering som gäller effektivisering av brottsbekämpningen och bekämpningen av människohandel.

De föreslagna lagarna avses träda i kraft den 1 juni 2025.

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL.....	1
MOTIVERING	5
1 Bakgrund och beredning	5
1.1 Bakgrund.....	5
1.2 Beredning.....	6
2 Nuläge och bedömning av nuläget.....	6
2.1 Nuläge	6
2.1.1 Allmänt.....	6
2.1.2 Brottsområde som undersöks av Gränsbevakningsväsendet	8
2.1.2.1 Människorättsbrott	8
2.1.2.2 Penningtvättsbrott	9
2.1.3 Hemliga metoder för inhämtande av information för att förhindra ett brott	10
2.1.4 Hemliga tvångsmedel för att utreda brott.....	11
2.1.4.1 Teleavlyssning för att utreda ett brott	12
2.1.4.2 Teleövervakning.....	13
2.1.4.3 Förtäckt inhämtande av information	13
2.1.4.4 Teknisk spårning av personer.....	14
2.1.4.5 Täckoperation.....	15
2.1.4.6 Bevisprovokation genom köp	16
2.1.4.7 Användning av informationskällor	16
2.1.5 PTG-verksamhet	17
2.2 Bedömning av nuläget.....	17
2.2.1 Brottsområde som undersöks av Gränsbevakningsväsendet	17
2.2.1.1 Människorättsbrott	17
2.2.1.2 Penningtvättsbrott	20
2.2.2 Hemliga metoder för inhämtande av information och hemliga tvångsmedel för att förhindra och utreda brott.....	21
2.2.2.1 Brottsområde med anknytning till ordnande av olaglig inresa	23
2.2.2.2 Gränsöverskridande egendomsbrott.....	24
2.2.2.3 Grovt jaktbrott.....	25
2.2.2.4 Underlåtelse att iaktta de bestämmelser vars efterlevnad Gränsbevakningsväsendet ska övervaka	25
2.2.2.5 Brottsområde som riktar sig mot en gränsbevakningsmyndighet eller mot gränsmärken och gränsanordningar	26
2.2.2.6 Täckoperationer som genomförs uteslutande i datanät och bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät	27
2.2.2.7 Användning av informationskällor	29
3 Målsättning	31
4 Förslagen och deras konsekvenser.....	31
4.1 De viktigaste förslagen.....	31
4.2 De huvudsakliga konsekvenserna	32
4.2.1 Konsekvenser för myndigheterna	32
4.2.2 Ekonomiska konsekvenser	33

4.2.3 Konsekvenser för de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna	33
4.2.4 Konsekvenser i landskapet Åland	34
5 Utländsk lagstiftning och andra förfaranden som tillämpas utomlands.....	35
6 Remissvar	37
7 Specialmotivering	38
7.1 Lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet	38
7.2 Lagen om gränsbevakningsväsendets förvaltning.....	58
7.3 Tvångsmedelslagen	60
7.4 Polislagen.....	61
7.5 Lagen om behandling av personuppgifter vid Gränsbevakningsväsendet	61
8 Bestämmelser på lägre nivå än lag	61
9 Ikraftträdande.....	61
10 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning	61
10.1 Hemliga metoder för inhämtande av information och tvångsmedel	62
10.1.1 Utvidgning av brott som berättigar till teleövervakning, förtäckt inhämtande av information och teknisk spårning av personer	63
10.1.2 Täckoperationer som genomförs uteslutande i datanät och bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät	67
10.1.3 Användning av informationskällor	67
10.1.4 Rättsskydd.....	68
10.1.5 Bedömning	69
LAGFÖRSLAG	72
Lag om ändring av lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet	72
Lag om ändring av lagen om gränsbevakningsväsendets förvaltning.....	82
Lag om ändring av 10 kap. i tvångsmedelslagen	84
Lag om ändring av 5 kap. 1 § i polislagen	85
Lag om ändring av 12 § i lagen om behandling av personuppgifter vid Gränsbevakningsväsendet	86
BILAGA	88
PARALLELLETEXT	88
Lag om ändring av lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet	88
Lag om ändring av lagen om gränsbevakningsväsendets förvaltning.....	110
Lag om ändring av 10 kap. i tvångsmedelslagen	113
Lag om ändring av 5 kap. 1 § i polislagen	117
Lag om ändring av 12 § i lagen om behandling av personuppgifter vid Gränsbevakningsväsendet.....	119

MOTIVERING

1 Bakgrund och beredning

1.1 Bakgrund

Lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet (108/2018) trädde i kraft den 1 april 2018. Lagens funktion har bedömts i ett förberedande utredningsprojekt om behoven av att ändra gränsbevakningslagstiftningen, vilket tillsattes av inrikesministeriet (SM049:00/2019). I den promemoria som färdigställdes år 2022 inom ramen för projektet granskades bland annat utökandet av Gränsbevakningsväsendets befogenhet i fråga om de brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka och vissa hemliga metoder för inhämtande av information och hemliga tvångsmedel. Bedömningspromemorian var på remiss mellan den 9 mars och den 11 april 2022. Bedömningspromemorian och ett sammandrag av utlåtandena är tillgängliga på statsrådets projektsidor på adressen valtioneuvosto.fi/sv/projekt med koden SM049:00/2019.

Verksamhetsmiljön inom brottsbekämpningen är i ständig förändring. Den nya fenomenen är att sätten att begå brott har ändrats och att instrumentaliseringen av inresa fått en uppenbart permanent karaktär som en del av mellanstatlig påverkan, vilket för sin del har en koppling även till den nationella säkerheten.

Det är en allt mer utmanande uppgift att förebygga och utreda brott. Brotten är svårare att utreda och brottshelheterna kan vara omfattande. Flera typer av brott, såsom människohandel och ordnande av olaglig inresa, och även gränsöverskridande egendomsbrott är en allt yrkesmässigare och mera organiserad verksamhet. Dessutom är till exempel människohandelsbrott eller brott med anknytning till ordnande av olaglig inresa i typfallet dold brottslighet, som nödvändigtvis inte kommer till myndigheternas kännedom till exempel via brottsanmälningar.

Brottsbekämpningen ska även i allt högre grad kunna svara mot internationell rörlig brottslighet och teknologiska framsteg, i synnerhet i form av datanätsstödd och -förmedlad brottslighet. Detta förutsätter att ledningen av brottsbekämpningen och -undersökningen effektiviseras och harmoniseras, men även att befogenheterna ses över. Den förändrade brottsligheten innebär att den utökas och blir mer mångfaldig, varvid förundersökningsmyndigheterna ska ha ännu mer omfattande metoder att tillgripa för de varierande situationer och behov som de stöter på.

När det gäller de begränsade resurserna för brottsbekämpningen är det viktigt att de kan riktas maximalt effektivt och på de helheter som ger störst genomslag. För Gränsbevakningsväsendet utgörs de viktigaste helheterna av brott med anknytning till ordnande av olaglig inresa och associerade brott. Det är viktigt att i tillräcklig grad kunna rikta inhämtande av information och andra föregripande åtgärder på dessa brott och följaktligen ingripa i brottsligheten redan i ett tidigt skede. I bästa fall kan brotten förhindras redan vid den tidpunkten. För förundersökningsmyndigheterna är det viktigt att kunna ta fram en lägesbild av brottsligheten och dess olika uttrycksformer och rikta resurser ännu effektivare på avslöjande och förhindrande verksamhet. Förhindrande av brotten förutsätter tillräckliga befogenheter att inhämta information.

Som en följd av ändringarna av tvångsmedelslagen och lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet i november 2023 har Gränsbevakningsväsendet för närvarande rätt till förtäckt inhämtande av information i datanät, då det handlar om ett brott för vilket det föreskrivna maximistraffet är fängelse i minst två år. Denna nya befogenhet bidrar till att svara mot förändringen i verksamhetsmiljön, men det är inte ännu möjligt att lägga fram någon bedömning om användningen av den och dess effektivitet.

Vid inrikesministeriet pågår ett projekt för att förbereda lagstiftning om polisens kriminalunderrättelseinhämtning [SM047:00/2023](#). I projektet bedöms om polisens hemliga metoder för inhämtande av information är tillräckliga och deras funktion samt möjligheterna att effektivt inhämta information för att skydda den inre säkerheten. Kriminalunderrättelseinhämtning är central vid bekämpning av i synnerhet allvarlig brottslighet. I polisens verksamhet har målet med kriminalunderrättelseinhämtning en koppling i synnerhet till förebyggande och avslöjande av brott. Ett mål för kriminalunderrättelseinhämtningen är dessutom att få en heltäckande lägesbild av brottsligheten. Projektets mandatperiod upphör i maj 2026.

1.2 Beredning

Inrikesministeriet tillsatte den 1 mars 2023 ett projekt för att ändra lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet utifrån bedömningspromemorian. I projektet bedöms en begränsad utökning av Gränsbevakningsväsendets undersökningsrätt till människohandelsbrott och penningtvättsbrott. Av de hemliga metoderna för inhämtande av information och de hemliga tvångsmedlen bedöms i synnerhet teleövervakning, förtäckt inhämtande av information och styrd användning av informationskällor.

Propositionen har beretts som tjänsteuppdrag vid inrikesministeriets gränsbevakningsavdelning. Utkastet till proposition var på remiss mellan den x x och den x x 2024. Inrikesministeriet begärde utlåtanden av följande instanser, av vilka de som markerats med asterisk (*) lämnade ett utlåtande: Ålands landskapsregering, riksdagens justitieombudsman, Electronic Frontier Finland - Effi ry, Finlands näringsliv rf, Helsingfors hovrätt, Helsingfors tingsrätt, Polisinsättningen i Helsingfors, Ihmisoikeusliitto, Julkiset Oikeusavustajat ry, Juristiliitto - Juristförbundet (reg. Suomen Lakimiesliitto - Finlands Juristförbund ry), Centralkriminalpolisen, kommunikationsministeriet, Transport- och kommunikationsverket, Maanpuolustuksen Henkilökuntaliitto MPHL ry, justitieministeriet, Oikeuspoliittinen yhdistys Demla ry, Polisstyrelsen, Poliisin ja Rajan henkilöstö JHL ry, försvarsministeriet, försvarsmaktens huvudstab, Befälsförbundet rf, Gränssäkerhetsunionen rf, polisavdelningen vid inrikesministeriet, Skyddspolisen, Suomen Asianajajaliitto, Finlands Maskinbefälsförbund SKL rf, Finlands Polisorganisationers Förbund, Suomen Syyttäjähdistys ry, Suomen tuomariliitto - Finlands domareförbund ry, Företagarna i Finland rf, Åklagarmyndigheten, Tietoliikenteen ja tietotekniikan keskusliitto FiCom ry, Data-skyddsombudsmannens byrå, Tullen, utrikesministeriet, Upseeriliitto ry, statsrådets justiekansler, finansministeriet och diskrimineringsombudsmannen.

Beredningsunderlaget för regeringens proposition är tillgängligt på statsrådets projektsidor på adressen valtioneuvosto.fi/sv/projekt med koden SM002:00/2023.

Innehållet i utlåtandena behandlas nedan i propositionen.

2 Nuläge och bedömning av nuläget

2.1 Nuläge

2.1.1 Allmänt

Lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet tillämpas enligt dess 1 § på till Gränsbevakningsväsendets uppgifter hörande åtgärder för förhindrande, avslöjande, utredning och överlämnande för åtalsprövning av brott. Enligt 3 § 1 mom. i lagen vidtar Gränsbevakningsväsendet åtgärder för att förhindra, avslöja och utreda brott och föra brott till åtalsprövning självständigt eller tillsammans med andra myndigheter med iakttagande av vad som föreskrivs

i denna lag eller annanstans i lag. Gränsbevakningsväsendet är en sådan förundersökningsmyndighet som avses i förundersökningslagen (805/2011).

Bestämmelser om brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka finns i 4 § i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet. Tyngdpunkten inom Gränsbevakningsväsendets brottsbekämpning ligger på bekämpning av brottslighet i anknytning till gränsövergång, till exempel ordnande av olaglig inresa och anknutna människohandelsbrott, förfalskningsbrott i fråga om resedokument, riksgränsbrott, territoriokränkningar och häleribrott i samband med gränskontroll. Dessutom har Gränsbevakningsväsendet befogenhet att förhindra och utreda bland annat vissa naturresursbrott, miljöbrott till havs och sjötrafikbrott.

Enligt 5 § i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet kan Gränsbevakningsväsendet på en annan förundersökningsmyndighets begäran göra förundersökning även i ett ärende som inte avses i 4 §, om ärendet hänför sig till en förundersökning som Gränsbevakningsväsendet har inlett och åtalet i ärendet kan handläggas vid domstol samtidigt som åtalet för ett brott som håller på att undersökas av Gränsbevakningsväsende.

Enligt 7 § i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet ska Gränsbevakningsväsendet underrätta polisen när det vidtar åtgärder för att förhindra och utreda brott och i samband med detta använder hemliga metoder för inhämtande av information och hemliga tvångsmedel.

I 8 § i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet föreskrivs det att om inte något annat följer av bestämmelserna om arbetsfördelningen mellan Gränsbevakningsväsendet, polisen och Tullen, överför Gränsbevakningsväsendet förhindrandet och utredningen av tullbrott till Tullen och förhindrandet och utredningen av andra brott till polisen, om arten eller omfattningen av ärendet eller de nödvändiga åtgärderna förutsätter det eller om myndigheten i fråga kräver det. Enligt 3 mom. i paragrafen ska Gränsbevakningsväsendet överföra utredningen av brottet till polisen, om det finns skäl att misstänka att en person som tjänstgör vid Gränsbevakningsväsendet har gjort sig skyldig till ett brott som ska handläggas som ett militärt rättegångsärende eller till ett brott som avses i 40 kap. i strafflagen och brottets allvar eller tilltron till en objektiv undersökning kräver det.

Verksamhetsområdet för brottsbekämpningen inom Gränsbevakningsväsendet avgränsas av 4 § i gränsbevakningslagen (578/2005). Enligt 1 mom. i paragrafen verkar Gränsbevakningsväsendet där det är motiverat för upprätthållande av gränsordningen och gränssäkerheten, genomförande av gränskontroll och utförande av sådana uppgifter med anknytning till det militära försvaret som ankommer på Gränsbevakningsväsendet, samt på havsområdet och inom den ekonomiska zon som avses i lagen om Finlands ekonomiska zon (1058/2004). Gränsbevakningsväsendet verkar på andra platser endast om det behövs för att slutföra en lagstadgad uppgift, ge handräckning eller ge assistans till en annan finsk myndighet.

Vid brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet tillämpas de allmänna principer som föreskrivs i gränsbevakningslagen, i synnerhet respekt för de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna (11 §), proportionalitetsprincipen (7 §), principen om minsta olägenhet (7 a §), principen om ändamålsbundenhet (7 b §) samt möjligheten att flytta eller avstå från en åtgärd (9 §).

Enligt 11 § i gränsbevakningslagen, som gäller respekt för de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna, ska en gränsbevakningsman respektera de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna, och när han eller hon utövar sina befogen-

heter välja det motiverbara alternativ som bäst tillgodoser dessa rättigheter. Enligt 7 § i gränsbevakningslagen, som gäller proportionalitetsprincipen, ska åtgärderna kunna försvaras i förhållande till hur viktigt, farligt och brådskande uppdraget är, det mål som eftersträvas samt uppträdande, ålder, hälsa och andra motsvarande omständigheter som gäller den person som är föremål för åtgärden och övriga omständigheter som inverkar på helhetsbedömningen av situationen. De metoder som används och de olägenheter de orsakar ska stå i rimlig proportion till det eftersträvade målet. Proportionalitetsprincipen framgår också av 9 § i gränsbevakningslagen, enligt vilken en gränsbevakningsman har rätt att avstå från en åtgärd, om slutförandet av den kunde medföra följder som är oskäligen med hänsyn till det resultat som eftersträvas. Enligt 7 a § som gäller principen om minsta olägenhet får man inte ingripa i någons rättigheter i större utsträckning och ingen får orsakas större skada eller olägenhet än vad som är nödvändigt för att utföra uppdraget. Enligt 7 b § som gäller principen om ändamålsbundenhet får befogenheter utövas endast i föreskrivna syften.

De grundläggande fri- och rättigheterna är i allmänhet inte absoluta, även om bestämmelsen om en grundläggande fri- eller rättighet har skrivits i en form som tryggar fri- eller rättigheten i fråga och även om bestämmelsen inte innehåller något regleringsförbehåll eller någon annan laghänvisning. Frågan om inskränkning av en grundläggande fri- och rättighet avgörs då i enlighet med de allmänna krav som gäller inskränkning av de grundläggande fri- och rättigheterna.

Enligt de allmänna kraven för inskränkning får de inskränkningar som gäller de grundläggande fri- och rättigheterna för en person som är föremål för Gränsbevakningsväsendets åtgärd inte stå i strid med Finlands internationella skyldigheter i fråga om de mänskliga rättigheterna. Enligt 22 § i grundlagen ska det allmänna se till att de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna tillgodoses. Betydelse har framför allt Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (EMK, FördrS 18 och 19/1990, sådan den lyder senare ändrad i FördrS 71 och 72/1994, FördrS 85 och 86/1998, FördrS 8 och 9/2005, FördrS 6 och 7/2005 samt FördrS 50 och 51/2010). Av betydelse är dessutom i synnerhet internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter (FördrS 7 och 8/1976, nedan kallad MP-konventionen). Med tanke på den granskning som görs i denna proposition utgörs de synnerligen betydelsefulla artiklarna i EMK av artikel 5 om rätten till frihet och säkerhet, artikel 8 om rätten till skydd för privat- och familjeliv, artikel 10 om yttrandefriheten, och artikel 13 om rätten till ett effektivt rättsmedel. I fråga om MP-konventionen utgörs de betydelsefulla bestämmelserna av artikel 2 om effektiva rättsmedel, artikel 9 om rätten till frihet och personlig säkerhet och artikel 17 om skyddet för privatliv, familj, hem eller korrespondens.

I Europeiska människorättsdomstolens rättspraxis (i synnerhet Weber och Saravia mot Tyskland, 29.6.2006, punkt 95, Liberty m.fl. mot Förenade Kungariket, 1.10.2008, punkt 59–60, Zakharov mot Ryssland, 4.12.2015, punkt 229–230 och Szabó och Vissy, 12.1.2016, punkten 89) har man framhållit bland annat vikten av exakta och förutsägbara lagfästa definitioner av befogenhetsgrunder, strikt tolkning av nödvändighetskriteriet, objektiva grunder för rätten att erhålla data, förhandstillsyn utförd av domstol eller ett oberoende förvaltningsorgan, oberoende efterhandstillsyn och tillgång till rättsskydd genom domstol.

2.1.2 Brott som undersöks av Gränsbevakningsväsendet

2.1.2.1 Människorättsbrott

Det finns bestämmelser om formerna för utnyttjande av människohandelsbrott i 25 kap. 3 § 1 mom. i strafflagen (39/1889). Enligt momentet är det vid människohandel fråga om att göra någon annan till föremål för sexuellt utnyttjande i enlighet med 20 kap. 10 § 1 mom. 1 punkten

eller därmed jämförbart sexuellt utnyttjande, tvångsarbete eller andra förhållanden som kränker människovärdet eller i syfte att avlägsna organ eller vävnader. Den grova gärningsformen har kriminaliserats i 25 kap. 3 a § i lagen. För människohandel ska gärningsmannen dömas till fängelse i minst fyra månader och högst sex år och för grov människohandel ska gärningsmannen dömas till fängelse i minst två och högst tio år.

Enligt 4 § 3 punkten i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet har Gränsbevakningsväsendet till uppgift att förhindra, avslöja och utreda ordnande av olaglig inresa och till det anknuten människohandel enligt 25 kap. 3 och 3 a § i strafflagen och ordnande av olaglig inresa och till det anknuten annat brott mot friheten enligt 25 kap. i strafflagen. Gränsbevakningsväsendet hindrar och undersöker människohandelsbrott endast i samband med misstänkt ordnande av olaglig inresa.

Av de brott mot friheten som avses i 25 kap. i strafflagen har främst frihetsberövande och grovt frihetsberövande en koppling till ordnande av olaglig inresa. Enligt 2 § i kapitlet ska gärningsmannen för grovt frihetsberövande dömas till fängelse i minst fyra månader och högst fyra år.

2.1.2.2 Penningtvättsbrott

Det finns bestämmelser om penningtvättsbrott i 32 kap. 6–10 § i strafflagen. Enligt 6 § 1 mom. i kapitlet ska den som 1) tar emot, använder, omvandlar, överlåter, överför, förmedlar eller innehar egendom som förvärvats genom brott eller vinning av brott, eller egendom som kommit i stället för sådan egendom eller vinning, och gör det för att bereda sig eller någon annan nytta, för att dölja eller maskera vinningens eller egendomens olagliga ursprung eller för att hjälpa gärningsmannen att undandra sig de rättsliga följderna av brottet, eller 2) i fråga om egendom som förvärvats genom brott eller vinning av brott, eller egendom som kommit i stället för sådan egendom eller vinning, döljer eller maskerar egendomens eller vinningens rätta karaktär, ursprung eller belägenhet eller förfogandet över den eller de rättigheter som är knutna till den, eller bistår någon annan vid sådant döljande eller sådan maskering, för penningtvätt dömas till böter eller fängelse i högst två år. Enligt 2 mom. i paragrafen är försök straffbart. För grov penningtvätt ska gärningsmannen dömas till fängelse i minst fyra månader och högst sex år (7 §).

I rättslitteraturen avses med penningtvätt i allmänhet omvandling eller förflyttning av förmögenhet av kriminellt ursprung till laglig eller skenbart laglig affärsverksamhet så att pengarnas verkliga ursprung döljs. Penningtvätt är en associerad gärning, som alltid förutsätter ett så kallat förbrott, vars egendom eller vinning är föremål för penningtvättsåtgärderna. Målet med penningtvätt är i allmänhet att möjliggöra en riskfri användning av medlen, och penningtvätt kan vara en metod för att återinföra medel som skaffats genom ett brott i laglig eller olaglig verksamhet.

Enligt 32 kap. 1 § i strafflagen är penningtvätt den primära brottsrubriceringen i förhållande till häleribrott. En gärning som motsvarar bägge brottsbeskrivningar döms som penningtvätt. Enligt den gällande lagen har Gränsbevakningsväsendet inte befogenhet att förhindra, avslöja och utreda penningtvättsbrott som föreskrivits som straffbara i 32 kap. i strafflagen.

Om ett misstänkt häleribrott som undersöks av Gränsbevakningsväsendet ska utredas som ett penningtvättsbrott, överförs det till polisen eller så undersöks det som en del av en större helhet som annan förundersökning av Gränsbevakningsväsendet på begäran av en annan förundersökningsmyndighet. Med stöd av 5 § i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet utför Gränsbevakningsväsendet förundersökningen av ett penningtvättsbrott, om en annan förundersökningsmyndighet gör en sådan begäran och det anknyter till en förundersökning som

inletts av Gränsbevakningsväsendet. En ytterligare förutsättning är att åtalet i ärendet kan behandlas i domstol samtidigt som åtalet för ett brott som håller på att undersökas av Gränsbevakningsväsendet. Om alla dessa föreskrivna förutsättningar inte är uppfyllda, har Gränsbevakningsväsendet inte befogenhet att göra förundersökningen av ett penningtvättsbrott.

2.1.3 Hemliga metoder för inhämtande av information för att förhindra ett brott

Det finns bestämmelser om hemliga metoder för inhämtande av information i 3 kap. i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet Enligt 13 § i lagen kan teleövervakning, inhämtande av basstationsuppgifter, systematisk observation, förtäckt inhämtande av information, teknisk observation (teknisk avlyssning, optisk observation, teknisk spårning och teknisk observation av utrustning), inhämtande av identifieringsuppgifter för teleadresser eller teleterminalutrustning, användning av informationskällor och kontrollerade leveranser användas i syfte att förhindra ett brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka eller i syfte att avvärja en fara. Gränsbevakningsväsendet använder inte alls täckoperationer, bevisprovokation genom köp och styrd användning av informationskällor som en hemlig metod för att inhämta information.

Befogenheten för teleövervakning, annat förtäckt inhämtande av information än inhämtande i datanät och teknisk spårning av en person har begränsats till de brottsrubriceringar som föreskrivs i 16 § 2 mom., 23 § 2 mom. och 29 § 3 mom. i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet. Användningen av övriga nämnda hemliga metoder för inhämtande av information vilka används av Gränsbevakningsväsendet har kopplats till det föreskrivna maximistraffet för brottet och i fråga om systematisk observation därtill den typ av brott som nämns separat i bestämmelsen, det vill säga häleribrott.

Gränsbevakningsväsendet har ingen befogenhet alls att använda hemliga metoder för inhämtande av information för att avslöja brott. Det bör noteras att befogenheterna för de hemliga metoderna för inhämtande av information vilka är tillgängliga för polisen begränsar sig enbart till allvarliga brott som riktar sig mot statens säkerhet och terroristbrott.

I 14 § i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet finns det föreskrifter om förutsättningarna för användning av hemliga metoder för inhämtande av information. Enligt 1 mom. i paragrafen är en allmän förutsättning för användning av en hemlig metod för inhämtande av information att man med den metoden kan antas få information som behövs för att förhindra ett brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka eller avvärja en fara. I 2 mom. i paragrafen föreskrivs det att utöver vad som nedan föreskrivs om särskilda förutsättningar för användning av hemliga metoder för inhämtande av information får systematisk observation, teknisk avlyssning, optisk observation, teknisk spårning av personer, teknisk observation av utrustning och kontrollerade leveranser användas bara om dessa metoder kan antas vara av synnerlig vikt för förhindrande av ett brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka. Med dessa metoder är det möjligt att ingripa i de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna i sådan utsträckning att det varit motiverat att fastställa ett sådant krav för användning av dessa. De särskilda förutsättningarna för användning av hemliga metoder för inhämtande av information är de specificerade brott för vilkas förhindrande varje metod kan användas.

En domstol beslutar om när Gränsbevakningsväsendet, för att förhindra ett brott, får använda sig av teleavlyssning, inhämtande av information i stället för teleavlyssning, teleövervakning, inhämtande av basstationsuppgifter, teknisk avlyssning som riktas mot en misstänkt som berövs sin frihet, optisk observation av hemfridsskyddade platser, optisk observation av hemfridsskyddade platser enligt 24 kap. 11 § i strafflagen eller en misstänkt som berövs sin frihet på

grund av brott, teknisk spårning av en person, teknisk observation av utrustning samt installation av en anordning, metod eller programvara som används för teknisk observation i ett utrymme som används för stadigvarande boende. Om ärendet inte tål uppskov, får en anhållningsberättigad tjänsteman besluta om teleövervakning, inhämtande av basstationsuppgifter, teknisk spårning av en person eller teknisk observation av utrustning till dess att domstolen har avgjort yrkandet om beviljande av tillstånd. Ärendet ska föras till domstol så snart det är möjligt, dock senast 24 timmar efter det att den hemliga metoden för inhämtande av information började användas.

I 5 kap. 1 § 4 mom. i polislagen stipuleras att vad som i 5 kap. föreskrivs om polisens eller en polismans rätt att använda hemliga metoder för inhämtande av information gäller med undantag för teleavlyssning, inhämtande av information i stället för teleavlyssning, täckoperationer, bevisprovokation genom köp och styrd användning av informationskällor även gränsbevakningsmyndigheterna, tullmyndigheterna och militärmyndigheterna enligt vad som särskilt föreskrivs i lag. Enligt regeringens proposition med förslag till polislag och vissa lagar i samband med den (RP 224/2010 rd, s. 94/II) är avsikten med bestämmelsen inte att ta ställning till frågan om de nämnda metoderna kan tillåtas för tull-, gränsbevaknings- eller militärmyndigheterna, utan det är skäl att särskilt utreda till vilka delar de nämnda metoderna ska stå till myndigheternas förfogande

2.1.4 Hemliga tvångsmedel för att utreda brott

Det finns bestämmelser om hemliga tvångsmedel i 4 kap. i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet. I 58 § 1 mom. i lagen föreskrivs det att på användningen av hemliga tvångsmedel i en förundersökning som genomförs av Gränsbevakningsväsendet tillämpas 10 kap. i tvångsmedelslagen med de undantag som anges i paragrafen.

Av de hemliga tvångsmedlen har Gränsbevakningsväsendet tillgång till motsvarande metoder som vid hemligt inhämtande av information, det vill säga teleövervakning, inhämtande av basstationsuppgifter, systematisk observation, förtäckt inhämtande av information, teknisk observation (teknisk avlyssning, optisk observation, teknisk spårning och teknisk observation av utrustning), inhämtande av identifieringsuppgifter för teleadresser eller teleterminalutrustning, vanlig användning av informationskällor och kontrollerade leveranser. Dessutom får Gränsbevakningsväsendet använda teleavlyssning och inhämtande av information i stället för teleavlyssning. Enligt 58 § 2 mom. i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet får Gränsbevakningsväsendet inte använda täckoperationer, bevisprovokation genom köp och styrd användning av informationskällor.

Teleavlyssning, inhämtande av information i stället för teleavlyssning, teleövervakning, annat förtäckt inhämtande av information än inhämtande i datanät och teknisk spårning av en person har begränsats till de brottsrubriceringar som föreskrivs i 58 § 3 mom. i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet. Användning av övriga hemliga tvångsmedel som är tillgängliga för Gränsbevakningsväsendet har kopplats till de maximistraff som föreskrivs för brottet i tvångsmedelslagen och därtill delvis till de brottstyper som nämns separat i bestämmelserna.

I 10 kap. 2 § i häktningslagen finns bestämmelser om förutsättningar för användning av hemliga tvångsmedel. Enligt 1 mom. i paragrafen är en allmän förutsättning för att hemliga tvångsmedel ska få användas att det kan antas att man på det sättet får information som behövs för att utreda ett brott. I paragrafens 2 mom. föreskrivs det att utöver vad som föreskrivs nedan om de särskilda förutsättningarna för att använda hemliga tvångsmedel får teleavlyssning, inhämtande av

information i stället för teleavlyssning, systematisk observation, teknisk avlyssning, optisk observation, teknisk spårning av en person, teknisk observation av utrustning, täckoperationer, bevisprovokation genom köp, styrd användning av informationskällor och kontrollerade leveranser användas bara om de kan antas vara av synnerlig vikt för utredning av ett brott. Täckoperationer, bevisprovokation genom köp och bostadsavlyssning omfattas dessutom av nödvändighetskriteriet, men ingen av dessa metoder är tillgängliga för Gränsbevakningsväsendet.

En domstol beslutar om när Gränsbevakningsväsendet, för att förhindra ett brott, får använda sig av teleavlyssning, inhämtande av information i stället för teleavlyssning, teleövervakning, inhämtande av basstationsuppgifter, teknisk avlyssning som riktas mot en misstänkt som berövats sin frihet, optisk observation av hemfridskyddade platser, optisk observation av hemfridskyddade platser enligt 24 kap. 11 § i strafflagen eller en misstänkt som berövats sin frihet på grund av brott, teknisk spårning av en person, teknisk observation av utrustning samt installation av en anordning, metod eller programvara som används för teknisk observation i ett utrymme som används för stadigvarande boende. Om ärendet inte tål uppskov, får en anhållningsberättigad tjänsteman besluta om teleövervakning, inhämtande av basstationsuppgifter, teknisk spårning av en person eller teknisk observation av utrustning till dess att domstolen har avgjort yrkandet om beviljande av tillstånd. Ärendet ska föras till domstol så snart det är möjligt, dock senast 24 timmar efter det att det hemliga tvångsmedlet började användas.

Enligt 5 § i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet kan Gränsbevakningsväsendet på en annan förundersökningsmyndighets begäran göra förundersökning även i ett ärende som inte avses i 4 §, om ärendet hänför sig till en förundersökning som Gränsbevakningsväsendet har inlett och åtalet i ärendet kan handläggas vid domstol samtidigt som åtalet för ett brott som håller på att undersökas av Gränsbevakningsväsende. I 58 § 4 mom. i lagen föreskrivs det att vid i 5 § avsedd annan förundersökning som görs av Gränsbevakningsväsendet får en gränsbevakningsman av de hemliga tvångsmedlen inte använda teleavlyssning, inhämtande av information i stället för teleavlyssning, teleövervakning, förtäckt inhämtande av information, teknisk spårning av en person, täckoperationer, bevisprovokation genom köp och styrd användning av informationskällor.

I 10 kap. 1 § 2 mom. i tvångsmedelslagen föreskrivs det att vad som i 10 kap. föreskrivs om förundersökningsmyndighetens eller en förundersökningstjänstemans rätt att använda tvångsmedel gäller med undantag av täckoperationer, bevisprovokation genom köp och styrd användning av informationskällor förutom polisen även gränsbevakningsmyndigheterna, tullmyndigheterna och de militära myndigheterna enligt vad som föreskrivs särskilt om detta i lag. Enligt regeringens proposition med förslag till översyn av förundersöknings- och tvångsmedelslagstiftningen (RP 222/2010 rd, s. 325) kan det i samband med den revidering av dessa lagar som är på gång bli aktuellt att utreda huruvida och i hur stor omfattning de metoder som nämns i momentet borde kunna användas av andra förundersökningsmyndigheter än polisen.

Numera finns det bestämmelser om Tullens rätt till täckoperationer, bevisprovokation genom köp och styrd användning av informationskällor för att förhindra och utreda tullbrott i lagen om brottsbekämpning inom Tullen (623/2015).

2.1.4.1 Teleavlyssning för att utreda ett brott

Enligt 10 kap. 3 § 1 mom. i tvångsmedelslagen avses med teleavlyssning att ett meddelande som tas emot av eller sänds från en viss teleadress eller teleterminalutrustning och som förmedlas i ett allmänt kommunikationsnät eller i ett därtill anslutet kommunikationsnät avlyssnas, upptas eller behandlas på något annat sätt för utredning av innehållet i meddelandet och av

förmedlingsuppgifterna i anslutning till det. Teleavlyssning får riktas endast mot meddelanden från eller meddelanden avsedda för en person som är misstänkt för brott.

I 10 kap. 4 § 1 mom. i tvångsmedelslagen föreskrivs det att om det är sannolikt att i 3 § avsedda meddelanden och tillhörande förmedlingsuppgifter inte längre är tillgängliga genom teleavlyssning, kan förundersökningsmyndigheten trots förbudet enligt 7 kap. 4 § beviljas tillstånd att under de förutsättningar som anges i 10 kap. 3 § beslagta eller kopiera dem hos en kommunikationsförmedlare.

Enligt 58 § 3 mom. 1 punkten i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet har Gränsbevakningsväsendet rätt att använda teleavlyssning, inhämtande av information i stället för teleavlyssning endast vid utredning av grovt ordnande av olaglig inresa eller grovt ordnande av olaglig inresa och till den anknuten människohandel eller grov människohandel,

Gränsbevakningsväsendet har inte rätt till teleavlyssning och inte heller till inhämtande av information i stället för teleavlyssning för att förhindra brott.

2.1.4.2 Teleövervakning

I 16 § i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet finns det bestämmelser om teleövervakning och dess förutsättningar. Enligt 1 mom. i paragrafen avses med teleövervakning att förmedlingsuppgifter som innehåller av en kommunikationsförmedlare inhämtas om ett meddelande som har sänts från en teleadress eller teleterminalutrustning som är kopplad till ett allmänt kommunikationsnät eller till ett därtill anslutet kommunikationsnät eller som har tagits emot av en sådan adress eller utrustning, samt att uppgifter om en teleadress eller teleterminalutrustnings läge inhämtas samt att användningen av adressen eller utrustningen tillfälligt förhindras.

I 16 § 2 mom. i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet föreskrivs det att för förhindrande av brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka kan Gränsbevakningsväsendet ges tillstånd till teleövervakning av en teleadress eller teleterminalutrustning som innehåller eller sannolikt annars används av en person som på grund av sina yttranden eller sitt uppträdande eller av annan orsak med fog kan antas komma att göra sig skyldig till grovt ordnande av olaglig inresa, grovt ordnande av olaglig inresa och ett till det anknutet människohandelsbrott, eller grovt jaktbrott.

Enligt 58 § 3 mom. 2 punkten i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet har Gränsbevakningsväsendet rätt att använda teleövervakning endast vid utredning av grovt ordnande av olaglig inresa, grovt ordnande av olaglig inresa och till den anknuten människohandel eller grov människohandel, av grovt häleri, yrkesmässigt häleri, grov förfalskning, grovt jaktbrott eller grovt döljande av olagligt byte.

2.1.4.3 Förtäckt inhämtande av information

Med förtäckt inhämtande av information avses inhämtande av information genom kortvarig interaktion med en viss person där falska, vilseledande eller förtäckta uppgifter används för att hemlighålla tjänstemannens uppdrag.

I 23 § 2 mom. i lagen om brottsbekämpning föreskrivs det att för förhindrande av brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka får Gränsbevakningsväsendet använda förtäckt inhämtande av information, om det på grund av en viss persons yttranden eller uppträdande i övrigt med fog finns anledning att anta att denne kommer att göra sig skyldig till grovt

ordnande av olaglig inresa, eller grovt ordnande av olaglig inresa och ett till det anknutet människohandelsbrott.

Enligt 4 mom. i paragrafen får Gränsbevakningsväsendet för förhindrande av brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka rikta datanätsbaserat förtäckt inhämtande av information mot en person, om det på grund av personens yttranden eller uppträdande i övrigt med fog finns anledning att anta att denne kommer att göra sig skyldig till ett brott för vilket det strängaste föreskrivna straffet är fängelse i minst två år. Bestämmelsen trädde i kraft den 10 november 2023 (lag 990/2023).

Enligt 58 § 3 mom. i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet har Gränsbevakningsväsendet rätt att använda annat förtäckt inhämtande av information än sådant datanätsbaserat förtäckt inhämtande av information som avses i 10 kap. 14 § 4 mom. i tvångsmedelslagen endast vid utredning av grovt ordnande av olaglig inresa eller grovt ordnande av olaglig inresa och till den anknuten människohandel eller grov människohandel. Utifrån den nämnda punkten i tvångsmedelslagen får Gränsbevakningsväsendet rikta förtäckt inhämtande av information mot en misstänkt i ett datanät, om det finns skäl att misstänka en person för ett brott för vilket det strängaste föreskrivna straffet är fängelse i minst två år.

Beslut om förtäckt inhämtande av information

Enligt 24 § i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet fattas beslut om förtäckt inhämtande av information för förhindrande av brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka av avdelningschefen eller biträdande avdelningschefen för juridiska avdelningen vid staben för Gränsbevakningsväsendet. Enligt 59 § i lagen fattas beslut om förtäckt inhämtande av information för utredning av ett brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka på motsvarande av avdelningschefen eller biträdande avdelningschefen för juridiska avdelningen vid staben för Gränsbevakningsväsendet.

Enligt 5 kap. 16 § i polislagen ska beslut om förtäckt inhämtande av information fattas av chefen för centralkriminalpolisen, chefen för skyddspolisen eller chefen för en polisinsättning eller av en för uppdraget förordnad sådan anhållningsberättigad polisman eller polisman som hör till befälet vid skyddspolisen som särskilt utbildats för hemligt inhämtande av information. I 10 kap. 15 § i tvångsmedelslagen föreskrivs det att beslut om förtäckt inhämtande av information ska fattas av chefen för Centralkriminalpolisen, chefen för en polisinsättning eller en för uppdraget förordnad anhållningsberättigad tjänsteman som särskilt utbildats för hemligt inhämtande av information.

I 3 kap. 12 § i lagen om brottsbekämpning inom Tullen föreskrivs det att beslut om förtäckt inhämtande av information för att förhindra eller utreda tullbrott fattas av Tullens brottsbekämpningschef eller en för uppdraget förordnad anhållningsberättigad tullman som särskilt utbildats för hemligt inhämtande av information.

2.1.4.4 Teknisk spårning av personer

I 29 § i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet finns det bestämmelser om teknisk spårning och dess förutsättningar. Enligt paragrafens 1 mom. avses med teknisk spårning att förflyttning av föremål, ämnen eller egendom spåras med hjälp av radiosändare som fästs eller som redan finns på objektet eller med hjälp av någon annan motsvarande teknisk anordning, metod eller programvara. Teknisk spårning av en person får endast användas om det kan antas vara av synnerlig vikt för att förhindra eller utreda ett brott.

Syftet med spårning av en person är att följa en persons rörelser genom att placera en spårningssanordning på hans eller hennes kläder eller i ett föremål som han eller hon för med sig. Teknisk spårning av en person innebär att följa en persons vistelseplats och förflyttningar och den jämföras i fråga om de ingrepp i den personliga integriteten som den innebär eller sin betydelse med inhämtande av uppgifter om en teleadress och en terminalutrustnings läge.

Gränsbevakningsväsendet kan även beviljas tillstånd till teknisk spårning av en person, om det handlar om förhindrande eller utredning av grovt ordnande av olaglig inresa, grovt ordnande av olaglig inresa och ett till det anknutet människohandelsbrott eller grovt jaktbrott (29 § 3 mom. och 58 § 3 mom. 3 punkten).

2.1.4.5 Täckoperation

Med täckoperation avses planmässigt inhämtande av information om en viss person eller om personens verksamhet genom infiltration, där falska, vilseledande eller förtäckta uppgifter eller registeranteckningar används eller falska handlingar framställs eller används för att förvärva förtroende som behövs för inhämtandet av information eller för att förhindra att inhämtandet av information avslöjas (10 kap. 27 § 1 mom. i tvångsmedelslagen, 5 kap. 28 § 1 mom. i polislagen, 3 kap. 23 § 1 mom. i lagen om brottsbekämpning inom Tullen).

Gränsbevakningsväsendet har inte rätt till täckoperationer för att förhindra eller utreda brott.

För att förhindra brott får polisen rikta en täckoperation mot en person som på grund av sina yttranden eller sitt uppträdande i övrigt med fog kan antas komma att göra sig skyldig eller medverka till något annat i 10 kap. 3 § i tvångsmedelslagen avsett brott än grovt ordnande av olaglig inresa eller grovt tullredovisningsbrott, eller som med fog kan antas komma att göra sig skyldig eller medverka till ett brott som avses i 20 kap. 19 § i strafflagen. En förutsättning för en täckoperation i fråga om andra brott än dråp, mord och dråp under förmildrande omständigheter är dessutom att inhämtandet av information måste anses vara behövligt på grund av att den brottsliga verksamheten är planmässig, organiserad eller yrkesmässig eller på grund av att det kan antas att den fortsätter eller upprepas. Polisen får rikta en datanätsbaserad täckoperation mot en person för att förhindra ett brott, om det på grund av personens yttranden eller uppträdande i övrigt med fog kan antas att denne kommer att göra sig skyldig till ett brott för vilket det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst två år (5 kap. 28 § 2 och 3 mom. i polislagen).

Polisen får rikta en täckoperation mot en person om personen är skäligen misstänkt för något annat i 10 kap. 3 § i tvångsmedelslagen avsett brott än grovt ordnande av olaglig inresa eller grovt tullredovisningsbrott, eller om personen är skäligen misstänkt för ett brott som avses i 20 kap. 19 § i strafflagen. En förutsättning för en täckoperation i fråga om andra brott än dråp, mord och dråp under förmildrande omständigheter är dessutom att inhämtandet av information måste anses vara behövligt på grund av att den brottsliga verksamheten är planmässig, organiserad eller yrkesmässig eller på grund av att det kan antas att den fortsätter eller upprepas. Polisen får rikta en datanätsbaserad täckoperation mot en misstänkt, om personen är skäligen misstänkt för ett brott för vilket det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst två år (10 kap. 27 § 2 och 3 mom. i tvångsmedelslagen).

För att förhindra och utreda tullbrott får Tullen rikta en täckoperation mot en person som på grund av sina yttranden eller sitt uppträdande i övrigt med fog kan antas komma att göra sig skyldig eller medverka till ett sådant brott som avses i 10 kap. 3 § i tvångsmedelslagen i vilket ingår import, export eller transitering genom Finland av egendom. För att förhindra och utreda tullbrott får Tullen rikta en datanätsbaserad täckoperation mot en person, som på grund av sina

yttranden eller sitt uppträdande i övrigt med fog kan antas komma att göra sig skyldig till ett tullbrott för vilket det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst två år (3 kap. 23 § 2 och 3 mom. i lagen om brottsbekämpning inom Tullen).

2.1.4.6 Bevisprovokation genom köp

Med bevisprovokation genom köp avses ett köpeanbud eller ett köp av ett föremål, ett ämne, egendom eller en tjänst som polisen gör för att få i sin besittning eller finna bevis i ett brottmål eller vinningen av ett brott eller ett föremål, ett ämne eller egendom som avhänts någon genom ett brott eller som domstolen kan förklara förverkat eller förverkad eller som annars kan bidra till utredningen i brottmålet. För köp av annat än ett provparti krävs det att köpet är nödvändigt för att genomföra bevisprovokationen genom köp (10 kap. 34 § 1 mom. i tvångsmedelslagen).

Enligt 5 kap. 35 § i polislagen avses med bevisprovokation genom köp ett köpeanbud eller ett köp av ett föremål, ett ämne, egendom eller en tjänst som polisen gör för att förhindra ett brott gör i syfte att ta om hand eller påträffa ett föremål, ett ämne eller egendom som har samband med det brott som ska förhindras. En förutsättning för köp av annat än ett provparti är att köpet är nödvändigt för genomförandet av bevisprovokation genom köp.

Enligt 3 kap. 32 § i lagen om brottsbekämpning inom Tullen avses med bevisprovokation genom köp ett köpeanbud eller ett köp av ett föremål, ett ämne, egendom eller tjänst som förundersökningsmyndigheten för att förhindra eller utreda ett brott gör i syfte att påträffa eller ta om hand ett föremål, ett ämne eller egendom som har samband med ett brott eller att få i sin besittning eller finna bevis i ett brottmål eller vinningen av ett brott.

Gränsbevakningsväsendet har inte rätt till bevisprovokation genom köp för att förhindra eller utreda brott.

Polisen får i syfte att förhindra brott genomföra bevisprovokation genom köp, om det är fråga om ett brott för vilket det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst två år eller stöld eller häleribrott och det är sannolikt att något av de mål som nämns i 1 mom. kan uppnås genom bevisprovokationen genom köp (5 kap. 35 § 2 mom. i polislagen). Tullen får i syfte att förhindra eller utreda tullbrott genomföra bevisprovokation genom köp, om det föreskrivna strängaste straffet för tullbrottet är fängelse i minst två år och det är sannolikt att något av de mål som avses i 32 § 1 mom. kan uppnås genom bevisprovokationen (3 kap. 32 § 2 mom. i lagen om brottsbekämpning inom Tullen).

Bevisprovokation genom köp av Tullen genomförs av polisen på begäran av Tullen brottsbekämpning, med undantag för bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i data-nät, vilken Tullen genomför (3 kap. 33 § 12 mom. i lagen om brottsbekämpning inom Tullen).

2.1.4.7 Användning av informationskällor

Det finns bestämmelser om användning av informationskällor i 36 § i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet. Med användning av informationskällor avses enligt 1 mom. i paragrafen annat än sporadiskt konfidentiellt mottagande av information av betydelse för skötseln av uppgifter som gäller förhindrande och utredning av brott som Gränsbevakningsväsendet enligt lag ska undersöka av personer som inte hör till gränsbevakningsmyndigheten eller någon annan förundersökningsmyndighet (*informationskälla*). I paragrafen finns det dessutom bestämmelser om registrering av uppgifter om användning av informationskällor i personregister.

Gränsbevakningsväsendet utövar så kallad vanlig användning av informationskällor. Vanlig användning av informationskällor är passiv, det vill säga mottagning av information, medan styrd användning av informationskällor handlar om aktivt inhämtande av information. Gränsbevakningsväsendet använder inte styrd användning av informationskällor. Gränsbevakningsväsendet har inte rätt att betala ett arvode till en informationskälla.

2.1.5 PTG-verksamhet

Enligt 2 § 1 mom. i lagen om samarbete mellan polisen, Tullen och Gränsbevakningsväsendet (687/2009), nedan *PTG-lagen*, kan en PTG-myndighet på begäran för en annan PTG-myndighets räkning vidta en sådan enskild åtgärd i anslutning till brottsbekämpning som hör till den andra myndighetens uppgiftsområde. En myndighet som vidtar en åtgärd som hör till en annan PTG-myndighets uppgiftsområde får dock använda endast de befogenheter som den får utöva inom sitt eget uppgiftsområde när det gäller dess egna brottsbekämpningsuppdrag. I 7 § 1 mom. i lagen finns bestämmelser om PTG-undersökningsgrupper. PTG-myndigheterna kan inrätta gemensamma spanings- och undersökningsgrupper för att förhindra, avslöja eller utreda ett brott eller flera brott som har samband med varandra. En PTG-spanings- och undersökningsgrupp kan inrättas gemensamt av de myndigheter till vars uppgiftsområde brottet eller brotten helt eller delvis hör. I paragrafens 3 mom. föreskrivs det att en företrädare för en PTG-myndighet har rätt att i PTG-spanings- och undersökningsgruppen under ledning och nödvändig övervakning av gruppens ledare delta i sådana spanings- och undersökningsåtgärder som företrädaren för PTG-myndigheten har befogenheter att utföra inom sitt eget uppgiftsområde när det gäller myndighetens egna brottsbekämpningsuppdrag och som krävs för gemensamt inhämtande av information eller för att förhindra, avslöja eller utreda de brott som är föremål för den gemensamma spanings- och undersökningsverksamheten och som gruppens ledare med stöd av sina befogenheter har beslutat att genomföra.

2.2 Bedömning av nuläget

2.2.1 Brott som undersöks av Gränsbevakningsväsendet

2.2.1.1 Människorättsbrott

Människorättsbrott är allvarliga brott, som på olika sätt äventyrar och kränker flera grundläggande fri- och rättigheter och mänskliga rättigheter för offret, i synnerhet den i 7 § 1 mom. i grundlagen tryggade rätten till liv och personlig frihet, integritet och säkerhet. Människohandel har en karaktär av verksamhet som utövas i syfte att utnyttja offret, där människovärdet berövas av en människa för att eftersträva ekonomisk vinning.

Människohandel är ett problem som berör hela samhället. Förutom att den allvarligt kränker offrens grundläggande rättigheter, försvagar den hederliga och laglydiga företagskonkurrensmöjligheter och minskar även skatteintäkterna. Brottsvinningen av människohandel är internationellt sett avsevärd och människohandel kan även vara organiserad brottslighet.

Enligt statsminister Petteri Orpos regeringsprogram förebyggs människohandel på ett övergripande sätt inom olika förvaltningsområden. Inrikesministeriet tillsatte i mars 2024 en samordningsgrupp för att samordna och följa genomförandet av målet i regeringsprogrammet. Samordningsgruppen har till uppgift att göra en framställning om behövliga fortsatta åtgärder för att förebygga och bekämpa människohandel.

Arbetet mot människohandel är en tväradministrativ helhet, som främjas som ett samarbete mellan flera ministerier och myndigheter. Människohandel bekämpas bland annat genom att effektivisera förverkligandet av det straffrättsliga ansvaret, göra informationsutbytet mellan myndigheterna smidigt, förbättra identifieringen av bland annat barnhandel, sexuellt våld och tvångsåktenskap och bekämpa missbruk i arbetslivet, företagsverksamhet och offentliga upphandlingar.

Handlingsplanen Finland bekämpar människohandel (2021-2023) godkändes som ett principbeslut av statsrådet i maj 2021. Handlingsplanen baserade sig på fem strategiska mål och 55 åtgärder. Planens syfte var att främja avslöjandet av människohandel, förbättra offrens ställning och effektivisera förverkligandet av det straffrättsliga ansvaret. Den tväradministrativa arbetsgrupp som tillsattes för att ta fram handlingsplanen kartlade i bred omfattning det nuvarande tillståndet i arbetet mot människohandel. Den centrala observationen var att det finns avsevärda utmaningar i förverkligandet av det straffrättsliga ansvaret. En av de fortsatta åtgärderna enligt handlingsplanen var att utreda möjligheterna att utöka gränsbevakningsväsendets befogenheter att undersöka människohandelsbrott även då de inte är förknippade med ordnande av olaglig inresa.

Då Gränsbevakningsväsendet utför gränskontroll är det ofta den första myndighet som ett eventuellt offer för människohandel möter då han eller hon anländer till Finland. Vid gränskontrollerna strävar man i samband med utredningen av förutsättningarna för att resa ut från eller resa in i landet och genom att dra nytta av en riskanalys identifiera eventuella offer för människohandel och vid behov hänvisa dem till Hjälpssystemet för offer för människohandel. I sin gränskontroll beaktar Gränsbevakningsväsendet i synnerhet att även en minderårig person kan vara offer för människohandel.

Endast få misstänkta fall av människohandel avslöjas dock i gränskontrollen. Brottsbeskrivningen av människohandelsbrott uppfylls sällan vid tidpunkten för gränsövergången, utan den egentliga människohandeln och den anknutna underkuvelsen sker först inne i landet. Vid tidpunkten för gränsövergången vet eller förstår inte offret nödvändigtvis att han eller hon är på väg till människohandelsliknande förhållanden. I så fall kan det även för den myndighet som utför övervakningen vara extremt svårt att upptäcka den.

En allt större del av offren för människohandel kommer till och vistas i Finland lagligt med till exempel ett uppehållstillstånd, varför verksamheten ofta inte upptäcks vid ankomsten till Finland. Av de utländska personer som fallit offer för ett människohandelsbrott har största delen uppfyllt förutsättningarna för inresa då de anlät till Finland, det vill säga att de anlät lagligen till Finland. Andelen offer av alla offer för människohandel som anlät till Finland utan att förutsättningarna för inresa varit uppfyllda har i regel uppgått till under 20 procent årligen. Största delen av de utländska offer för människohandelsbrott som anlät till Finland har haft ett uppehållstillstånd som beviljats antingen av Finland eller något annat Schengenland. Denna trend har förstärkts under de senaste åren. Om inresan sker lagligt, blir Gränsbevakningsväsendets uppgift främst att meddela en eventuell observation till lokalpolisen.

Numera är antalet förundersökningar om människohandelsbrott lågt vid Gränsbevakningsväsendet. Efter år 2020 har brottsrubriceringen varit människohandel i tre förundersökningar och grov människohandel i två. De utförda undersökningarna har i regel skötts vid Finska vikens sjöbevakningssektion eller Västra Finlands sjöbevakningssektion och de anknyter till personer som kommit till Finland antingen i flyg- eller fartygstrafiken. Gränsbevakningsväsendet upptäcker ofta tecken även på människohandelsbrott i undersökningarna av ordnande av olaglig inresa. Under årens lopp har flera förundersökningar av Gränsbevakningsväsendet slutligen avslutats utifrån den grunden att det i ärendet inte ansetts att ett brott ägt rum eller att ingen kunnat

åtalas i ärendet. I många fall har den misstänkta människohandeln skett någon annanstans än i Finland och händelserna har inte kunnat styrkas trots förfrågningar till det aktuella landet.

Gränsbevakningsväsendet styr årligen människor i behov av hjälp till Hjälpssystemet för offer för människohandel. Förfarandet är det samma även i de fall där förundersökningströskeln inte överskridits. Under åren 2015–2023 har Gränsbevakningsväsendet till hjälpssystemet gjort några enstaka framställningar om upptagning av en person i hjälpssystemet.

Polisen har år 2021 tillsatt en riksomfattande undersökningsgrupp för människohandelsbrott, vars huvudsakliga uppgiftsbeskrivning är att bekämpa människohandel och avslöja omfattande brottshelheter. Gränsbevakningsväsendet har å sin sida en betydande nationell roll i bekämpningen och undersökningen av smuggling av människor. Ordnande av olaglig inresa och till den anknuten människohandel hör till kärnområdet i Gränsbevakningsväsendets brottsbekämpning. Förhindrandet och utredningen av dessa brott främjas genom att starta gemensamma undersökningsgrupper och operationer och med verksamhet i synnerhet inom ramen för Europol- och Eurojust-samarbetet.

Myndighetssamarbetet är av synnerligen central vikt i bekämpningen av människohandelsbrottslighet. Med samarbetet är det möjligt att trygga att uppgifterna sköts effektivt, ändamålsenligt och ekonomiskt. Trots ett effektivt myndighetssamarbete är det dock ändamålsenligt att utvidga Gränsbevakningsväsendets befogenhet att gälla även för människohandelsbrott enligt 25 kap. 3 och 3 a § i strafflagen utan koppling till ordnande av olaglig inresa, då det misstänkta brottet upptäcks i samband med utförande av gränskontroll, Gränsbevakningsväsendets brottsbekämpning, det vill säga förhindrande, avslöjande och utredning av brott enligt 4 § i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet, eller i samband med utförande av en tillsynsuppgift som föreskrivits för Gränsbevakningsväsendet. Enligt kodex om Schengengränserna omfattar gränsövervakningen gränskontroller och övervakning av gränserna.

Tyngdpunkten i Gränsbevakningsväsendets människohandelsbrott är enligt förslaget fortfarande sådana misstänkta människohandelsbrott, som kommer fram i den gränsöverskridande trafiken och som kräver internationellt samarbete. Polisen ansvarar fortfarande för övervakningen av utlänningar inom landets gränser, vilken kompenserar den fria rörligheten inom Schengenområdet. Gränsbevakningsväsendet deltar i övervakningen av utlänningar inom landets gränser på begäran av polisen eller utför den även självständigt i vissa situationer. I praktiken sker övervakningen av utlänningar inom landets gränser i samarbete med polisen.

Med förändringen förbättras bekämpningen av människohandel och ställningen för offer för människohandel, eftersom myndigheten har bättre möjligheter att ingripa i brottet. En avgränsning av befogenheten att gälla fall som kommit fram i samband med gränskontrollen, Gränsbevakningsväsendets brottsbekämpning eller dess övervakningsverksamhet täcker de situationer där Gränsbevakningsväsendet med största sannolikhet möter offer för människohandel. Miss-tänkt människohandel framkommer med största sannolikhet i gränskontroll, i samband med gränsövervakning, då Gränsbevakningsväsendet undersöker ett annat brott som omfattas av dess befogenhet eller i Gränsbevakningsväsendets övervakningsverksamhet, såsom i samband med övervakningen av utlänningar.

Gränsbevakningsväsendets befogenhet i människohandelsbrott avgränsas enligt förslaget även av den regionala inriktningen på Gränsbevakningsväsendets verksamhet, som regleras i 4 § i gränsbevakningslagen. Gränsbevakningsväsendet förhindrar och utreder människohandelsbrott i praktiken där det verkar för att upprätthålla gränsordningen eller gränssäkerheten och utföra gränsövervakning. Dessutom tillämpas bestämmelserna i 7 § i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet om Gränsbevakningsväsendets anmälningsskyldighet till polisen om

påbörjad verksamhet för att förhindra och utreda ett brott eller om anknuten användning av hemliga metoder för inhämtande av information eller hemliga tvångsmedel, liksom även bestämmelsen i 8 § 1 mom. om polisens rätt att på eget initiativ uppta skötseln av en brottsbekämpande uppgift (den s.k. upptagningsrätten).

I samband med människohandelsbrott har Gränsbevakningsväsendet med stöd av 3 § 3 mom. i lagen om näringsförbud befogenhet att undersöka ett näringsförbudsärende enligt 19 a § i lagen om näringsförbud (1059/1985).

2.2.1.2 Penningtvättsbrott

Med stöd av 4 § 11 punkten i lagen om Gränsbevakningsväsendet har Gränsbevakningsväsendet till uppgift att förhindra, avslöja och utreda häleribrott och häleriförseelser enligt 32 kap. 1–5 § i strafflagen i samband med in- eller utresekontroll. För grovt häleribrott ska gärningsmannen dömas till fängelse i minst fyra månader och högst fyra år och för yrkesmässigt häleribrott ska gärningsmannen dömas till fängelse i minst fyra månader och högst sex år.

Rekvisitet för häleribrott är så gott som alltid överlappande med rekvisitet för penningtvättsbrott. Brottsmisstankar som framkommer i samband med gränskontroller och som gäller till exempel stulna värdebilar eller annan stulen egendom, kan vara sådana att de även uppfyller rekvisitet för ett penningtvättsbrott. I praktiken har de häleribrott som utretts av Gränsbevakningsväsendet i allmänhet utgjorts av häleri som gäller stulna bilar, arbetsmaskiner, utombordsmotorer eller märkeskläder, vilka avslöjats i gränskontrollen av en person som avlägsnar sig till Ryssland. Gränsbevakningsväsendet har undersökt fallen som häleribrott, och eventuella tecken på penningtvätt har inte undersökts i dessa. I de flesta fallen har åklagarna dock framställt att den primära brottsrubriceringen ändras till penningtvätt. I så fall hindras undersökningen inte till exempel av att en förare av en stulen bil är omedveten om fordonets ursprung. Ändringen har från fall till fall meddelats till polisen, som då undersökningen redan är i gång begärt att undersöka den misstänkta penningtvätten. Om åklagarens syn på den primära brottsrubriceringen inte kommer fram under förundersökningen i samband med åklagarsamarbetet, utan först vid åtalsprövningen, är åtgärder som vidtas av polisen i den nuvarande situationen en förutsättning för en eventuell tilläggsundersökning i ett ärende som ursprungligen undersökts av Gränsbevakningsväsendet.

Brott som undersöks av Gränsbevakningsväsendet och som har en yrkesmässig och organiserad brottslig aktör i bakgrunden är så gott som utan undantag förknippade med avsevärda belopp pengar av olagligt ursprung. Exempelvis strävar de kriminella organisationerna då de ordnar olaglig inresa att tvätta pengar som skaffats olagligt på så sätt att de brott som begåtts då pengarna skaffats inte framträder. Ordande av olaglig inresa, som ofta sker via olika länder, förutsätter att de pengar som fås som vinning av brottet förflyttas i det dolda från ett land till ett annat, vilket i praktiken sker via inofficiella penningförmedlingstjänster. Organiserade kriminella sammanslutningar drar nytta av pålitliga aktörer som finns mellan smugglarna och de smugglade personerna och som bevarar de pengar som betalats för smuglingen och befriar pengarna till smugglarna först då smuglingen lyckats.

När Gränsbevakningsväsendet utreder ordande av olaglig inresa har det inte befogenhet att utreda penningöverföringar i anknytning till ärendet, eftersom det i dessa fall i allmänhet inte handlar om ett häleribrott eller en häleriförseelse. I praktiken bör ärendet i denna situation undersökas som penningtvätt eller grov penningtvätt.

Om Gränsbevakningsväsendet hade befogenhet att utföra förundersökning i penningtvättsbrott, då brottsmisstanken kommer fram i samband med Gränsbevakningsväsendets verksamhet,

skulle Gränsbevakningsväsendet kunna undersöka dessa ärenden i sin helhet. De alternativ som är tillgängliga för närvarande då Gränsbevakningsväsendet stöter på en brottsmisstanke är att överföra undersökningen till polisen eller att undersöka fallet på begäran av polisen under de förutsättningar som föreskrivs i 5 § i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet. Dessa alternativ kan vara förknippade med olika praktiska problem. I praktiken har det upplevts att överföring av undersökningen till polisen bromsar undersökningsåtgärderna, eftersom polisen inte nödvändigtvis direkt haft förutsättningar att binda resurser till en undersökning som kommit på ett överraskande sätt. Framskjutande av undersökningsåtgärderna till en senare tidpunkt är i praktiken omöjligt till exempel i sådana fall där tvångsmedel som riktar sig mot friheten tillgrips. Vid undersökning av penningtvättsbrott på begäran av polisen har Gränsbevakningsväsendet för närvarande inte befogenhet att använda alla behövliga tvångsmedel.

Med tanke på en effektiv förundersökning är det motiverat att foga penningtvättsbrott till de brott som undersöks av Gränsbevakningsväsendet. Avsikten är dock inte att Gränsbevakningsväsendet har befogenhet för alla penningtvättsbrott, såsom penningtvätt i anknytning till narkotikahandel. Därför finns det skäl att avgränsa befogenheten så att Gränsbevakningsväsendet i förväg kan förhindra eller utreda sådana misstankar om penningtvättsbrott eller penningtvättsförseelser, vars förbrott är ett förbrott till ett häleri- eller stöld-, förskingnings-, rånm-, utpressnings-, bedrägeri-, ocker- eller betalningsmedelbedrägeribrott eller ett brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka. Misstanken om penningtvätt kan anknyta till de brott som nämns i 4 § i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet, såsom grovt ordnande av olaglig inresa.

Det är ändamålsenligt att Gränsbevakningsväsendet kan förhindra och utreda häleri- och penningtvättsbrott i grundformen i anknytning till gränsöverskridande egendomsbrottslighet eller ordnande av olaglig inresa då brotten har en koppling till Gränsbevakningsväsendets övervakningsverksamhet eller brottsbekämpning. Vid behov kan ärendet även överföras till polisen eller så kan till exempel en gemensam undersökningsgrupp grundas för att utreda ärendet. Polisen har alltid rätt att själv överta undersökningen av ett brottmål.

Det föreslås det att penningtvätt enligt 32 kap. 6 § i strafflagen, grov penningtvätt enligt 7 §, grov penningtvätt av oaktsamhet enligt 9 § och penningtvättsförseelse enligt 10 § fogas till de brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka. Enligt förslaget undersöker Gränsbevakningsväsendet dessa brott i samband med att gränskontroll eller en tillsynsuppgift som föreskrivits för Gränsbevakningsväsendet utförs. I samband med en misstanke om penningtvätt har Gränsbevakningsväsendet befogenhet att undersöka ett ärende som gäller näringsförbud enligt 19 a § i lagen om näringsförbud.

I den nuvarande situationen är antalet penningtvättsbrott som upptäcks i samband med gränskontroller litet, men då gränssituationen förändras kan antalet öka avsevärt. Penningtvättsbrott kan upptäckas även i samband med Gränsbevakningsväsendets övervakningsverksamhet, såsom i övervakningen av utlännings- eller sjötrafiken.

2.2.2 Hemliga metoder för inhämtande av information och hemliga tvångsmedel för att förhindra och utreda brott

Utöver definitionerna av och förutsättningarna för varje hemliga metod för inhämtande av information och hemliga tvångsmedel iaktas samtidigt förutsättningarna för användning av hemliga metoder för inhämtande av information och hemliga tvångsmedel enligt föreskrifterna i 14 § i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet och 10 kap. 2 § i tvångsmedelslagen. Dessutom ska man tillämpa alla gemensamma bestämmelser om hemliga metoder för inhämtande av information och hemliga tvångsmedel, de allmänna principerna för användning

av metoder för inhämtande av information och tvångsmedel, i synnerhet proportionalitetsprincipen och principen om minsta olägenhet (7, 7 a, 7 b, 9 och 11 § i gränsbevakningslagen och 1 kap. 2–4 § i tvångsmedelslagen) samt i synnerhet kraven om en tolkning som är positiv till de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna (bl.a. GrUB 25/1994 rd och GrUU 2/1990 rd).

I Gränsbevakningsväsendets brottsbekämpning ska det säkerställas att hemliga metoder för inhämtande av information och hemliga tvångsmedel är behövliga och nödvändiga och att bedömningen av betydelsen görs utifrån korrekta grunder. Gränsbevakningsväsendet bedömer kontinuerligt och från fall till fall användningen av hemliga metoder för inhämtande av information och hemliga tvångsmedel i varje undersökning. Med olika metoder för inhämtande av information eller tvångsmedel fås väldigt olika former av information som främjar att ett brott förhindras eller utreds. Eftersom enskilda brott eller förberedelsen för och planeringen av dessa bildar en särskild egen helhet, behövs inte alla befogenheter i alla undersökningar.

Gränsbevakningsväsendets användning av hemliga metoder för inhämtande av information och hemliga tvångsmedel har under de senaste åren legat på en etablerad nivå. Hemliga metoder för inhämtande av information och hemliga tvångsmedel användes år 2023 mer än under föregående år. Sett till antalet är användningen av teletvångsmedel inte värst hög, eftersom teleavlyssning i form av hemligt tvångsmedel och teleövervakning i form av hemlig metod för inhämtande av information och hemligt tvångsmedel har begränsats till att gälla endast för vissa brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka. Av teletvångsmedlen har teleövervakning varit det mest använda såväl i fråga om hemlig metod för inhämtande av information som hemligt tvångsmedel. Av metoderna för teknisk observation har teknisk spårning varit det mest använda tvångsmedlet.

Bedömningen av hemliga metoder för inhämtande av information och hemliga tvångsmedel varierar beroende på om det handlar om att förhindra eller att utreda ett brott. I så gott som alla fall har betydelsen ändå bedömts vara viktig. De metoder för teknisk observation som använts med stöd av tvångsmedelslagen har bedömts vara viktiga i över hälften av fallen.

I och med den teknologiska utvecklingen har man i kommunikationen mellan människor övergått till krypterade kommunikationskanaler, vilket å sin sida i viss mån minskat användningen av hemliga teleövervakningsmetoder. Å andra sidan har den teknologiska utvecklingen förflyttat förberedelsen och genomförandet av många brottstyper till datanät, till exempel vid ordnande av olaglig inresa.

I vissa fall kan en enskild hemlig metod för inhämtande av information eller ett hemligt tvångsmedel vara av avgörande betydelse för att förhindra eller utreda ett brott. Ofta handlar det om flera metoder som används graderat. Till exempel information om en misstanke om grovt ordnande av olaglig inresa vilken fås via ett anonymt tips eller via Gränsbevakningsväsendets egen verksamhet för inhämtande av information kan först utredas med förtäckt inhämtande av information för att identifiera den misstänkte gärningsmannen. När personen är känd kan utredningen av det misstänkta brottet fortsättas till exempel med befogenheten för teleavlyssning och i följande fas med befogenheten för teknisk spårning av en person, under förutsättning att domstolen beviljar tillstånd till dessa åtgärder.

För att förhindra och utreda brott som begås genom att utnyttja datanät behövs befogenheter som lämpar sig för inhämtande av information i datanät. Detta undanröjer dock inte behovet av traditionella metoder för hemligt inhämtande av information. Till exempel är det möjligt att först försöka utreda misstänkt ordnande av olaglig inresa med inhämtande av information i datanät (förtäckt inhämtande av information i datanät). Därefter kan det förekomma ett behov av

att följa meddelanden mellan de misstänkta personerna och deras inbördes kommunikation (t.ex. teleövervakning) och till slut följa och observera de centrala brottsmisstänkta personerna (t.ex. systematisk observation, teknisk spårning av en person eller annat förtäckt inhämtande av information än inhämtande i datanät).

Nedan granskas de brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka och de hemliga metoder för inhämtande av information och hemliga tvångsmedel vilka är tillgängliga för att förhindra och utreda dessa, i synnerhet teleövervakning, förtäckt inhämtande av information och teknisk spårning av en person. De brott som i polislagen och tvångsmedelslagen utgör grunden för hemliga metoder för inhämtande av information och hemliga tvångsmedel är främst allvarliga brott, för vilka det strängaste föreskrivna straffet är fängelse i minst fyra år. Enligt 5 kap. 8 § 2 mom., 15 § 2 mom. och 21 § 3 mom. i polislagen kan polisen i princip använda teleövervakning, förtäckt inhämtande av information och teknisk spårning av en person för att förhindra ett brott för vilket det strängades föreskrivna straffet är minst fyra års fängelse. I 10 kap. 6 § 2 mom. och 21 § 2 mom. i tvångsmedelslagen finns det bestämmelser om förundersökningsmyndigheternas rätt att använda teleövervakning och teknisk spårning av en person, medan 14 § 2 och 3 mom. i kapitlet innehåller bestämmelser om polisens och Tullens rätt att använda förtäckt inhämtande av information för att i utgångspunkten utreda sådana brott för vilka det strängaste föreskrivna straffet är fängelse i minst fyra år.

2.2.2.1 Brott med anknytning till ordnande av olaglig inresa

Gränsbevakningsväsendet kan få kännedom om ordnande av olaglig inresa i samband med den egna övervakningen eller verksamheten, såsom vid gränskontroll, eller vid avslöjande undersökning, varvid Gränsbevakningsväsendet med egna undersökningsåtgärder kan starta undersökningen av ett brott som redan ägt rum eller ett brott som fortfarande planeras eller förbereds. Utredningen av ett brott kan startas även med information och material som en annan myndighet tagit fram, såsom utifrån förfalskade handlingar som överlämnats för att undersökas till Gränsbevakningsväsendet. I så fall börjar utredningen av brottet som en undersökning av det aktuella brottet, men det kan utifrån utredningarna utvidgas till en mycket större brottslighet. Till exempel förhindrande av ett förfalskningsbrott eller utredning av ett riksgränsbrott kan ändras till en undersökning av ordnande av olaglig inresa av grundformen eller den grova gärningsformen, vilken å sin sida utvidgas till undersökning av misstänkt penningtvätt. De brottsrubriceringar som undersöks kompletteras och preciseras i takt med att undersökningen framskrider och informationen ökar.

Ordnande av olaglig inresa har en fast koppling till utnyttjande av handlingar som är förfalskade eller som beviljats på felaktiga grunder, hemlighållande eller maskering av den verkliga resrutten, döljande av det verkliga syftet med inresan och utnyttjande av olika tjänster, såsom anskaffning av biljetter eller inkvartering av en annan aktör. Dessa olika funktioner eller tjänster utnyttjas efter behov och för dessa betalas avsevärda belopp till de aktörer som ordnar tjänsterna. I denna utsträckning handlar det om avsevärd global brottslig verksamhet.

Den kontinuerliga efterfrågan på förfalskade handlingar har lett till att aktörer som är specialiserade på att förfalska handlingar i allt högre grad erbjuder sina tjänster i datanät. Aktörer som är specialiserade på att förfalska handlingar erbjuder sina tjänster i tilltagande grad i datanät. Likaså rekryteras förare, inkvarterare och andra aktörer på nätet för att utföra enskilda uppgifter utan att ha desto större kontakt med aktörerna på nätverkets högre nivå. I praktiken ändras de traditionella hierarkiska kriminella sammanslutningarna i tilltagande grad till samarbetsnätverk för kriminella, där olika aktörer tillhandahåller behövliga tjänster för fallspecifika behov.

När Gränsbevakningsväsendet förebygger eller utreder ett människohandelsbrott med anknytning till ordnande av olaglig inresa har det för närvarande tillgång till bland annat teleavlyssning, förtäckt inhämtande av information, teknisk spårning av en person samt även teleavlyssning och inhämtande av information i stället för teleavlyssning vid utredning av brottet. Dessa befogenheter har visat sig vara betydelsefulla för att förhindra och utreda ordnande av olaglig inresa.

I propositionen föreslås det att Gränsbevakningsväsendet får befogenhet att förhindra och utreda människohandelsbrott i grundformen och den grova formen i samband med gränskontroll, Gränsbevakningsväsendets brottsbekämpning eller en tillsynsuppgift som föreskrivits för Gränsbevakningsväsendet utan att brottet har någon koppling till ordnande av olaglig inresa. Det är motiverat att Gränsbevakningsväsendet i detta uppdrag, bland de hemliga tvångsmedlen, även i fortsättningen har tillgång till teleavlyssning och inhämtande av information i stället för teleavlyssning och i fråga om de hemliga metoderna för inhämtande av information och de hemliga tvångsmedlen teleavlyssning, förtäckt inhämtande av information och teknisk spårning av en person. Detta motsvarar de befogenheter som för närvarande är i användning för att förhindra och utreda människohandel med anknytning till grovt ordnande av olaglig inresa.

Grov förfalskning som gäller en handling som granskas av Gränsbevakningsväsendet har ofta ett samband med ordnande av olaglig inresa och eventuellt med människohandel. De nämnda brotten begås i allmänhet organiserat och i stor skala och i allmänhet ligger internationella kriminella sammanslutningar bakom dessa. När Gränsbevakningsväsendet förebygger eller utreder ett grovt förfalskningsbrott som gäller en handling som Gränsbevakningsväsendet granskar, har Gränsbevakningsväsendet tillgång till inhämtande av basstationsuppgifter, systematisk observation, förtäckt inhämtande av information i datanät, teknisk observation (teknisk avlyssning, optisk observation, teknisk spårning och teknisk observation av utrustning), inhämtande av identifieringsuppgifter för teleadresser eller teleterminalutrustning, vanlig användning av informationskällor och kontrollerade leveranser. Vid utredning av grov förfalskning har Gränsbevakningsväsendet dessutom tillgång till teleavlyssning. Utifrån 33 kap. 2 § i strafflagen ska gärningsmannen för grovt förfalskning dömas till fängelse i minst fyra månader och högst fyra år.

Teleövervakning, förtäckt inhämtande av information och teknisk spårning av en person har ofta en avgörande betydelse för att utreda och i viss mån även förhindra dessa brott. Med teleövervakning är det även möjligt att utesluta personer utan koppling till ärendet från undersökningen.

2.2.2.2 Gränsöverskridande egendomsbrott

Penningtvätsbrott, häleribrott och yrkesmässiga häleribrott begås i allmänhet organiserat och i stor skala och i allmänhet ligger internationella kriminella sammanslutningar bakom dessa. Det handlar om allvarliga brott, som i allmänhet har ett samband antingen med yrkesmässig egendomsbrottslighet eller ordnande av olaglig inresa och eventuellt människohandel. De nämnda brotten begås i allmänhet organiserat och i stor skala och i allmänhet ligger internationella kriminella sammanslutningar bakom dessa. Teleövervakning har ofta en avgörande betydelse för att förhindra och utreda dessa brott. Med teleövervakning är det även möjligt att utesluta personer utan koppling till ärendet från undersökningen.

Penningtvätt och grovt och yrkesmässigt häleribrott kräver redan i utgångspunkten planmässighet, stora resurser och ett yrkesmässigt tillvägagångssätt av gärningsmännen. Dessutom är penningtvätt, grovt häleribrott och yrkesmässigt häleribrott oftast gränsöverskridande brottslighet,

som avslöjas i Gränsbevakningsväsendets gränskontroll, brottsbekämpning eller i Gränsbevakningsväsendets tillsynsarbete. På grund av dessa brotts allvarlighetsgrad och planmässigheten i anknytning till gärningen kan teleövervakning, förtäckt inhämtande av information och teknisk spårning av en person vara av betydelse för att förhindra och utreda brottet.

2.2.2.3 Grovt jaktbrott

Med stöd av 88 § i jaktlagen (615/1993) övervakar Gränsbevakningsväsendet i sitt verksamhetsområde att bestämmelserna och föreskrifterna om jakt iakttas. Gränsbevakningsväsendet har rätt till teleavlyssning och teknisk spårning av en person vid förhindrande och utredning av grovt jaktbrott enligt 48 a kap. 1 a § i strafflagen och därtill till teleavlyssning vid utredning av grovt döljande av olagligt byte enligt 48 a kap. 4 a § i strafflagen. För grovt jaktbrott ska gärningsmannen dömas till till fängelse i minst fyra månader och högst fyra år.

Undersökningsmässigt sett är det besvärligt att undersöka jaktbrott i stora och obebodda områden. Därför kan långt ifrån alla brott upptäckas i samband med tillsynsverksamheten, utan information om en del fås i samband med Gränsbevakningsväsendets övriga verksamhet. Med förtäckt inhämtande av information är det sannolikt möjligt att inhämta information om planerade eller redan utförda grova jaktbrott. Det är möjligt att eventuella planerade eller redan utförda gärningar diskuteras på olika datanätsplattformar, varvid Gränsbevakningsväsendet kan utöva befogenheten för förtäckt inhämtande av information i datanät. Information rör sig även vid möten mellan människor i den verkliga världen. Befogenhet för förtäckt inhämtande av information för sådan form av inhämtande av information för att utreda och i viss mån även förhindra grova jaktbrott kan i vissa fall visa sig vara nödvändig.

2.2.2.4 Underlåtelse att iakttä de bestämmelser vars efterlevnad Gränsbevakningsväsendet ska övervaka

I 4 § 7 punkten i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet föreskrivs det att Gränsbevakningsväsendets uppgifter är att förhindra, avslöja och utreda underlåtelse att iakttä en bestämmelse vars efterlevnad Gränsbevakningsväsendet ska övervaka. Nedan behandlas sådana bestämmelser som omfattas av Gränsbevakningsväsendets tillsyn, för vilka det strängaste föreskrivna straffet i strafflagen är minst fyra års fängelse.

Grov miljöförstöring och grovt naturskyddsbrott

Med stöd av 24 § i miljöskyddslagen (527/2014) övervakar Gränsbevakningsväsendet efterlevnaden av denna lag och de bestämmelser som utfärdats med stöd av den. Det finns bestämmelser om miljöförstöring i 48 kap. 1–4 § i strafflagen. I 12 kap. 6 § i miljöskyddslagen för sjöfarten (1672/2009) finns bestämmelser om Gränsbevakningsväsendets övervakningsuppgifter i tillsynen av lagen. I 48 kap. 1–4 § i strafflagen finns det bestämmelser om straffet för miljöförstöring i strid med miljöskyddslagen för sjöfarten eller de bestämmelser eller förordnanden som getts med stöd av den, såvida miljöförstöringen inte gjorts av oaktsamhet från ett utländskt fartyg. För grov miljöförstöring ska gärningsmannen dömas till fängelse i minst fyra månader och högst sex år.

Utifrån 9 § i naturskyddslagen (9/2003) deltar Gränsbevakningsväsendet i tillsynen av efterlevnaden av lagen i naturskyddsområden. Enligt 48 kap. 5 a § i strafflagen ska gärningsmannen för grovt naturskyddsbrott dömas till fängelse i minst fyra månader och högst fyra år.

Grov miljöförstöring och grovt naturskyddsbrott i ett naturskyddsområde är brott, där Gränsbevakningsväsendets verksamhet i regel fokuserar på utredning av misstänkta brott som redan ägt

rum. Det är dock inte uteslutet att det till exempel i sjötrafiken eller i naturskyddsområden är möjligt att förhindra grov miljöförstöring eller ett grovt naturskyddsbrott, om Gränsbevakningsväsendet får information om ett sådant brott i förväg. Den grova formen av dessa brott är i allmänhet förknippad med en oåterkallelig förlust av naturvärden, varför det är synnerligen betydelsefullt att förhindra brotten.

Därför är det motiverat att Gränsbevakningsväsendet har möjlighet att använda teleavlyssning, förtäckt inhämtande av information och teknisk spårning av en person för att förhindra och utreda grov miljöförstöring och grovt naturskyddsbrott i ett naturskyddsområde.

Grovt skjutvapenbrott

I 115 § i 1 mom. i skjutvapenlagen (1/1998) föreskrivs det att Gränsbevakningsväsendet övervakar efterlevnaden av lagen inom sitt ansvarsområde. Enligt 41 kap. 2 § i strafflagen ska gärningsmannen för grovt skjutvapenbrott dömas till fängelse i minst fyra månader och högst fyra år.

Gränsbevakningsväsendet övervakar efterlevnaden av bestämmelserna i skjutvapenlagen i synnerhet i samband med övervakningen av jaktlagen. I annat fall överför Gränsbevakningsväsendet förhindrandet eller utredningen av ett grovt skjutvapenbrott som det eventuellt upptäckt till polisen och i fall som gäller införsel till eller utförsel från landet till Tullen utifrån 8 § i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet. Dock är det motiverat att Gränsbevakningsväsendet kan använda teleövervakning, förtäckt inhämtande av information och teknisk spårning av en person för att förhindra och utreda grovt skjutvapenbrott.

2.2.2.5 Brott som riktar sig mot en gränsbevakningsmyndighet eller mot gränsmärken och gränsanordningar

I 4 § 9 punkten i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet föreskrivs det att Gränsbevakningsväsendet har till uppgift att förhindra, avslöja och utreda brott som riktar sig mot en gränsbevakningsmyndighet eller mot gränsmärken och gränsanordningar som Gränsbevakningsväsendet svarar för. Sådana brott kan vara till exempel skadegörelse som hänför sig till Gränsbevakningsväsendets egendom, stöld, bruksstöld av motordrivet fortskaffningsmedel eller våldsamt motstånd mot en tjänsteman hos Gränsbevakningsväsendet.

Grov skadegörelse mot Gränsbevakningsväsendet eller mot gränsmärken och gränsanordningar, grov stöld och grov bruksstöld av motordrivet fortskaffningsmedel är brott som undersöks av Gränsbevakningsväsendet enligt 4 § 9 punkten. Det kan handla om till exempel skadegörelse av strukturer vid ett gränsövergångsställe eller hinderstängslet vid östgränsen. I dessa situationer ska man dock förvissa sig om att undersökningen är objektiv, eftersom Gränsbevakningsväsendet i allmänhet har ett skadeståndsanspråk gentemot gärningsmannen.

Enligt 28 kap. 2 § i strafflagen ska gärningsmannen för grov stöld dömas till fängelse i minst fyra månader och högst fyra år. Enligt 9 b § i samma kapitel ska den som olovligen tar i bruk ett motordrivet fortskaffningsmedel som tillhör någon annan, för bruksstöld av motordrivet fortskaffningsmedel dömas till fängelse i minst fyra månader och högst fyra år och enligt 35 kap. 2 § ska gärningsmannen för grov skadegörelse dömas till fängelse i minst fyra månader och högst fyra år.

I fråga om grov skadegörelse, grov stöld och grov bruksstöld av motordrivet fortskaffningsmedel handlar det i allmänhet om ett brott som redan begåtts och om utredning av det. Grov skadegörelse är dock ett exempel på ett brott som eventuellt förbereds i förväg. I sådana fall kan

det även bli aktuellt med förhindrande av ett brott och de tillämpliga hemliga metoderna för inhämtande av information.

När orsaker som anknyter till en objektiv undersökning inte hindrar att Gränsbevakningsväsendet utreder grov skadegörelse mot Gränsbevakningsväsendet eller mot gränsmärken och gränsanordningar, grov stöld och grovt bruksstöld av motordrivet fordon kan teleövervakning och i följande fas av undersökningen även förtäckt inhämtande av information och teknisk spårning av personer vara en betydelsefull befogenhet. Av de nämnda brotten blir förhindrande av ett brott med största sannolikhet aktuellt i fråga om grov skadegörelse, varvid befogenheter för teleövervakning, förtäckt inhämtande av information och teknisk spårning av en person kan visa sig vara behövliga.

I princip kan även givande av muta till en gränsbevakningsmyndighet, våldsamt motstånd mot tjänsteman och ett allmänfarligt brott enligt 34 kap. mot Gränsbevakningsväsendet, såsom sabotage, vara brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka utifrån 4 § 9 punkten. I praktiken undersöks dock sådana brott av polisen på grund av orsaker relaterade till objektiviteten i undersökningen eller brottets allvar. Det anses inte föreligga något behov av befogenheter för teleövervakning, förtäckt inhämtande av information eller teknisk spårning av en person för att förhindra eller utreda dessa brott.

2.2.2.6 Täckoperationer som genomförs uteslutande i datanät och bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät

Bestämmelser om täckoperationer och bevisprovokation genom köp fogades till polislagen år 2001 och till lagen om brottsbekämpning inom Tullen år 2015. I polisens och Tullens verksamhet har det i praktiken observerats att täckoperationer och bevisprovokation genom köp har en väldigt viktigt betydelse för att förhindra och utreda allvarlig, organiserad och yrkesmässig brottslighet.

I samband med revideringen av tvångsmedelslagen och polislagen ansågs de aktuella metoderna för inhämtande av information hänföra sig så kraftigt till kärnområdet för de grundläggande fri- och rättigheterna att de befogenheter som gäller för dessa inte ska stiftas med hänvisningsbestämmelser. Till följd av detta avgränsades täckoperationer, bevisprovokation genom köp och styrd användning av informationskällor i 10 kap. 1 § 2 mom. i tvångsmedelslagen och 5 kap. 1 § 4 mom. i polislagen att gälla endast för polisens utbud av metoder. Riktlinjen om självständiga bestämmelser om de aktuella metoderna och en omsorgsfull behovsprövning före dessa var, med beaktande av arten av de nämnda metoderna för inhämtande av information och de anknutna juridiskt problematiska frågorna, i princip motiverad.

Största delen av de brottmål som Gränsbevakningsväsendet ansvarar för att förhindra och undersöka är datanätsstödda, vilket innebär att åtminstone en del av förberedelsen och genomförande av brottet sker i eller med hjälp av ett datanät. När Gränsbevakningsväsendet övervakar händelser utan ett konkret mål i ett datanät i syfte att i förväg förhindra brott, handlar det om en form av allmän övervakning i en virtuell miljö, till exempel på ett diskussionsforum. Om Gränsbevakningsväsendet i samband med övervakningen i ett datanät upptäcker omständigheter utifrån vilka det finns motiverade skäl att förmoda att någon gör sig skyldig till ett brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka, kan inhämtandet av information fortsättas som observation. Det karakteristiska för observation är spaning på en viss person i hemlighet i observationssyfte. Om uppfattningen om brottslig verksamhet stärks utifrån observationen i ett datanät, är det möjligt att rikta systematisk observation mot en person, med beaktande av förutsättningarna för och begränsningarna av systematisk observation. Om förhindrandet av

brottet förutsätter metoder som på ett mer djupgående sätt inkräktar på målpersonens privatliv, kan det eventuellt bli aktuellt med förtäckt inhämtande av information i datanät.

I fråga om de hemliga metoderna för inhämtande av information framskrider man genom att börja med lindrigare metoder och vid behov övergå till metoder som inkräktar på integriteten, och användningen av varje enskild metod kan vara relativt kortvarig. Den metod för inhämtande av information som i respektive fall är slagkraftig för att förhindra eller utreda ett brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka definieras från fall till fall av händelserna i den virtuella miljön och händelsekedjans tempo, som inte är känd i förväg.

Vid inhämtande av information i brottsbekämpningen och bekämpningen av allvarlig brottslighet inom Gränsbevakningsväsendet behövs nya effektivare metoder i synnerhet i bekämpningen av brott som begås genom att utnyttja datanät. I synnerhet effektivare förhindrande och utredning av gränsöverskridande internationell och nationell yrkesmässig och allvarlig brottslighet förutsätter även att de okonventionella metoder för inhämtande av information som är tillgängliga för Gränsbevakningsväsendet utökas. Möjliggörande av täckoperationer i datanät och bevisprovokation genom köp i datanät även i de brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka är en metod för att kunna svara på utmaningarna i bekämpningen av allvarlig gränsöverskridande brottslighet, såsom att brottsligheten ändrats i en riktning där datanät utnyttjas i allt högre grad. Den uttryckliga avsikten är att svara på förändringen i verksamhetsmiljön genom att effektivisera bekämpningen av brottslighet som utnyttjar datanät, varför denna proposition inte innehåller förslag om en annan befogenhet än en befogenhet för täckoperationer och bevisprovokation genom köp i datanät.

Täckoperationer som genomförs uteslutande i datanät och bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät är helt nya befogenheter för Gränsbevakningsväsendet. För Gränsbevakningsväsendet är befogenheterna av betydelse i synnerhet för inhämtande av bevis i datanät i anknytning till ordnande av olaglig inresa, Resrutts-, biljett- och inkvarteringstjänster i anknytning till ordnande av olaglig inresa, liksom även förfalskade handlingar saluförs i regel öppet på olika plattformar i sociala medier. Närmare information om den egentliga tjänsten som säljs och tjänstetillhandahållarens egentliga kontaktuppgifter ges då anskaffningen av tjänsten överenskomms.

Täckoperationer som genomförs uteslutande i datanät och bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät kan vara av betydelse för att förhindra eller utreda brott till exempel i en situation där Gränsbevakningsväsendet fått information om en människosmugglingsoperation och i anknytning till den kanaler, diskussionsforum och meddelanden i sociala medier med uppgifter som gäller ordnandet av den olagliga inresan. I situationen blir det aktuellt att till exempel kontakta tjänstetillhandahållaren via sociala medier i form av förtäckt inhämtande av information i ett datanät. De nuvarande hemliga metoderna för inhämtande av information och hemliga tvångsmedlen vilka används av Gränsbevakningsväsendet möjliggör dock inte att den egentliga tjänstetillhandahållaren utreds. Kontakten till en tjänstetillhandahållare i form av förtäckt inhämtande av information måste i allmänhet lämnas därhän.

Karaktären på täckoperationer som genomförs uteslutande i datanät omfattar aktiv växelverkan med målet för inhämtandet av information och en strävan efter interaktionssituationer. Det kan handla om en täckoperation som genomförs uteslutande i datanät till exempel i en situation där en gränsbevakningsman som är särskilt utbildad för hemligt inhämtande av information och förordnats till uppdraget i syfte att förhindra eller utreda ett brott, genom att i ett datanät hemlighålla sin verkliga identitet, strävar efter att inhämta information som är nödvändig för att förhindra eller utreda brottet eller till exempel skapa ett förhållande som bygger på förtroende till målet för en eventuell framtida bevisprovokation genom köp, vilket är en förutsättning för

bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät. Det kan handla om en täckoperation som genomförs uteslutande i datanät även i en situation där en gränsbevakningsman som verkar i ett datanät genom att hemlighålla sin verkliga identitet ställer preciserande frågor till en säljare om säljobjektet eller dess leveranssätt innan han eller hon lämnar ett köpeanbud som ingår den egentliga bevisprovokationen genom köp.

Gränsbevakningsväsendet har enligt förslaget rätt till bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät och som gäller säljanbud till allmänheten för att förhindra eller utreda ett brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka och för vilket det strängaste föreskrivna straffet är fängelse i minst två år eller för ett häleribrott.

Enligt förslaget omfattas täckoperationer som genomförs uteslutande i datanät och bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät av en förutsättning, enligt vilken metoderna får användas endast om de kan förmodas vara av synnerlig vikt för att förhindra eller utreda ett brott. Användning av täckoperationerna som uteslutande genomförs i datanät och bevisprovokation genom köp som uteslutande görs i datanät förutsätter därtill att åtgärderna är nödvändiga för att förhindra eller utreda ett brott. Nödvändighetsförutsättningen innebär inte att en täckoperation som genomförs uteslutande i datanät eller bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät kan genomföras endast om brottet annars inte skulle förhindras eller utredas. Å andra sidan är en täckoperation som genomförs uteslutande i datanät eller bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät inte möjlig ännu utifrån den grunden att åtgärden gör det lättare att utreda ärendet och inte heller då bevisningen kan inhämtas med andra metoder. I praktiken förutsätter en täckoperation som genomförs uteslutande i datanät och bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät inhämtande av information via öppna källor, eventuellt också observation och därefter förtäckt inhämtande av information i datanät, det vill säga att metoden är den metod som tillgrips i sista hand.

Enligt förslaget får Gränsbevakningsväsendet rätt att rikta täckoperationer som genomförs mot en person i datanät för att förhindra och utreda ett brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka, om det på grund av personens yttranden eller uppträdande i övrigt med fog kan antas komma att han eller hon gör sig skyldig till ett brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka och för vilket det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst två år.

Gränsbevakningsväsendet kan utföra täckoperationer som genomförs uteslutande i datanät eller bevisprovokation som genomförs uteslutande i datanät själv, eftersom åtgärderna inte omfattar fysiska möten mellan målet för täckoperationen eller bevisprovokationen genom köp och den gränsbevakningsman som genomför täckoperationen eller bevisprovokationen genom köp. Följaktligen finns det inte något behov av att skapa och skydda en dold identitet i en separat organisation eller av att göra andra exceptionella arrangemang.

Täckoperationer som genomförs uteslutande i datanät och bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät förutsätter utbildning av gränsbevakningsmännen. På det riksomfattande planet ansvarar polisen för utbildningar kring hemliga tvångsmedel och hemliga metoder för inhämtande av information.

2.2.2.7 Användning av informationskällor

Användning av informationskällor är en hemlig metod för inhämtande av information och ett hemligt tvångsmedel med en viktig betydelse för att förhindra och utreda krävande brottmål. I många fall är det inte möjligt att ersätta användning av informationskällor med en annan hemlig metod för inhämtande av information eller ett annat hemligt tvångsmedel. I motsats till många

andra hemliga metoder för inhämtande av information och hemliga tvångsmedel är styrd användning av informationskällor inte bunden till exempel till brott som utgör grund för användning av metoderna eller brottets allvar.

Gränsbevakningsmännen möter människor i gränskontrolls- och brottsbekämpningsuppgifter. De är i allmänhet de första myndigheterna som möter en utlänning då han eller hon kommer till landet. I och med den första myndighetskontakten är det möjligt att ett uppgiftslämnarförhållande uppkommer, som senare utvecklas till användning av informationskällor.

Med informationskällor är det möjligt att få information om sådana ärenden om vilka det i annat fall är relativt utmanande att få information, såsom människosmuggling, brott mot friheten, förfälskningar av handlingar, kriminella organisationer och penningrörelsen i anknytning till de brott som undersöks av Gränsbevakningsväsendet. Information kan även fås om annan allvarlig brottslighet, såsom krigsbrott i avgångslandet, terrorism och utländska kombattanter som återvänder till Finland. Gränsbevakningen förmedlar den sist nämnda informationen till såväl Centralkriminalpolisen som Skyddspolisen eller till den behöriga polisinstansen. Gränsbevakningsväsendet har även överfört en stor mängd information om allvarliga narkotikabrott och annan brottslighet som fått av informationskällor till polisen.

Enligt Gränsbevakningsväsendets erfarenhet har användning av informationskällor varit av central betydelse för myndigheter för att lyfta fram brottmål som tidigare varit okända för myndigheterna och utreda brott i anknytning till redan pågående förundersökningar. Vanlig användning av informationskällor, som utövas av Gränsbevakningsväsendet, möjliggör att passiva uppgifter mottas av informationskällan. I så fall kan Gränsbevakningsväsendet dock inte i tillräcklig mån specificera vilken information det finns behov av och inte heller helt utnyttja möjligheterna med användning av informationskällor. Styrd användning av informationskällor möjliggör att inhämta sådana uppgifter som Gränsbevakningsväsendet har större behov av från en informationskälla. Information som fås via preciserade begäranden om upplysningar möjliggör att brott som omfattas av Gränsbevakningsväsendets befogenhet förhindras eller utreds ännu effektivare. I bästa fall minskar preciserade begäranden om upplysningar användningen av övriga metoder för inhämtande av information och tvångsmedel, då det med de begärda uppgifterna är möjligt att rikta verksamheten mer detaljerat. Enligt förslaget omfattas styrd användning av informationskällor av en förutsättning, enligt vilken metoden får användas endast om den kan förmodas vara av synnerlig vikt för att förhindra eller utreda ett brott.

I den gällande lagen har användningen av informationskällor vid Gränsbevakningsväsendet avgränsats till att gälla brott som Gränsbevakningsväsendet har befogenhet att utreda. I Gränsbevakningsväsendets verksamhet har man identifierat behov av och möjligheter att inhämta information med användning av informationskällor även om andra ärenden som är centrala för Gränsbevakningsväsendet och som dock inte är brott enligt strafflagen eller inte uppfyller rekvisitet för ett brott som omfattas av Gränsbevakningsväsendets undersökningsbefogenhet. Sådana identifierade informationsbehov gäller upprätthållandet av gränssäkerheten. Behovet av uppgifter har varit särskilt accentuerat i situationen med den allvarliga störningen av gränssäkerheten under åren 2023 och 2024 och behovet av information anses fortsätta i framtiden. Upprätthållande av gränssäkerheten är Gränsbevakningsväsendets huvudsakliga uppgift. Uppgifter från olika informationskällor, inklusive uppgifter som fås genom användning av informationskällor, är en förutsättning för att utföra uppgiften. Det finns bestämmelser om polisens användning av informationskällor i 5 kap. 40–42 § i polislagen. Polisen har befogenhet att genom användning av informationskällor inhämta uppgifter i anknytning till alla uppgifter enligt polislagen, inte enbart för att förhindra och utreda brott.

Enligt 10 kap. 39 § 3 mom. i tvångsmedelslagen ska informationskällans säkerhet vid behov tryggas under och efter inhämtandet av information. Myndighetens skyldighet att trygga informationskällans säkerhet har skrivits in uttryckligen i den punkt som reglerar styrd användning av informationskällor. Myndighetens skyldighet att trygga informationskällans säkerhet gäller även för Gränsbevakningsväsendet vid vanlig användning av informationskällor. Den nuvarande regleringen har dock skrivits otydligt och kan bidra till att den nuvarande regleringen kan försätta Gränsbevakningsväsendets informationskällor i en olik ställning jämfört med polisens och Tullens informationskällor.

Gränsbevakningsväsendet har inte befogenhet att betala ett arvode till en informationskälla, vilket försätter Gränsbevakningsväsendets informationskällor i en olik ställning jämfört med polisens och Tullens informationskällor. Betalning av ett arvode är en beaktansvärd metod för att effektivisera Gränsbevakningens verksamhet för att inhämta information.

Vanlig användning av informationskällor utövas endast av gränsbevakningsmän som genomgått behörig utbildning vid Gränsbevakningsväsendet. Utbildningen är kommensurabel med polisens utbildning och den ordnas delvis i samarbete. För att ordna användningen av informationskällor har en separat organisation skapats och ett internt förordnande om användning av informationskällor getts vid Gränsbevakningsväsendet. Gränsbevakningsväsendets stab övervakar för egen del användningen av hemliga metoder för inhämtande av information och hemliga tvångsmedel och ordnandet och genomförandet av gräns- och sjöbevakningssektionernas interna tillsyn.

3 Målsättning

Målet med propositionen är att förbättra Gränsbevakningsväsendets förmåga att förhindra och utreda brott. Syftet med förslagen är att försöka svara på kraven i den förändrade verksamhetsmiljön för att bekämpa brottslighet som i allt högre grad blir internationell och sker i datanät eller drar nytta av elektroniska tjänster.

4 Förslagen och deras konsekvenser

4.1 De viktigaste förslagen

I propositionen föreslås det att Gränsbevakningsväsendet får befogenhet att förhindra och utreda människohandelsbrott i grundformen och den grova formen i samband med gränskontroll, Gränsbevakningsväsendets brottsbekämpning eller en tillsynsuppgift som föreskrivits för Gränsbevakningsväsendet utan att brottet har någon koppling till ordnande av olaglig inresa. Dessutom föreslås det att det till de brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka fogas penningtvätt eller penningtvättsförseelse som upptäcks i samband med utförandet av gränskontroll, Gränsbevakningsväsendets brottsbekämpning eller en tillsynsuppgift som föreskrivits för Gränsbevakningsväsendet i sådana fall där brottets förbrott är ett brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka eller ett förbrott till ett häleribrott, det vill säga stöld-, förskingrings-, rån-, utpressnings-, bedrägeri-, ocker- eller betalningsmedelbedrägeribrott.

I propositionen föreslås det dessutom att Gränsbevakningsväsendets befogenhet utökas i fråga om vissa hemliga metoder för inhämtande av information och tvångsmedel. Teleövervakning, förtäckt inhämtande av information och teknisk spårning av en person får användas för att förhindra och utreda ett brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att förhindra och utreda, om det handlar om ett brott för vilket det strängaste föreskrivna straffet är fängelse i

minst fyra år, med vissa undantag som gäller objektiviteten i utredningen eller brottens allvarlighetsgrad. Den föreslagna ändringen beror på befogenheternas betydelse för att förhindra och utreda allvarliga brott.

I propositionen föreslås det att Gränsbevakningsväsendet får rätt att genomföra bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät och som gäller säljanbud till allmänheten i syfte att förhindra och utreda ett brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka och för vilket det strängaste föreskrivna straffet är fängelse i minst två år eller då det handlar om ett häleribrott.

Enligt förslaget får Gränsbevakningsväsendet även rätt att rikta täckoperationer som genomförs mot en person uteslutande i datanät för att förhindra och utreda ett brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka, om det på grund av personens yttranden eller uppträdande i övrigt med fog kan antas komma att han eller hon gör sig skyldig till ett brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka, för vilket det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst två år.

Dessutom får Gränsbevakningsväsendet rätt till styrd användning av informationskällor för att förhindra och utreda brott som föreskrivits att undersökas av Gränsbevakningsväsendet och för att sköta uppgifter som anknyter till upprätthållandet av gränssäkerheten.

I propositionen föreslås det inte att Gränsbevakningsväsendet får rätt att använda sådana hemliga metoder för inhämtande av information eller sådana hemliga tvångsmedel som inte redan är tillgängliga för polisen eller Tullen, med undantag för mottagande av information av en informationskälla i anknytning till upprätthållande av gränssäkerheten (användning av informationskällor). I princip ska befogenheterna i fråga om innehåll inte vara mer omfattande eller i fråga om förutsättningar vara annorlunda än polisens motsvarande befogenheter. Det föreslagna utökandet av befogenheten för användning av informationskällor är dock motiverat på grund av Gränsbevakningsväsendets primära uppgift, det vill säga att upprätthålla gränssäkerheten (3 § i gränsbevakningslagen).

4.2 De huvudsakliga konsekvenserna

4.2.1 Konsekvenser för myndigheterna

Med beaktande av de nya och större befogenheterna står det klart att tjänstemännen vid Gränsbevakningsväsendets brottsbekämpning behöver utbildning i samband med att den nya lagstiftningen införs. I synnerhet undersökningsområdet för människohandelsbrott, som hela tiden växer, kräver att brottsutredarna och undersökningsledarna genomgår utbildning och har kunskaper om identifiering och undersökning av människohandel. På det riksomfattande planet ansvarar polisen för utbildningar kring hemliga tvångsmedel och hemliga metoder för inhämtande av information. Polisen utbildar anhållningsberättigade tjänstemän som är särskilt utbildade för att utöva hemliga metoder för inhämtande av information (STEKPOV).

Befogenheter för täckoperationer som genomförs uteslutande i datanät och bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät förutsätter att gränsbevakningsmän som utbildats särskilt för hemligt inhämtande av information utbildas för uppdraget. Utbildningen ordnas av Gränsbevakningsväsendet genom att dra nytta av erfarenheterna av Tullens motsvarande utbildning.

Den liknande karaktären på förundersökningsmyndigheternas befogenheter är ägnad åt att öka tydligheten i lagstiftningen och rättssäkerheten. Den förbättrar även förutsättningarna för myndigheternas samarbete i brottsbekämpningen och den är ägnad åt att minska inblandning och undersökningskonflikter i åklagarnas och domstolarnas verksamhet.

4.2.2 Ekonomiska konsekvenser

De föreslagna ändringarna kan i viss mån öka de brottsfall som Gränsbevakningsväsendet undersöker och antalet åtgärder som främjar undersökningen. I praktiken kan detta innebära ett extra behov på några årsverken. Det är svårt att uppskatta beloppet av de arvoden som ska reserveras för informationskällor, men penningbeloppet är dock inte värst stort. Kostnaderna finansieras inom ramen för de befintliga ramfinansieringen.

Gränsbevakningsväsendet använder de system som administreras av polisen för att registrera och administrera hemliga metoder för inhämtande av information och hemliga tvångsmedel. De föreslagna förändringarna innebär små tillägg i användarprofilerna i informationssystemen och användarantalen, vilket inte har nämnvärda kostnadskonsekvenser.

4.2.3 Konsekvenser för de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna

Hemliga metoder för inhämtande av information och hemliga tvångsmedel

Med användning av hemliga metoder för inhämtande av information och hemliga tvångsmedel ingriper man i rättsobjekt som tryggas genom grundlagen och internationella skyldigheter om mänskliga rättigheter. Detta gäller särskilt rätten till personlig frihet och integritet, fri rörlighet, skydd för privatlivet, skydd för egendom, skydd för förtroliga meddelanden och skydd för egendom. I enlighet med 21 § i grundlagen ska även rättsskyddsfrågor beaktas.

Å andra sidan skyddas på samma gång även de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna genom att förhindra och utreda brott. Med stöd av de föreslagna bestämmelserna förbättras Gränsbevakningsväsendets möjligheter att förhindra och utreda allvarlig brottslighet. Med de föreslagna bestämmelserna främjas tillgodoseendet av de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna för de personer som är föremål för brottslig verksamhet. Propositionen har en konsekvens som främjar vissa utsatta personers ställning. Genom att effektivt förhindra människohandel och ordnande av olaglig inresa är det möjligt att sätta stopp för brottslig verksamhet redan innan en människa drabbas av exploaterande brottslighet. Med propositionen främjas även effektivt förverkligande av det straffrättsliga svaret i människohandelsbrott och närliggande brott till dessa, vilket på motsvarande sätt förbättrar rätten till personlig frihet och integritet för offer för människohandel och även till och med rätten till liv i de grövsta människohandelsfallen.

De föreslagna ändringarna innebär att en person oftare än tidigare kan bli föremål för hemliga metoder för inhämtande av information och hemliga tvångsmedel. Ställningen för en person som misstänks för ett brott eller för förberedelse av ett brott tryggas av bland annat de lagstadgade allmänna och särskilda förutsättningarna för användning av metoder för inhämtande av information och tvångsmedel, liksom även av en omsorgsfull prövning av syftet med och förutsättningarna för användningen. Även om propositionen har konsekvenser för de grundläggande fri- och rättigheterna för de personer som är föremål för brottsbekämpande åtgärder, har skyddet av de grundläggande fri- och rättigheterna beaktats så att begränsningarna och skyddet av grundläggande fri- och rättigheter är i balans.

Särskild uppmärksamhet ska riktas på den föreslagna befogenheten för täckoperationer som genomförs uteslutande i datanät. Det handlar om en så kallad okonventionell brottsbekämpande metod, som innehåller en risk för brottsprovokation. I bedömningen av befogenheten är EMD:s avgörandepraxis för täckoperationer, som är av betydelse även för bevisprovokation genom köp, av synnerlig vikt. Avgörandepraxis gäller i synnerhet de åtgärder en myndighet får vidta då den genomför täckoperationer. Ett av de mest centrala avgörandena i ämnesområdet utgörs av Lüdi mot Schweiz (Å-238 15.6.1992). I det konstaterade EMD i fråga om skyddet av privatlivet att ändringssökanden måste ha varit medveten om att han påbörjat en brottslig aktivitet (narkotikahandel) och följaktligen löpte risken att möta en polisagent med uppgift att avslöja honom. Följaktligen kränktes inte artikel 8 i EMK. Inte heller de åtgärder som vidtogs av tjänstemannen i detta syfte (telefonsamtal, bevisprovokation genom köp och administrativa täckmantlar) ansågs vara problematiska. I sina avgöranden har EMD också slagit fast att passiv infiltration inte äventyrar en misstänkt persons rättigheter (Teixeira de Castro mot Portugal 9.6.1998).

Avgöranden som gäller överträdelser av artikel 6.1 i EMK har även aktualiserat frågan om anstiftan till brott av polisen. I det ovan nämnda Teixeira de Castro-målet ansåg EMD att poliserna hade brutit mot bestämmelsen därför att de tagit initiativ till ändringssökandens narkotikabrott. Det handlade om anstiftan även i målet Sequeira mot Portugal (6.5.2003). EMD bedömde frågan om två poliser under täckmantel (agent infiltré) endast ingripit i en redan pågående operation som gällde narkotikahandel eller om de måste anses ha provocerat fram brott (agent provocateur). EMD ansåg att ingenting i fallet tydde på att brottet hade begåtts utan polisens ingripande. Ändringssökanden hade sålunda berövats rätten till en rättvis rättegång.

Överföring av förhindrande och utredning av brott till polisen

I den gällande lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet finns det bestämmelser om överföring av förundersökningen till polisen, om arten eller omfattningen av ärendet eller de nödvändiga åtgärderna förutsätter det eller om myndigheten i fråga kräver det. I propositionen föreslås det att bestämmelsen preciseras så att Gränsbevakningsväsendet ska överföra utredningen av ett brott till polisen, om det finns skäl att misstänka att en person som tjänstgör vid Gränsbevakningsväsendet har gjort sig skyldig till ett brott som ska handläggas som ett militärt rättegångsärende eller till ett brott som avses i 40 kap. i strafflagen och brottets allvar eller tilltron till en objektiv undersökning kräver det. Utredningen av ett brott ska alltid överföras till polisen, om den misstänkte för brottet är en tjänsteman vid Gränsbevakningsväsendet som utnämnts till ett uppdrag som chef eller biträdande chef, general eller amiral vid Gränsbevakningsväsendet.

På grund av Gränsbevakningsväsendets linjeorganisation accentueras kravet på objektivitet i förhindrandet och utredningen av brott. Målet med den föreslagna bestämmelsen är att betona att objektivitet tillgodoses då brott förhindras och utreds. Å andra sidan gör en tjänstemans höga ställning eller uppgifternas kravnivå att brottsmisstanken är samhälleligt betydelsefull, även om objektiviteten i sig inte äventyras.

4.2.4 Konsekvenser i landskapet Åland

Landskapet Åland har varit demilitariserat sedan 1856. Demilitariseringen och neutraliseringen på Åland baserar sig på konventionen angående Ålandsöarnas icke-befästade och neutralisering (FördrS 1/1922) och fördraget av med de Socialistiska Rådsrepublikernas Förbund angående Ålandsöarna (FördrS 24/1940). Landskapet Åland är ett demilitariserat och neutraliserat område med stöd av internationella avtal.

I 18 § i självstyrelselagen för Åland (1144/1991) föreskrivs om ärenden som hör till landskapets lagstiftningsbehörighet och i 27 § föreskrivs om ärenden som hör till rikets lagstiftningsbehörighet. Enligt 18 § 6 punkten i självstyrelselagen för Åland har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om allmän ordning och säkerhet med de undantag som nämns i 27 § 27, 34 och 35 punkten; brand- och räddningsväsendet. Enligt 18 § 10 punkten i lagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om natur- och miljövård, friluftsliv, vattenrätt, enligt 11 punkten i fråga om fornminnen, skydd av kulturhistoriskt värdefulla byggnader och föremål i landskapet, enligt 16 punkten i fråga om bland annat ärenden som gäller jakt och fiske och enligt 21 punkten bland annat i fråga om ärenden som gäller vägtrafiken. Enligt 18 § 25 punkten i lagen får landskapet besluta om beläggande med straff och storleken av straff inom rättsområden som hör till landskapets lagstiftningsbehörighet.

Enligt 27 § 22 punkten i självstyrelselagen för Åland har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om straffrätt med undantag av vad som stadgas i 18 § 25 punkten. Enligt den nämnda bestämmelse får landskapet besluta om beläggande med straff och storleken av straff inom rättsområden som hör till landskapets lagstiftningsbehörighet. Enligt 27 § 23 punkten i självstyrelselagen omfattar rikets lagstiftningsbehörighet dessutom ärenden som gäller rättskipning med beaktande av vad som stadgas i 25 och 26 §; förundersökning, verkställighet av domar och straff samt utlämning för brott.

Gränssäkerheten hör till rikets behörighet med stöd av 27 § 34 punkten. Gränsbevakningsväsendets uppgifter i landskapet Åland fastställs utifrån gränsbevakningslagen, sjöräddningslagen, självstyrelselagen för Åland och republikens presidents förordning om Gränsbevakningsväsendets uppgifter på Åland (255/2024, nedan *avtalsförordningen*). Enligt 1 § i avtalsförordningen föreskrivs i förordningen om Gränsbevakningsväsendets uppgifter och befogenheter i landskapet Åland och sådan handräckning som landskapsmyndigheterna ger Gränsbevakningsväsendet, så att självstyrelselagen för Åland, gränsbevakningslagen och lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet beaktas.

Gränsbevakningsväsendet undersöker på Åland sådana brott vars kriminalisering ingår i författningar som hör till rikets lagstiftningsbehörighet. Utifrån 3 § 3 mom. i avtalsförordningen kan Gränsbevakningsväsendet övervaka väg- och sjötrafiken, fiske, jakt, naturskyddsområden, fartygsfynd och efterlevnaden av bestämmelserna om dem, förhindrande av vattnens förorening förorsakad av fartyg samt havsskydd. Vid övervakningen kan Gränsbevakningsväsendet också utföra förundersökning.

5 Utländsk lagstiftning och andra förfaranden som tillämpas utomlands

De avvikande uppgifterna och befogenheterna för de olika ländernas gränsbevakningsmyndigheter gör det svårare att göra en jämförelse av lagstiftningen om och praxis kring hemliga metoder för inhämtande av information och hemliga tvångsmedel mellan de olika EU-ländernas gränsbevakningsmyndigheter. I de länder som valts för jämförelsen finns det inte en likadan separat gränsbevakningsmyndighet som i Finland och i en del länder hör gränskontroll- och gränsövervakningsuppgifterna till polisen eller till en organisation som består av polis- och gränsbevakningsmyndigheter. I en del av länderna har förhindrande, avslöjande och utredning av brott centraliserats till polismyndigheterna. Befogenheterna för de olika ländernas gränsbevakningsmyndigheter för att utöva hemliga metoder för inhämtande av information och hemliga tvångsmedel för att förhindra och bekämpa allvarliga brott har liknande särdrag.

Sverige, Estland, Norge, Tyskland, Danmark och Frankrike valdes som granskningsobjekt. Av de länder som valts som granskningsobjekt har endast Estland en gräns med ett land som inte hör till Schengenområdet.

Sverige: I Sverige ansvarar polisen som lyder under Justitiedepartementet, kustbevakningen som lyder under Försvarsdepartementet och tullen som lyder under Finansdepartementet för gränsövervakning och gränskontroller. Polisen har huvudansvaret för gränskontrollerna. Kustbevakningen utför gränsövervakning och gränskontroller till havs.

I rättegångsbalken finns det bestämmelser om förutsättningarna för användning av hemliga tvångsmedel och beslut om användning av sådana.

Den svenska lagen innehåller inte bestämmelser om bevisprovokation genom köp eller täckoperationer, även om dessa utgör metoder som är i allmän användning hos polisen. De allmänna bestämmelserna i polislagen tillämpas på bevisprovokation genom köp och täckoperationer.

Lagen om polisiära befogenheter i gränsnära områden, SFS 2023:474, trädde i kraft den 1 augusti 2023. Lagen innehåller bestämmelser om nya befogenheter som gäller kroppsvisitation, inre utlänningskontroll och kamerabevakning i gränsnära områden. Syftet med lagen är att förbättra polisens förutsättningar att bekämpa olovlig vistelse i landet och gränsöverskridande brottslighet, såsom smuggling och utförsel av stulna varor.

Estland

I Estland sköter polis- och gränsbevakningsväsendet, som lyder under inrikesministeriet och som enligt den estländska polis- och gränsbevakningslagen är en polismyndighet, gränsbevakningen och gränskontrollerna. Försvarsmakten övervakar riksgränsen till havs.

I Estland finns det bestämmelser om förundersökning och täckoperationer i straffprocesslagen. I 3 kap. i straffprocesslagen (jälitustoimingud) finns det bestämmelser om övervakningsåtgärder, som i princip handlar om likadana hemliga tvångsmedel som föreskrivs i 10 kap. i tvångsmedelslagen. Gränsbevakningsväsendet har rätt att utföra täckoperationer bland annat för att förhindra och utreda brott. I straffprocesslagen finns det hänvisningar till paragraferna i strafflagen, vilka nämner de brottsrubriceringar som möjliggör att en täckoperation genomförs för att förhindra och utreda sådana. Gränsbevakningsväsendet har rätt att genomföra en täckoperation bland annat för att förhindra och utreda stöd för människohandel, olaglig övergång av en riksgrens och penningtvätt.

I straffprocesslagen föreskrivs det att gränsbevakningsväsendet har rätt att imitera brott för att avslöja ett brott och anhålla gärningsmannen. Med imitering av ett brott avses att begå en gärning som uppfyller rekvisitet för ett brott. Domstolen fattar beslut om imitering av ett brott.

Norge

I Norge har polisen, som lyder under justitie- och polisministeriet, ansvaret för gränsövervakningen. Lagen om förfarandet vid brottmål innehåller bestämmelser om tvångsmedel, bland annat om teknisk spårning, avlyssning av kommunikationsanordningar och annan övervakning. En domstol kan ge polisen tillstånd att utöva de tvångsmedel som föreskrivits i lagen, då det finns en motiverad orsak att misstänka att en person begår en viss gärning som föreskrivits som straffbar i strafflagen.

I Norge finns det inte föreskrifter om polisens rätt till deltagande i kriminell verksamhet eller bevisprovokation genom köp, men det har ansetts vara möjligt att göra sådana utan lagstiftning. Med provokation avses att polisen påverkar gärningar som föreskrivits som straffbara och begås av andra för att få bättre information om ett brott som begås eller för att kunna övervaka ett brott då det begås. Att begå ett brott som en del av en täckoperation anses vara tillåtet i begränsad utsträckning. Riksåklagaren har gett anvisningar om provokation och täckoperationer.

Tyskland

Den tyska förbundsrepublikens polis har till uppgift att övervaka gränsen, övervaka gränsöverskridande trafik och försvara sig mot faror som försämrar gränssäkerheten i gränsnära områden. Enligt lagen om förbundsrepublikens polis har förbundsrepublikens polis till uppgift att förhindra och stoppa regelstridig inresa i landet och avvärja hot mot gränssäkerheten.

Det finns bestämmelser om polisens befogenheter i delstaternas egna polislagar. Det finns bestämmelser om polismyndigheternas täckoperationer och procedurbestämmelserna för dessa i straffprocesslagen. Tysklands förbundsdag behandlar för närvarande en lagreform, som gäller personer i täckoperationer.

Frankrike

I Frankrike hör gränskontroller och gränsbevakning till gränspolisen, som lyder under inrikesministeriet och gendarmeriet, samt tullen, som lyder under finans-, ekonomi- och industriministeriet. Marinen och marina gendarmeriet deltar i övervakningen av havsområdet. Polisen och gendarmerna ansvarar för att bekämpa gränsöverskridande brottslighet, illegal invandring och människohandel. Även tullen deltar i den på gränsövergångsställena. Tullen har dock inte rätt att undersöka brottslighet i anknytning till olaglig invandring.

I Frankrike innehåller straffprocesslagen bestämmelser om metoderna för att undersöka brott. I straffprocesslagen finns det bestämmelser bland annat om polisens rätt till bevisprovokation genom köp och undersökning med pseudonym (*enquête sous pseudonyme*).

I Frankrike finns det enbart lite reglering kring informationskällor. Det är möjligt att en informationskälla får till exempel ett lindrigare straff. I straffprocesslagen behandlas bland annat undersökning och domar i fråga om människohandel. Straffprocesslagen innehåller inte något separat avsnitt om undersökning av ordnande av illegal invandring. I lagavsnittet om undersökning av organiserad brottslighet nämns att den gäller även för undersökning av illegal invandring och vistelse.

Danmark

I Danmark hör gränsövervakning, gränskontroller och asyl- och invandringsärenden till justitieministeriets förvaltningsområde. Polisen, som lyder under justitieministeriet, ansvarar för att genomföra gränsövervakning och gränskontroller.

Polisen använder i stor utsträckning olika tvångsmedel för att förhindra och utreda människohandelsbrott. Lagstiftningen innehåller förutsättningar för användning av undersökningsåtgärder i undersökningen av brott. Sådana särskilda undersökningsmetoder är bland annat avlyssning, täckoperationer och kontrollerade leveranser. Ovan nämnda undersökningsmetoder lämpar sig för undersökning av människohandelsbrott. I Danmark regleras polisens och säkerhets- och underrättelsetjänstens verksamhet i rättskipningslagen. I lagens andra del finns det bestämmelser om undersökning och tvångsmedel.

6 Remissvar

7 Specialmotivering

7.1 Lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet

4 §. *Brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka.* Till paragrafen fogas en ny 3 a-punkt, enligt vilken Gränsbevakningsväsendet får förhindra, avslöja och utreda människohandel enligt 3 § och grov människohandel enligt 3 a § i 25 kap. i strafflagen i samband med gränskontroll, Gränsbevakningsväsendets brottsbekämpning eller utförande av tillsynsuppgifter som ankommer på Gränsbevakningsväsendet.

Till paragrafen fogas en ny 11 a-punkt, enligt vilken Gränsbevakningsväsendet har till uppgift att förhindra, avslöja och utreda penningtvätt eller penningtvättsförseelse i samband med gränskontroll, Gränsbevakningsväsendets brottsbekämpning eller utförande av tillsynsuppgifter som ankommer på Gränsbevakningsväsendet i sådana fall där förbrottet till det misstänkta brottet är ett brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka eller ett förbrott till häleribrott, det vill säga ett stöld-, förskingrings-, rån-, utpressnings-, bedrägeri-, ocker- eller betalningsmedelsbedrägeribrott.

Paragrafens 11 punkt om häleribrott föreslås bli ändrad så att den motsvarar förutsättningarna för utredning av penningtvättsbrott enligt förslaget, vilket innebär att häleribrott i fortsättningen ska kunna förhindras, avslöjas och utredas inte bara i samband med in- eller utresekontroll, utan i samband med gränskontroll, Gränsbevakningsväsendets brottsbekämpning eller utförande av tillsynsuppgifter som ankommer på Gränsbevakningsväsendet. Misstänkta häleribrott kan upptäckas till exempel i samband med gränsövervakning eller övervakning av utläningar.

I 5 punkten i paragrafen finns en felaktig hänvisning till territoriekränkning enligt 17 kap. 7 b § i strafflagen. Bestämmelser om territoriekränkning finns i 17 kap. 7 c § i strafflagen, varför hänvisningen ändras.

8 §. *Överföring av förhindrande och utredning av brott till polisen eller Tullen.* I paragrafens 2 mom. föreskrivs det att Gränsbevakningsväsendet ska ges tillfälle att delta i förhindrandet och utredningen av ett brott även när förhindrandet och utredningen av brottet har överförts till en annan myndighet.

I den gällande 2 mom. 2 punkten nämns ordnande av olaglig inresa och till det anknutet brott mot friheten. I brott mot friheten ingår i dag också människohandelsbrott. Det föreslås att Gränsbevakningsväsendet ska ha rätt att förhindra och utreda människohandelsbrott också utan anknytning till ordnande av olaglig inresa, varför människohandelsbrott bör nämnas separat i den här punkten.

Paragrafens 3 mom. gäller överföring av utredningen av ett brott till polisen i fråga om ärenden som gäller militära brott och tjänstebrott. Gränsbevakningsväsendet ska överföra utredningen av brottet till polisen, om det finns skäl att misstänka att en person som tjänstgör vid Gränsbevakningsväsendet har gjort sig skyldig till ett brott som ska handläggas som ett militärt rättegångsärende eller till ett brott som avses i 40 kap. i strafflagen och brottets allvar eller tilltron till en objektiv undersökning kräver det.

Till 3 mom. fogas en bestämmelse enligt vilken utredningen av ett brott dock alltid ska överföras till polisen, om den som misstänks för brottet är en tjänsteman som utnämnts till en tjänst som chef eller biträdande chef för Gränsbevakningsväsendet eller som general eller amiral vid Gränsbevakningsväsendet. En sådan brottsmisstanke är en samhällselig viktig fråga, varför det också med hänvisning till objektiviteten är motiverat att utredningen av brottet utförs av polisen.

Genom förfarandet säkerställs också utredningens opartiskhet. Med beaktande av polisens resurser är det ändamålsenligt att polisen alltid endast utför förundersökning av sådana brott som Gränsbevakningsväsendets högsta tjänstemän misstänks ha begått. Bestämmelsen motsvarar till sitt innehåll bestämmelserna i den reglering om Försvarsmakten som föreslås i regeringens proposition med förslag till lag om militär disciplin och brottsbekämpning inom Försvarsmakten (RP 82/2023 rd).

13 §. Användning av hemliga metoder för inhämtande av information. I paragrafen förtecknas de hemliga metoder för inhämtande av information som Gränsbevakningsväsendet får använda i syfte att förhindra brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka. Det föreslås att täckoperationer som genomförs uteslutande i datanät och bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät fogas till förteckningen.

14 §. Förutsättningar för användning av hemliga metoder för inhämtande av information. I gällande 2 mom. i paragrafen föreskrivs det att utöver vad som nedan föreskrivs om särskilda förutsättningar för användning av hemliga metoder för inhämtande av information får systematisk observation, teknisk avlyssning, optisk observation, teknisk spårning av personer, teknisk observation av utrustning och kontrollerade leveranser användas bara om dessa metoder kan antas vara av synnerlig vikt för förhindrande av ett brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka. Med dessa metoder är det möjligt att ingripa i de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna i en sådan omfattning att det har varit motiverat att ställa ett sådant särskilt villkor för användningen av dem.

Det föreslås att 2 mom. ändras så att villkoret att metoderna ska vara av synnerlig vikt utvidgas att gälla också de nya befogenheter för hemliga metoder för inhämtande av information som föreslås i propositionen, det vill säga täckoperationer som genomförs uteslutande i datanät, bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät och styrd användning av informationskällor.

Dessutom förutsätts det vid användning av befogenheten för täckoperationer som genomförs uteslutande i datanät och bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät att metoden ska tillgripas som sista alternativ. Kravet beskrivs med uttrycket ”nödvändig” som är enhetligt med bestämmelsen i polislagen. Till momentet fogas en bestämmelse enligt vilken det för täckoperationer som genomförs uteslutande i datanät och bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät dessutom förutsätts att metoden är nödvändig för att ett brott ska kunna förhindras. För användningen av dessa metoder ställs sålunda i enlighet med polislagen och lagen om brottsbekämpning inom Tullen betydligt strängare särskilda villkor än för andra hemliga metoder för inhämtande av information.

16 §. Teleövervakning och dess förutsättningar. I 2 mom. föreskrivs det om Gränsbevakningsväsendets rätt till teleövervakning. Gränsbevakningsväsendet får använda teleövervakning för att förhindra grovt ordnande av olaglig inresa, grovt ordnande av olaglig inresa och ett till det anknutet människohandelsbrott och grovt jaktbrott. Momentet ändras så att Gränsbevakningsväsendet i regel har rätt till teleövervakning för förhindrande av brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka om det är fråga om ett brott för vilket det strängaste föreskrivna straffet är fängelse i minst fyra år.

Detta innebär att teleövervakning i syfte att förhindra ett brott utvidgas att gälla

- människohandelsbrott och grovt människohandelsbrott utan anknytning till grovt ordnande av olaglig inresa,

- grovt frihetsberövande enligt 25 kap. i strafflagen i anknytning till ordnande av olaglig inresa,
- grov förfalskning av dokument som ska granskas av Gränsbevakningsväsendet,
- grov penningtvätt,
- grovt eller yrkesmässigt häleri,
- grovt skjutvapenbrott,
- grov miljöförstöring,
- grovt naturskyddsbrott inom naturskyddsområden samt
- grov skadegörelse, grov stöld och grov bruksstöld av motordrivet fortkärfningsmedel som riktar sig mot en gränsbevakningsmyndighet eller mot gränsmärken och gränsanordningar som Gränsbevakningsväsendet svarar för.

Det är inte motiverat att utvidga befogenheten till tjänstebrott och militära brott enligt 4 § 12 och 13 punkten i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet eller tagande av gisslan enligt 25 kap. i strafflagen i anknytning till ordnande av olaglig inresa. Det är inte heller motiverat att utvidga befogenheten till allmänfarliga brott enligt 34 kap. i strafflagen som riktar sig mot Gränsbevakningsväsendet eller våldsamt motstånd mot tjänsteman enligt 1 § och grovt givande av muta enligt 14 § i 16 kap. i strafflagen. I praktiken överför Gränsbevakningsväsendet förhindrandet av sådana brott till polisen med stöd av 8 § 1 mom. i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet av orsaker som hänför sig till undersökningens opartiskhet eller brottets allvarlighetsgrad.

23 §. Förtäckt inhämtande av information och dess förutsättningar. Gränsbevakningsväsendets behov av förtäckt inhämtande av information accentueras särskilt inom kärnområdet för Gränsbevakningsväsendets brottsbekämpning vid bekämpning av brottslighet med anknytning till olaglig inresa, men det är ett behövligt verktyg också för förhindrande och utredning av vissa andra brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka. Gränsbevakningsväsendet får idag använda befogenheten för att förhindra grovt ordnande av olaglig inresa eller grovt ordnande av olaglig inresa och ett till det anknutet människohandelsbrott.

Förhindrande och utredning av grova förfalskningsbrott som riktar sig mot resedokument hör till kärnområdet för Gränsbevakningsväsendets brottsbekämpning, eftersom det är fråga om brottslighet i anknytning till olaglig inresa som överskrider Schengenområdets yttre gränser. Grova förfalskningar av resedokument görs vanligen av organiserade kriminella sammanslutningar. Utredning av de delaktiga med hjälp av förtäckt inhämtande av information är en central metod för att utreda saken. Grovt förfalskningsbrott som gäller resedokument är som brottstyp mycket nära grovt ordnande av olaglig inresa. En enhetlig befogenhet för förhindrande och utredning av båda brotten skapar förutsättningar för bekämpningen av allvarlig brottslighet som hänför sig till olaglig inresa.

Det föreslås att 2 mom. ändras så att Gränsbevakningsväsendet får rätt till annat förtäckt inhämtande av information än datanätsbaserat förtäckt inhämtande av information för förhindrande av brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka, om det är fråga om ett brott för vilket det strängaste föreskrivna straffet är fängelse i minst fyra år. Detta innebär att

befogenhet för förtäckt inhämtande av information i syfte att förhindra ett brott utvidgas att gälla

- människohandelsbrott och grovt människohandelsbrott utan anknytning till grovt ordnande av olaglig inresa,
- grovt frihetsberövande enligt 25 kap. i strafflagen i anknytning till ordnande av olaglig inresa,
- grov förfälskning av dokument som ska granskas av Gränsbevakningsväsendet,
- grov penningtvätt,
- grovt eller yrkesmässigt häleri,
- grovt skjutvapenbrott,
- grovt jaktbrott,
- grov miljöförstöring,
- grovt naturskyddsbrott inom naturskyddsområden samt
- grov skadegörelse, grov stöld och grov bruksstöld av motordrivet fortkärfningsmedel som riktar sig mot en gränsbevakningsmyndighet eller mot gränsmärken och gränsanordningar som Gränsbevakningsväsendet svarar för.

Med stöd av 5 kap. 15 § 2 mom. 6 punkten i polislagen får polisen använda förtäckt inhämtande av information, om det finns anledning att anta att åtgärden kan bidra till att utreda ett häleribrott som hänför sig till planmässig, organiserad, yrkesmässig, fortsatt eller upprepad brottslig verksamhet. Motsvarande befogenhet föreslås också för Gränsbevakningsväsendet, eftersom förtäckt inhämtande av information i fråga om sådana här allvarliga brott kan ha en betydande roll vid inhämtande av information som hänför sig till brottet. Bestämmelser om detta föreslås i 23 § 2 mom. 2 punkten.

Det är däremot inte motiverat att utvidga befogenheten till tjänstebrott och militära brott enligt 4 § 12 och 13 punkten i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet eller tagande av gisslan enligt 25 kap. i strafflagen i anknytning till ordnande av olaglig inresa. Det är inte heller motiverat att utvidga befogenheten till allmänfarliga brott enligt 34 kap. i strafflagen som riktar sig mot Gränsbevakningsväsendet eller våldsamt motstånd mot tjänsteman enligt 1 § och grovt givande av muta enligt 14 § i 16 kap. i strafflagen. I praktiken överför Gränsbevakningsväsendet förhindrandet av sådana brott till polisen med stöd av 8 § 1 mom. i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet av orsaker som hänför sig till undersökningens opartiskhet eller brottets allvarlighetsgrad.

24 §. Beslut om förtäckt inhämtande av information. Enligt 1 mom. ska beslut om förtäckt inhämtande av information för förhindrande av brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka fattas av avdelningschefen eller biträdande avdelningschefen för juridiska avdelningen vid staben för Gränsbevakningsväsendet.

Inom den operativa brottsbekämpningen är det möjligt att situationer som gäller användning av förtäckt inhämtande av information kan uppkomma snabbt och vid en tidpunkt där en viss enskild tjänsteman inte kan nås. Då kan befogenheten i fråga inte utövas trots att de materiella villkoren för användning av en hemlig metod för inhämtande av information är uppfyllda. Enligt 5 kap. 16 § i polislagen får beslut om förtäckt inhämtande av information fattas bland annat av en för uppdraget förordnad sådan anhållningsberättigad polisman som särskilt utbildats för hemligt inhämtande av information. Enligt 3 kap.12 § 1 mom. i lagen om brottsbekämpning inom Tullen får beslut om förtäckt inhämtande av information för att förhindra eller utreda brott fattas också av en anhållningsberättigad tullman som särskilt utbildats för hemligt inhämtande av information.

Det vore ändamålsenligt att beslutsnivån förenhetligas i förhållande till de andra brottsbekämpningsmyndigheterna och att man till beslutsfattarna fogar en för uppdraget förordnad anhållningsberättigad gränsbevakningsman som särskilt utbildats för hemligt inhämtande av information (STEKPOV). Ändringen av beslutsnivån gäller förtäckt inhämtande av information och datanätsbaserat förtäckt inhämtande av information.

Kravet att en anhållningsberättigad gränsbevakningsman ska ha särskild utbildning för hemligt inhämtande av information beror på att det är ytterst viktigt att vara medveten om gränsen för förtäckt inhämtande av information för att befogenheten inte ska utövas på ett sätt där det i själva verket är fråga om en täckoperation. Genom utbildningen kan man också förbättra säkerheten i arbetet, minska risken för brottsprovokation och för att inhämtandet av information avslöjas samt främja verksamhetens resultat.

29 §. Teknisk spårning och dess förutsättningar. I 3 mom. i paragrafen föreskrivs det att om syftet med teknisk spårning är att följa hur en person förflyttar sig genom att en spårningsanordning fästs i de kläder som denne bär eller i ett föremål som han eller hon bär med sig (*teknisk spårning av en person*), får åtgärden genomföras bara om personen i fråga med fog kan antas komma att begå ett brott som avses i 16 § 2 mom., dvs. grovt ordnande av olaglig inresa, eller grovt ordnande av olaglig inresa och ett till det anknutet människohandelsbrott eller grovt jaktbrott.

Paragrafens 3 mom. ändras så att Gränsbevakningsväsendet har rätt till teknisk spårning av en person för förhindrande av brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka om det är fråga om ett brott för vilket det strängaste föreskrivna straffet är fängelse i minst fyra år. Ett villkor för användning av teknisk spårning av en person är dessutom att metoden kan antas vara av synnerlig vikt för förhindrande av ett brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka.

Den föreslagna ändringen innebär att teknisk spårning av en person i syfte att förhindra ett brott utvidgas att gälla

- människohandelsbrott och grovt människohandelsbrott utan anknytning till grovt ordnande av olaglig inresa,
- grovt frihetsberövande enligt 25 kap. i strafflagen i anknytning till ordnande av olaglig inresa,
- grov förfälskning av dokument som ska granskas av Gränsbevakningsväsendet,
- grov penningtvätt,

- grovt eller yrkesmässigt häleri,
- grovt skjutvapenbrott,
- grov miljöförstöring,
- grovt naturskyddsbrott inom naturskyddsområden samt
- grov skadegörelse, grov stöld och grov bruksstöld av motordrivet forskaffningsmedel som riktar sig mot en gränsbevakningsmyndighet eller mot gränsmärken och gränsanordningar som Gränsbevakningsväsendet svarar för.

Det är däremot inte motiverat att utvidga befogenheten till tjänstebrott och militära brott enligt 4 § 12 och 13 punkten i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet eller tagande av gisslan enligt 25 kap. i strafflagen i anknytning till ordnande av olaglig inresa. Det är inte heller motiverat att utvidga befogenheten till allmänfarliga brott enligt 34 kap. i strafflagen som riktar sig mot Gränsbevakningsväsendet eller våldsamt motstånd mot tjänsteman enligt 1 § och grovt givande av muta enligt 14 § i 16 kap. i strafflagen. I praktiken överför Gränsbevakningsväsendet förhindrandet av sådana brott till polisen med stöd av 8 § 1 mom. i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet av orsaker som hänför sig till undersökningens opartiskhet eller brottets allvarlighetsgrad.

Teknisk spårning av en person får utföras till exempel genom att en spårningsanordning fästs i ett klädesplagg som den spårade personen bär eller i en väska som personen bär med sig. Om en spårningsanordning placeras i ett fordon är det dock alltid fråga om teknisk spårning och inte i 3 mom. avsedd teknisk spårning av en person.

33 §. *Inhämtande av identifieringsuppgifter för teledresser eller teleterminalutrustning.* I 2 mom. hänvisas det till Kommunikationsverket. Myndighetens namn har ändrats till Transport- och kommunikationsverket, och hänvisningen bör ändras i enlighet med detta.

Täckoperationer som genomförs uteslutande i datanät och bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät

34 a §. *Täckoperationer som genomförs uteslutande i datanät och förutsättningar för sådana.* Till lagen fogas en ny paragraf där det föreskrivs om en ny befogenhet för Gränsbevakningsväsendet som gäller täckoperationer som genomförs uteslutande i datanät. Befogenheten är en mycket viktig metod i synnerhet inom bekämpningen av brott som gäller ordnande av olaglig inresa och människohandelsbrott, eftersom planeringen och genomförandet av denna typ av brott i praktiken har flyttat nästan helt och hållet till datanäten.

I 1 mom. definieras täckoperation. Med täckoperation avses planmässigt inhämtande av information om en viss person eller dennes verksamhet genom infiltration, där falska, vilseledande eller förtäckta uppgifter eller registeranteckningar används eller falska handlingar framställs eller används för att förvärva förtroende som behövs för inhämtandet av information eller för att förhindra att inhämtandet av information avslöjas. Definitionsbestämmelsen förutsätter inte att den person eller grupp av personer som är föremål för åtgärden kan namnges eller specificeras till exempel enligt sina egenskaper, utan det räcker att personen eller gruppen av personer kan specificeras till exempel genom den verksamhet som bedrivs. Eftersom ett av målen med täckoperationer är att utreda kriminella organisationers strukturer och de personer som är verksamma inom dem, är det obefogat att till exempel uppgifter om en persons namn skulle vara en förutsättning för ett sådant utredningsarbete.

Det föreslagna 1 mom. motsvarar i sak 5 kap. 28 § 1 mom. i polislagen och 3 kap. 23 § 3 mom. i lagen om brottsbekämpning inom Tullen.

För Gränsbevakningsväsendet föreslås inte befogenheter för andra täckoperationer än täckoperationer som genomförs uteslutande i datanät.

I 2 mom. föreskrivs det om en befogenhet som gäller täckoperationer som genomförs uteslutande i datanät. Enligt momentet får Gränsbevakningsväsendet för att förhindra och utreda brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka rikta en datanätsbaserad täckoperation mot en person som på grund av sina yttranden eller sitt uppträdande i övrigt med fog kan antas komma att göra sig skyldig till ett brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka och för vilket det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst två år. Befogenheten får endast användas av vissa särskilt utbildade gränsbevakningsmän inom brottsbekämpning.

Det föreslagna 2 mom. motsvarar 3 kap. 23 § 3 mom. i lagen om brottsbekämpning inom Tullen.

I 3 mom. föreskrivs det för tydlighetens skull att täckoperationer som genomförs uteslutande i datanät är inte tillåtna i en bostad, eftersom en täckoperation som genomförs uteslutande i datanät endast kan ske i datanät. Vid ett fysiskt möte mellan den som deltar i en täckoperation och den som är mål för operationen är det fråga om en täckoperation som Gränsbevakningsväsendet inte heller i fortsättningen ska ha rätt till.

Före paragrafen läggs det till en ny mellanrubrik.

34 b §. Genomförande av täckoperationer som genomförs uteslutande i datanät. Till lagen fogas en ny paragraf där det föreskrivs om genomförandet av täckoperationer som genomförs uteslutande i datanät i syfte att förhindra eller utreda ett brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka. En täckoperation som genomförs uteslutande i datanät ska företas av en för uppdraget förordnad gränsbevakningsman som särskilt utbildats för hemligt inhämtande av information. Regleringen motsvarar bestämmelserna om täckoperationer som genomförs uteslutande i datanät i 3 kap. 24 § 1 mom. i lagen om brottsbekämpning inom Tullen.

Datanätsbaserat inhämtande av information beskrivs närmare i avsnitt 2.2.6.6. En gränsbevakningsman som inhämtar information genom observation och systematisk observation får i regel inte aktivt interagera med den som är föremål för inhämtandet av information. Till förtäckt inhämtande av information som genomförs i datanät hör i regel passiv växelverkan. Om dessa metoder inte är tillräckliga för att förhindra eller utreda ett brott, utan förhindrandet eller utredningen av brottet verkligen förutsätter aktiv umgänge med den som är föremål för inhämtande av information, kan täckoperationer som genomförs i datanät komma i fråga. Det kan vara fråga om en i paragrafen avsedd täckoperation som genomförs uteslutande i datanät till exempel i en situation där en för uppdraget förordnad gränsbevakningsman som särskilt utbildats för hemligt inhämtande av information i syfte att förhindra eller utreda ett brott genom att hemlighålla sin riktiga identitet i ett datanät försöker inhämta information som är nödvändig för förhindrande eller utredning av brottet eller till exempel skapa ett sådant förtroendeförhållande som krävs för bevisprovokation genom köp med den som eventuellt kommer att bli föremål för bevisprovokation genom köp.

34 c §. Brottsförbud. Det föreslås att det till lagen fogas en ny paragraf, enligt vilken en gränsbevakningsman som företar en täckoperation som genomförs uteslutande i datanät inte får begå brott eller ta initiativ till ett brott. Paragrafen motsvarar 3 kap. 25 § i lagen om brottsbekämpning inom Tullen. På grund av särdragen hos täckoperationer som genomförs i datanät behöver det

inte i den här paragrafen föreskrivas om sådana undantag från huvudregeln, det vill säga brottsförbud, som det föreskrivs om i polislagen.

34 d §. *Deltagande i en organiserad kriminell sammanslutnings verksamhet och i kontrollerade leveranser.* Till lagen fogas en ny paragraf där det i 1 mom. föreskrivs om deltagande i en organiserad kriminell sammanslutnings verksamhet för en gränsbevakningsman som företar en täckoperation som genomförs uteslutande i datanät. Syftet med bestämmelsen är att möjliggöra användning av täckoperationer som genomförs uteslutande i datanät för förhindrande eller utredning av brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka i fråga om professionell, allvarlig och organiserad brottslighet. Deltagande i sådan verksamhet är inte nödvändigtvis särskilt sannolikt i täckoperationer som genomförs uteslutande i datanät, men det är inte heller uteslutet att en organiserad kriminell sammanslutning via nätet söker en person i Finland till exempel för att genomföra arrangemang som hänför sig till olaglig inresa eller penningöverföringar.

Den som deltar i en täckoperation kan i sitt tjänsteuppdrag lätt hamna i en situation där hans eller hennes förfarande vid en granskning i efterhand visar sig innebära att något brottsrekvisit uppfyllts. I synnerhet inom verksamhet i en sådan organiserad kriminell sammanslutning som avses i 17 kap. 1 a § i strafflagen är risken för att göra sig skyldig till brott stor. Straffbarheten i fråga om detta brott kan bero på ett brott som begås först efter deltagandeförfarandet och kan därför vara svårt att förutse.

Bestämmelsen gäller endast situationer där en gränsbevakningsman som utför en täckoperation som genomförs uteslutande i datanät infiltrerar en sådan sammanslutning som avses i 17 kap. 1 a § i strafflagen där deltagande som sådant är straffbart i mycket stor utsträckning. Lagrummet berättigar en gränsbevakningsman som utför ett tjänsteuppdrag att vara verksam i sammanslutningen endast som en viss sorts teknisk assistent i sammanslutningen i syfte att förvärva sammanslutningens förtroende och effektivisera bevakningen av sammanslutningen.

En gränsbevakningsman som företar en täckoperation som genomförs uteslutande i datanät och agerar inom de gränser som ställts i 1 mom. är fri från straffansvar även om någon del av hans eller hennes agerande skulle ha uppfyllt rekvisitet för ett brott. Det agerande som avses i momentet kan komma i fråga om personen genom att skaffa lokaler eller fordon eller andra sådana hjälpmedel deltar i organiseringen av transporten av personer, föremål eller ämnen. Likaså kan verksamhet som avses i momentet innebära att sköta den kriminella sammanslutningens ekonomiska angelägenheter eller bistå sammanslutningen på andra med dessa jämförbara sätt. En förutsättning är att det kan antas att åtgärden genomförs också utan gränsbevakningsmannens medverkan. Gränsbevakningsmannens verksamhet får inte komma att äventyra eller skada någons liv, hälsa eller frihet eller orsaka betydande fara för eller skada på egendom. Dessutom ska biståndet avsevärt främja möjligheterna att uppnå syftet med täckoperationen.

I det föreslagna 2 mom. föreskrivs det att en gränsbevakningsman som företar en täckoperation som genomförs uteslutande i datanät har rätt att delta i ombesörjandet av en försändelse som är föremål för en kontrollerad leverans enligt 37 §, om deltagandet avsevärt främjar möjligheterna att uppnå syftet med leveransen.

Paragrafen motsvarar 3 kap. 26 § i lagen om brottsbekämpning inom Tullen.

34 e §. *Framställning om och plan för en täckoperation som genomförs uteslutande i datanät.* Det föreslås att det till lagen fogas en ny paragraf där det föreskrivs om innehållet i en framställning om en täckoperation som genomförs uteslutande i datanät. Enligt det föreslagna 1 mom. ska följande nämnas i framställningen: 1) den som föreslagit åtgärden, 2) den person,

tillräckligt specificerad, som är föremål för inhämtandet av information, 3) det brott, tillräckligt specificerat, som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka och som ligger till grund för åtgärden, 4) syftet med täckoperationen, 5) behovet av täckoperationen, 6) övriga uppgifter som behövs för att bedöma förutsättningarna för täckoperationen.

I det föreslagna 2 *mom.* föreskrivs det att det över genomförandet av täckoperationen ska göras upp en skriftlig plan som innehåller väsentlig och tillräckligt detaljerad information för beslutsfattandet om och genomförandet av täckoperationen. Planen ska delges centralkriminalpolisen. När omständigheterna förändras ska planen vid behov ses över.

Paragrafen motsvarar 3 kap. 27 § i lagen om brottsbekämpning inom Tullen.

34 f §. *Beslut om en täckoperation som genomförs uteslutande i datanät.* Till lagen fogas en ny paragraf där det föreskrivs om beslut om täckoperationer som genomförs uteslutande i datanät. Enligt det föreslagna 1 *mom.* ska beslut om en täckoperation som genomförs uteslutande i datanät av en sådan för uppdraget förordnad gränsbevakningsman som särskilt utbildats för hemligt inhämtande av information fattas av chefen för centralkriminalpolisen på framställning av avdelningschefen eller biträdande avdelningschefen för juridiska avdelningen vid staben för Gränsbevakningsväsendet eller av en för uppdraget förordnad anhållningsberättigad gränsbevakningsman som särskilt utbildats för hemligt inhämtande av information. Gränsbevakningsväsendet ansvarar för att villkoren för täckoperationer som genomförs uteslutande i datanät uppfylls och för vidtagandet av åtgärden i förhållande till målet för inhämtandet av information samt för att den framställning om täckoperationen uteslutande i datanät som ska lämnas till polisen är ändamålsenlig och uppgifterna i den korrekta.

Enligt det föreslagna 2 *mom.* kan beslut meddelas för högst sex månader åt gången.

Enligt det föreslagna 3 *mom.* ska beslutet fattas skriftligen. I beslutet ska följande nämnas: 1) den som föreslagit åtgärden, 2) den enhet som genomför täckoperationen och den gränsbevakningsman som ansvarar för genomförandet av täckoperationen, 3) identifikationsuppgifterna för de gränsbevakningsmän som genomför täckoperationen, 4) det brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka och som ligger till grund för inhämtandet av information, 5) den som är föremål för täckoperationen och som med fog kan antas göra sig skyldig till det brott enligt 4 punkten som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka, om personen i fråga är känd, 6) de fakta som brottsmisstanken och förutsättningarna för täckoperationen grundar sig på, 7) täckoperationens syfte och genomförandeplan, 8) beslutets giltighetstid, 9) huruvida åtgärder enligt 34 d § får utföras inom ramen för täckoperationen, de fakta som åtgärder grundar sig på samt begränsningar och villkor för täckoperationen.

I det föreslagna 4 *mom.* föreskrivs det att beslutet vid behov ska ses över när omständigheterna förändras. Beslut om avslutande av en täckoperation ska fattas skriftligen.

Bestämmelsen motsvarar 3 kap. 29 § i lagen om brottsbekämpning inom Tullen.

34 g §. *Utvidgad täckoperation som genomförs uteslutande i datanät.* Till lagen fogas en ny paragraf där det föreskrivs om utvidgning av täckoperationer som genomförs uteslutande i datanät.

I det föreslagna 1 *mom.* föreskrivs det att en gränsbevakningsman som inhämtar information får utvidga en täckoperation som genomförs uteslutande i datanät till att omfatta också förhindrande och utredning av ett annat brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka, om det under inhämtandet av information framgår att det med fog kan antas att den person som

är föremål för operationen utöver det brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka och som ligger till grund för operationen kommer att begå ett annat i 10 kap. 3 § i tvångsmedelslagen eller i 5 kap. 28 § 2 mom. i polislagen avsett brott, med direkt anknytning till det första brottet, som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka, inklusive grovt ordnande av olaglig inresa, och en täckoperation som genomförs uteslutande i datanät behöver företas omedelbart för att förhindra eller utreda det brottet. Det förutsätts dessutom att en omedelbar utvidgning av täckoperationen som genomförs uteslutande i datanät behövs för att brottet ska kunna förhindras eller utredas. Frågan om utvidgning av täckoperationen ska dock utan ogrundat dröjsmål och senast tre dygn från det att inhämtandet av informationen inleddes hänskjutas för avgörande till den gränsbevakningsman som beslutat om den täckoperation som genomförs uteslutande i datanät.

I ett beslut enligt det föreslagna 34 f § 3 mom. om en täckoperation som genomförs uteslutande i datanät ska den person som är föremål för täckoperationen specificeras, liksom det brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka och i fråga om vilket en täckoperation som genomförs uteslutande i datanät får genomföras för att förhindra det. Under den tid operationen pågår är det möjligt att den person som är föremål för täckoperationen som genomförs uteslutande i datanät avslöjar till exempel att personen också begått något annat brott än det som inhämtandet av information grundar sig på. Om den tjänsteman som företar en täckoperation som genomförs uteslutande i datanät helt obegränsat fick besluta om inhämtande av information i en situation som avses i momentet, skulle förutsättningarna för denna täckoperation förlora sin betydelse och beslut om täckoperationen i själva verket fattas av den som deltar i täckoperationen i datanät. Situationen kan i vilket fall som helst vara överraskande och unik i den meningen att inhämtande av information inte längre är möjligt senare.

Enligt momentet ska brottet ha direkt anknytning till det brott som man avser förhindra genom den täckoperation som genomförs uteslutande i datanät. Det nya brottet ska också vara ett sådant brott för vilket tillstånd skulle beviljas. Som exempel kan man nämna en situation där beslutet gäller grovt ordnande av olaglig inresa och det under tiden för en täckoperation som genomförs uteslutande i datanät framgår att det med fog kan antas att den som är föremål för täckoperationen också gör sig skyldig till grov penningtvätt. Utvidgning kan dessutom komma i fråga endast i en situation där en omedelbar utvidgning av täckoperationen behövs för att förhindra det nya brottet. Om den som deltar i täckoperationen bedömer att man senare på nytt kan uppnå framgångsrikt inhämtande av information, får täckoperationen i datanätet inte omedelbart utvidgas.

Formuleringen i momentet avviker från de motsvarande bestämmelserna i polislagen och lagen om brottsbekämpning inom Tullen till den del att det i dem hänvisas till 5 kap. 28 § 2 mom. i polislagen och genom 23 § 2 mom. i lagen om brottsbekämpning inom Tullen till 10 kap. 3 § i tvångsmedelslagen. Hänvisningen till 10 kap. 3 § i tvångsmedelslagen gäller så kallade teleavlyssningsbrott, i vilka också grovt ordnande av olaglig inresa ingår. Enligt 5 kap. 28 § 2 mom. i polislagen har polisen inte rätt att företas en täckoperation i samband med misstanke om grovt ordnande av olaglig inresa. Detta beror på att täckoperationer inte får företas av Gränsbevakningsväsendet och att man varken i samband med den upphävda eller den nu gällande polislagen har bedömt polisens behov av täckoperationer när det gäller utredning av grovt ordnande av olaglig inresa (RP 219/2008 rd, s. 50; RP 16/2013 rd, s. 24–25).

Sålunda skulle en hänvisning till 5 kap. 28 § i polislagen på motsvarande sätt som i 5 kap. 34 § 1 mom. i polislagen eller 3 kap. 31 § 2 mom. i lagen om brottsbekämpning inom Tullen leda till en oönskad situation. Gränsbevakningsväsendet kan till exempel inte i samband med en täckoperation som genomförs uteslutande i datanät och som riktar sig mot ett misstänkt människohandelsbrott utvidga täckoperationen att gälla grovt ordnande av olaglig inresa som har direkt

anknytning till ett människohandelsbrott. Därför ska momentet uttryckligen möjliggöra utvidgning av en täckoperation som genomförs uteslutande i datanät också till grovt ordnande av olaglig inresa.

Avsikten med detta tillägg är inte att ta ställning till användning av andra täckoperationer än täckoperationer som genomförs uteslutande i datanät för förhindrande eller utredning av grovt ordnande av olaglig inresa. Det är endast fråga om att Gränsbevakningsväsendet med stöd av det föreslagna 34 a § 2 mom. får använda täckoperationer som genomförs uteslutande i datanät i syfte att förhindra eller utreda grovt ordnande av olaglig inresa. Sålunda är det motiverat att Gränsbevakningsväsendet får utvidga en täckoperation som genomförs uteslutande i datanät både till brott som ligger till grund för inhämtande av information och till grovt ordnande av olaglig inresa i direkt anknytning till det. I en IT-miljö finns inte de säkerhetsrisker som förekommer vid sedvanliga täckoperationer eller eventuella utmaningar vid infiltration av en kriminell sammanslutning som kan inverka på denna bedömning.

Enligt 2 mom. får den gränsbevakningsman som företar en täckoperation som genomförs uteslutande i datanät utvidga täckoperationen till att omfatta också andra än den person som är föremål för inhämtande av information, om det under täckoperationen framgår en grundad anledning att anta att också en annan person gör sig skyldig till ett i 10 kap. 3 mom. i tvångsmedelslagen eller i 5 kap. 28 § 2 mom. i polislagen avsett brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka, inklusive grovt ordnande av olaglig inresa, och i fråga om vilket det för förhindrandet eller utredningen av brottet genast bör riktas en täckoperation som genomförs uteslutande i datanät mot den personen. Det förutsätts dessutom att en omedelbar utvidgning av täckoperationen behövs för att brottet ska kunna förhindras eller utredas. Frågan om utvidgning av täckoperationen ska dock utan ogrundat dröjsmål och senast tre dygn från det att inhämtandet av informationen inleddes hänskjutas för avgörande till den gränsbevakningsman som beslutat om den täckoperation som genomförs uteslutande i datanät. I de fall som avses i momentet motsvarar förfarandet och verksamhetsprinciperna det som anges i motiveringen till 1 mom.

Utvidgningen av en täckoperation som genomförs uteslutande i datanät gäller dock en person som inte är föremål för inhämtande av information i det ursprungliga beslutet om en täckoperation som genomförs uteslutande i datanät. I början av utvidgningen fattas beslutet av den gränsbevakningsman som genomför täckoperationen i datanät, men som dock utan obefogat dröjsmål ska hänskjuta ärendet för avgörande till den gränsbevakningsman som beslutat om den täckoperation som genomförs uteslutande i datanät.

I det föreslagna 3 mom. föreskrivs det om situationer där utvidgningen av en täckoperation som genomförs uteslutande i datanät riktas till förhindrande eller utredning av ett annat brott än ett brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka och där operationen genomförs av polisen. I ett ärende som gäller utvidgning av verksamheten ska man då förfara på det sätt som avses i 5 kap. 34 § i polislagen.

34 h §. *Bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät och dess förutsättningar.* Till lagen fogas en ny paragraf där det föreskrivs om en ny befogenhet för Gränsbevakningsväsendet som gäller bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät. Befogenheten är en mycket viktig metod i synnerhet inom bekämpningen av brott som gäller ordnande av olaglig inresa och människohandelsbrott, eftersom planeringen och genomförandet av denna typ av brott i praktiken har flyttat nästan helt och hållet till datanäten. Befogenheten motsvarar 3 kap. 32 § i lagen om brottsbekämpning inom Tullen.

För Gränsbevakningsväsendet föreslås inte befogenheter för annan bevisprovokation genom köp än sådan bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät.

I 1 mom. definieras bevisprovokation genom köp. Med bevisprovokation genom köp avses ett köpeanbud eller ett köp av föremål, egendom eller tjänster som förundersökningsmyndigheten för att förhindra eller utreda ett brott gör i syfte att påträffa eller ta om hand ett föremål eller egendom som har samband med ett brott eller att få i sin besittning eller finna bevis i ett brottmål eller vinningen av ett brott. Definitionen motsvarar i huvudsak 5 kap. 35 § 1 mom. i polislagen och 3 kap. 32 § i lagen om brottsbekämpning inom Tullen, men utan ett omnämnande av köpeanbud för eller köp av ett ämne. I sådana brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka och där bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät kan komma i fråga för att förhindra eller utreda brottet är det inte fråga om situationer som hänför sig till ämnen.

I det föreslagna 2 mom. föreskrivs det om en befogenhet för bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät. Enligt bestämmelsen får en för uppdraget förordnad gränsbevakningsman som särskilt utbildats för hemligt inhämtande av information i syfte att förhindra eller utreda brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka genomföra bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät och gäller säljanbud till allmänheten, om det är fråga om att förhindra eller utreda ett brott för vilket det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst två år eller häleri, och det är sannolikt att något av de mål som avses i 1 mom. kan uppnås genom bevisprovokationen. Befogenheten får endast användas av vissa särskilt utbildade gränsbevakningsmän inom brottsbekämpningen.

I det föreslagna momentet föreskrivs vidare att en förutsättning för köp av annat än ett provparti är att köpet är nödvändigt för genomförandet av bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät. Köp av ett provparti är det primära sättet att genomföra bevisprovokation genom köp, eftersom det inte kan anses godtagbart att köpverksamheten gäller stora partier eller fortgår särskilt länge. Om bevisprovokation genom köp inte kan genomföras genom att den riktas till ett provparti, är det möjligt att köpa en större helhet. Det att provpartier prioriteras bidrar också till att förhindra otillåten provokation till brott, som det föreskrivs om i 3 mom.

I 3 mom. föreskrivs det om inhämtande av information som görs av en person som företar bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät. Personen får utföra bara sådant inhämtande av information som är nödvändigt för genomförande av bevisprovokationen som görs uteslutande i datanät. Bevisprovokationen genom köp ska genomföras på så sätt att den inte får den som är föremål för åtgärden eller någon annan att begå ett brott som denne inte annars skulle begå. Detta krav gäller köpeanbud för och köp av både provpartier och helheter.

I 4 mom. föreskrivs det för tydlighetens skull att bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät är inte tillåten i en bostad, eftersom en bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät endast kan ske i datanät. Ett fysiskt möte med en försäljare eller tjänsteleverantör innebär bevisprovokation genom köp som Gränsbevakningsväsendet inte heller i fortsättningen har rätt att företa.

34 i §. *Genomförande av bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät.* Till lagen fogas en ny paragraf där det föreskrivs om genomförandet i praktiken av bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät. Den genomförs på det sätt som föreslås i fråga om täckoperationer som genomförs uteslutande i datanät. Bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät ska företas av en för uppdraget förordnad gränsbevakningsman som särskilt utbildats för hemligt inhämtande av information. Regleringen motsvarar

bestämmelserna om bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät i 3 kap. 33 § 1 mom. i lagen om brottsbekämpning inom Tullen.

Med bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät avses uttryckligen bevisprovokation genom köp där interaktionen mellan säljaren och den som företar bevisprovokation genom köp sker i sin helhet i datanätet. Den försäljare eller tjänsteleverantör som är föremål för bevisprovokationen och den tjänsteman som genomför bevisprovokationen träffar alltså inte varandra fysiskt under tiden för inhämtande av information. Om det i samband med bevisprovokationen inträffar en händelse där säljaren eller tjänsteleverantören och den som deltar i bevisprovokation genom köp hamnar att träffas fysiskt, är det inte längre fråga om bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät och Gränsbevakningsväsendet har inte befogenhet att vidta en sådan åtgärd. I sådan bevisprovokation genom köp uteslutande i datanät som nu avses är det alltså enbart fråga om situationer där en person som agerar anonymt i datanätet misstänks för ett brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka och i fråga om vilket genomförande av bevisprovokation genom köp i datanätet är nödvändigt för att förhindra eller utreda brottet.

34 j §. *Beslut om bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät.* Till lagen fogas en ny paragraf där det föreskrivs om beslut om bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät. Det genomförs på det sätt som föreslås i fråga om täckoperationer som genomförs uteslutande i datanät. Enligt 1 mom. ska beslut om bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät av en sådan för uppdraget förordnad gränsbevakningsman som särskilt utbildats för hemligt inhämtande av information fattas av chefen för centralkriminalpolisen på framställning av en för uppdraget förordnad anhållningsberättigad gränsbevakningsman som särskilt utbildats för hemligt inhämtande av information. Gränsbevakningsväsendet ansvarar för att villkoren för bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät uppfylls och för vidtagandet av åtgärden i förhållande till målet för inhämtandet av information samt för att den framställning om bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät som ska lämnas till polisen är ändamålsenlig och uppgifterna i den korrekta. Beslutsförfarandet motsvarar i sak 3 kap. 35 § 1 mom. i lagen om brottsbekämpning inom Tullen.

Enligt det föreslagna 2 mom. kan beslut meddelas för högst två månader åt gången.

Enligt det föreslagna 3 mom. ska beslutet fattas skriftligen. I beslutet ska följande nämnas: 1) det brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka och som ligger till grund för åtgärden, 2) den person som är föremål för bevisprovokationen, 3) de fakta som brottsmisstanken och förutsättningarna för bevisprovokationen grundar sig på, 4) de föremål, den egendom eller den tjänst som är föremål för bevisprovokationen, 5) syftet med bevisprovokationen, 6) beslutets giltighetstid, 7) den anhållningsberättigade tjänsteman som leder och övervakar genomförandet av bevisprovokationen, 8) begränsningar och villkor för bevisprovokationen.

Bestämmelserna i 2 och 3 mom. om beslutets giltighetstid och innehåll motsvarar bestämmelserna i 5 kap. 36 § i polislagen och 3 kap. 35 § i lagen om brottsbekämpning inom Tullen.

34 k §. *Plan för genomförande av bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät.* Till lagen fogas en ny paragraf där det föreskrivs om en plan för genomförande av bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät. Bestämmelsen motsvarar i sak 5 kap. 37 § i polislagen och 3 kap. 36 § i lagen om brottsbekämpning inom Tullen.

Enligt *1 mom.* ska det över genomförandet av bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät upprättas en skriftlig plan, om detta behövs med hänsyn till verksamhetens omfattning eller av andra motsvarande skäl.

Enligt *2 mom.* ska planen vid behov ses över när omständigheterna förändras.

341 §. *Beslut om genomförande av bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät.* Till lagen fogas en ny paragraf där det föreskrivs om beslut om genomförande av bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät. Bestämmelsen motsvarar i sak 5 kap. 38 § i polislagen och 3 kap. 37 § i lagen om brottsbekämpning inom Tullen.

Enligt *1 mom.* ska ett beslut om genomförande av bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät fattas skriftligen. Beslutet fattas av en anhållningsberättigad gränsbevakningsman som särskilt utbildats för hemligt inhämtande av information och som ansvarar för genomförandet av bevisprovokationen.

I *2 mom.* föreskrivs det om innehållet i ett beslut om bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät. Enligt momentet ska följande nämnas i beslutet: 1) den gränsbevakningsman som beslutat om bevisprovokationen samt beslutets datum och innehåll, 2) den förvaltningsenhet som genomför bevisprovokationen, 3) identifikationsuppgifterna för de gränsbevakningsmän inom Gränsbevakningsväsendets brottsbekämpning som genomför bevisprovokationen, 4) hur det har säkerställts att bevisprovokationen inte får den som är föremål för åtgärden eller någon annan att begå ett brott som denne annars inte skulle begå, 5) begränsningar och villkor för genomförandet.

I *3 mom.* föreskrivs det om möjligheten att tillfälligt avvika från bestämmelsen i 2 mom. om beslutets skriftliga form, om det är fråga om en åtgärd som måste vidtas utan dröjsmål. Beslutet ska dock upprättas i skriftlig form omedelbart efter bevisprovokation genom köp.

Enligt *4 mom.* ska ett beslut om genomförande av bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät vid behov ses över när omständigheterna förändras.

36 §. *Användning av informationskällor och förutsättningar för styrd användning av informationskällor.* I paragrafen föreskrivs det om normal användning av informationskällor. Till *1 mom.* fogas en bestämmelse om Gränsbevakningsväsendets rätt att utöver information av betydelse för skötseln av uppgifter som gäller förhindrande och utredning av brott också få information av betydelse för skötseln av uppgifter som gäller upprätthållande av gränssäkerheten av personer som inte hör till en myndighet, dvs. informationskällor.

Vid Gränsbevakningsväsendet har informationskällor använts med stöd av lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet sedan 2018. Under den här tiden har det konstaterats att man genom användningen av informationskällor har möjlighet att inhämta sådan för Gränsbevakningsväsendets verksamhet relevant information som inte har direkt samband med brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka, såsom den gällande lagen för närvarande begränsar behörigheten. Relevant information som står utanför Gränsbevakningsväsendets undersökningsbehörighet gäller händelser och fenomen vid Finlands riksgrens som har beröringspunkter med Finlands gränssäkerhet. Enligt 3 § i gränsbevakningslagen är det Gränsbevakningsväsendets lagstadgade uppgift att upprätthålla gränssäkerheten. Med hjälp av information som hänför sig till gränssäkerheten kan Gränsbevakningsväsendet bland annat rikta sin egen övervaknings- och kontrollverksamhet. Behovet av information som hänför sig till gränssäkerheten har ökat inom hanteringen av den allvarliga störningssituationen i fråga om gränssäkerheten vid östgränsen och det anses att behovet kvarstår också i framtiden.

Gränsbevakningsväsendet inhämtar och får information i anknytning till gränssäkerheten också på andra sätt än genom användning av informationskällor. Ett vanligt sätt är att aktivt hålla kontakt med personer som bor eller arbetar i gränsområden eller att diskutera observationer bland annat med dem som passerar gränsen. Sådant inhämtande av information är emellertid inte användning av informationskällor, eftersom det saknar den konfidentialitet som kännetecknar användning av informationskällor och eftersom informationsutbyte av den typen kan genomföras offentligt.

Vid användning av informationskällor rekryterar myndigheten informationskällor som har information om saker som är av betydelse för myndigheten och informerar informationskällan hurudana frågor myndigheten uttryckligen är intresserad av. Trots det som nämns ovan delger informationskällorna ibland Gränsbevakningsväsendet information om saker som möjligen är av betydelse, men som inte hör till de brottmål som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka eller till gränssäkerheten. Denna typ av information förmedlar Gränsbevakningsväsendet till andra finländska myndigheter.

Användning av informationskällor är ett ändamålsenligt sätt för Gränsbevakningsväsendet att inhämta information i syfte att förhindra och utreda brott och upprätthålla gränssäkerheten. Inhämtande av information som baserar sig på personligt umgänge är ofta ett effektivare sätt än många andra metoder för informationsinhämtning som myndigheten för närvarande kan använda. Genom användning av informationskällor fås sådan detaljerad information som det är svårt eller till och med omöjligt att producera med andra hemliga metoder för inhämtande av information eller hemliga tvångsmedel. Den information som informationskällan producerar kan vara av mycket stor betydelse när informationen inte kan inhämtas med andra metoder för inhämtande av information eller tvångsmedel.

Definitionen av användning av informationskällor i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet skiljer sig en aning från definitionen i 5 kap. 40 § i polislagen, som ändrades år 2019 genom att formuleringen ”av personer som inte hör till polisen eller till någon annan förundersökningsmyndighet” ersattes med formuleringen ”av personer som inte hör till polisen eller till någon annan myndighet” (lag 581/2019). Definitionen i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet bör motsvara bestämmelsen i polislagen, eftersom det inte finns någon grund för en avvikande definition av begreppet informationskälla.

I det föreslagna 2 mom. föreskrivs det om Gränsbevakningsväsendets rätt till styrd användning av informationskällor. Gränsbevakningsväsendet får rätt att be att en för ändamålet godkänd informationskälla som har lämpliga personliga egenskaper och är registrerad och har samtyckt till inhämtandet av information inhämtar information som avses i 1 mom. i paragrafen (*styrd användning av informationskällor*). Paragrafens rubrik ändras i överensstämmelse med detta.

Av momentet framgår det att informationskällor kan användas i rätt stor utsträckning inom Gränsbevakningsväsendets inhämtande av information. Till exempel begränsningar som baserar sig på en straffskala för brottsliga gärningar gäller inte användningen av informationskällor. I praktiken riktas styrd användning av informationskällor dock främst till förhindrande och utredning av sådan allvarlig brottslighet som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka samt till inhämtande av information som är särskilt viktig för upprätthållandet av gränssäkerheten.

Formuleringen ”*får be*” i 2 mom. hänvisar till åtminstone en viss grad av aktivitet från myndigheten i förhållande till informationskällan. Även om informationskällorna naturligtvis får välja sitt sällskap som de vill och när de anser det nödvändigt meddela myndigheten de omständig-

heter som de fått veta, lyfter myndighetens aktiva roll i verksamheten frågan om informationskällans rättssäkerhet. I praktiken är det i sista hand fråga om att informationskällan agerar på initiativ av en myndighet och för myndighetens räkning. Utöver informationskällans rättssäkerhet är också frågor som gäller rättssäkerheten för den som är föremål för inhämtande av information samt de tjänstemän som deltar i verksamheten centrala faktorer som talar för att det ska föreskrivas på lagnivå om användning av informationskällor.

Paragrafens formulering ”*har samtyckt till inhämtandet av information*” uttrycker att användning av informationskällor utgår från att uppgifter lämnas frivilligt. Sålunda anses en person som har lämnat uppgifter med stöd av Gränsbevakningsväsendets lagstadgade rätt att få uppgifter inte som en informationskälla enligt 1 mom., även om personen till exempel på grund av sin ställning skulle lämna uppgifter till Gränsbevakningsväsendet på det sätt som avses i 1 mom. mer än tillfälligt.

I 3 mom. föreskrivs det om begränsningar som gäller styrd användning av informationskällor. En informationskälla får inte ombes att inhämta information på ett sätt som förutsätter utövande av myndighetsbefogenheter eller som äventyrar informationskällans eller någon annans liv eller hälsa. Innan styrd användning av en informationskälla inleds ska informationskällan upplysas om sina rättigheter och skyldigheter och i synnerhet om vad som är tillåten och förbjuden verksamhet enligt lag.

Styrd användning av en informationskälla befriar inte informationskällan från straffrättsligt ansvar när denne inhämtar information under ledning av en myndighet. Informationskällor omfattas av absolut brottsförbud. Av denna anledning kan myndigheten inte styra informationskällan till åtgärder som innebär att informationskällan eventuellt gör sig skyldig till brott, med beaktande också av det omfattande gärningsmannansansvaret och delaktighetsansvaret inom finsk straffrätt. Detta minskar avsevärt möjligheterna till styrd användning av informationskällor.

I momentet föreskrivs det dessutom att informationskällans säkerhet vid behov ska tryggas under och efter inhämtandet av information. Ombesörjandet av en informationskällas säkerhet i ett enskilt fall kan i praktiken genomföras delvis i samarbete med polisen, men det huvudsakliga och slutliga ansvaret ligger alltid hos den förvaltningsenhet vid Gränsbevakningsväsendet som sköter ärendet. Genom samarbete med polisen kan man dock sträva efter att undvika överlappande funktioner och vid behov koncentrera resurserna dit där verksamheten i fråga redan bedrivs.

Betydelsen av styrd användning av informationskällor ökar när allvarliga brott som hör till Gränsbevakningsväsendets behörighet förhindras och utreds, såsom brott som begås av organiserade kriminella sammanslutningar. Gärningar av denna typ förutsätter på grund av sin natur ofta ett mera långvarigt och ytterst konfidentiellt interaktionsförhållande mellan myndigheten och en eventuell informationskälla, i synnerhet om informationskällan själv deltar i brottslig verksamhet. Informationskällorna kan också annars på grund av sina förbindelser röra sig bland personer som antas ha samband med en brottslig gärning och träffa personer som de känt från tidigare och diskutera med dem.

Bestämmelserna i paragrafen motsvarar bestämmelserna i polislagen, tvångsmedelslagen och lagen om brottsbekämpning inom Tullen.

36 a §. *Behandling av uppgifter om en informationskälla och betalning av arvode.* Till lagen fogas en ny paragraf till vars 1 mom. bestämmelserna om registrering av uppgifter om informationskällor i ett personregister flyttas från gällande 36 § 2 mom. I momentet finns en informativ hänvisning till 12 § i lagen om behandling av personuppgifter vid Gränsbevakningsväsendet.

Vid behandlingen av de uppgifter som ska införas i personregistret ska bestämmelserna i lagen om behandling av personuppgifter vid Gränsbevakningsväsendet iakttas. Syftet med registreringen av informationskällor är utöver att öka Gränsbevakningsväsendets faktiska möjligheter att utnyttja informationskällor på riksnivå också att förebygga situationer där informationskällan samtidigt fungerar som informationskälla för olika enheter och eventuellt också olika förundersökningsmyndigheters enheter som systematiskt använder informationskällor. Dessutom förbättrar registreringen möjligheterna till övervakning av lagenligheten i verksamheten, inbegripet utbetalningen av arvoden.

I 2 mom. föreslås bestämmelser om möjligheten att betala ett arvode till en informationskälla. Närmare anvisningar om grunderna för fastställandet av arvodet ges i en administrativ föreskrift om saken. Arvodena grundar sig på en viss grad av jämförbarhet så att arvoden för samma typ av information är lika stora i hela landet, oberoende av vilken förundersökningsmyndighet som bedriver verksamheten. Ett annat förfarande skulle kunna leda till något slags handel med information.

Bestämmelser om det arvode som ska betalas för användning av informationskällor finns i 92 b § i inkomstskattelagen (1535/1992). Enligt bestämmelsen i fråga är arvode som en myndighet betalar eller förmedlar för information som har bidragit till att ett brott har förebyggts eller utretts, en gärningsman har gripits eller den nytta som ett brott har medfört har återfåtts inte skattepliktig inkomst. Från arvodet ska det inte heller betalas andra lagstadgade arbetsgivar- och pensionsförsäkringsavgifter. Det är inte fråga om en sådan inkomst för mottagaren som kan ses som någon egentlig regelbunden inkomst som kan jämföras med lön, utan inkomsten är mycket sporadisk och ringa. Dessutom är det skäl att notera att skatteplikt för arvodet skulle innebära en risk för att informationskällan röjs på grund av omständigheter som beror på beskattningsförfarandet. En viss grad av offentlighet i fråga om beskattningsuppgifter kan avslöja att en person är verksam som informationskälla inte bara på allmän nivå utan också för brottslingar. Detta kan anses som en klar riskfaktor för informationskällan.

Utöver det som nämnts ovan föreslås det att det i 2 mom. också föreskrivs att utgångspunkten är att arvode betalas endast till registrerade informationskällor. Detta kan anses motiverat med tanke på tillsynen över verksamheten. Det är klart att registreringen av en informationskälla ökar möjligheten att kontrollera användningen av informationskällor, varvid möjligheten att betala arvode endast till registrerade informationskällor på motsvarande sätt ökar möjligheten att följa upp betalningen av arvoden och deras belopp. Genom att registreringen och betalningen av arvodet kopplas ihop förebyggs det till exempel att arvoden obemärkt betalas flera gånger. I momentet föreskrivs det dock på samma sätt som i polislagen om möjlighet att avvika från huvudregeln om registrering. Även om registrering i regel är en förutsättning för betalning av arvode, kan arvode av grundad anledning betalas även till en oregistrerad informationskälla.

36 b §. Beslut om styrd användning av informationskällor. Till lagen fogas en ny paragraf där det föreskrivs om beslut om styrd användning av informationskällor. Enligt 1 mom. i paragrafen ska beslut om styrd användning av informationskällor fattas av avdelningschefen eller biträdande avdelningschefen för juridiska avdelningen vid staben för Gränsbevakningsväsendet eller av en för uppdraget förordnad anhållningsberättigad gränsbevakningsman som särskilt utbildats för hemligt inhämtande av information. På grund av de olika typer av risker som hänför sig till styrd användning av informationskällor motsvarar beslutsnivån till sina viktigaste delar vad som föreslås i fråga om förtäckt inhämtande av information och täckoperationer som genomförs utslutande i datanät och bevisprovokation genom köp som genomförs utslutande i datanät.

Enligt det föreslagna 2 mom. kan beslut om styrd användning av informationskällor meddelas för högst sex månader åt gången. Jämfört med till exempel framåtblickande teletvångsmedel

kan den relativt långa giltighetstiden för ett beslut om en metod för inhämtande av information motiveras med metodens natur. En faktor som hänger samman med styrd användning av informationskällor är ett förtroendefullt förhållande mellan tjänstemannen och informationskällan, vilket inte nödvändigtvis uppnås särskilt snabbt. Å andra sidan kan det antas att styrd användning endast sällan är av engångskaraktär, eftersom man sannolikt får bäst resultat genom långsiktig styrning av en informationskälla.

Det föreslagna 3 mom. som gäller beslutets innehåll motsvarar bestämmelserna om innehåll i beslut om andra motsvarande metoder för inhämtande av information. I momentet föreskrivs det att beslut om styrd användning av informationskällor ska fattas skriftligen. I beslutet ska följande nämnas: 1) den som föreslagit åtgärden, 2) den förvaltningsenhet som genomför inhämtandet av information och den gränsbevakningsman som ansvarar för genomförandet av detta, 3) identifikationsuppgifterna för informationskällan, 4) grunden för åtgärden, 5) den person som är föremål för åtgärden, om personen kan individualiseras när beslutet fattas, 6) syftet med inhämtandet av information och planen för genomförandet av detta, 7) beslutets giltighetstid, 8) begränsningar och villkor för den styrda användningen.

Enligt 4 mom. ska beslutet vid behov ses över när omständigheterna förändras. Beslut om att styrd användning av en informationskälla ska avslutas ska fattas skriftligen.

38 §. Beslut om kontrollerade leveranser. Enligt det gällande 1 mom. ska beslut om kontrollerade leveranser som utförs av Gränsbevakningsväsendet fattas av avdelningschefen eller biträdande avdelningschefen för juridiska avdelningen vid staben för Gränsbevakningsväsendet.

Inom den operativa brottsbekämpningen är det möjligt att situationer som gäller användning av kontrollerade leveranser kan uppkomma snabbt och vid en tidpunkt då en viss enskild tjänsteman inte kan nås. Då kan befogenheten i fråga inte utövas trots att de materiella villkoren för användning av en hemlig metod för inhämtande av information eller hemliga tvångsmedel är uppfyllda.

Det vore ändamålsenligt att beslutsnivån förenhetligas i förhållande till de andra brottsbekämpningsmyndigheterna och att man till beslutsfattarna fogar en för uppdraget förordnad anhållningsberättigad gränsbevakningsman som särskilt utbildats för hemligt inhämtande av information.

Kravet på särskild utbildning för hemligt inhämtande av information för en anhållningsberättigad gränsbevakningsman är viktigt med tanke på gränserna för åtgärden, arbets säkerheten, minskning av risken för brottsprovokation, förhindrande av att inhämtandet av information avslöjas och främjandet av verksamhetens resultat.

52 §. Underrättelse om hemligt inhämtande av information. Enligt gällande 5 mom. behöver den som varit föremål för inhämtande av information genom systematisk observation eller förtäckt inhämtande av information inte underrättas, om inte förundersökning har inletts i ärendet. Om förundersökning inledd, iaktas i tillämpliga delar 10 kap. 60 § i tvångsmedelslagen. Till momentet fogas omnämmandet av en täckoperation som genomförs uteslutande i datanät, bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät och styrd användning av informationskällor. Det behöver inte alls informeras om användningen av dessa metoder för inhämtande av information om inte förundersökning har inletts i ärendet. Om förundersökning däremot har inletts, avgörs frågan om underrättelse i enlighet med 10 kap. 60 § i tvångsmedelslagen.

Enligt gällande 7 mom. ska 39 § iakttas vid handläggning av underrättelseärenden i domstol. Till momentet fogas bestämmelser om underrättelse om en täckoperation som genomförs uteslutande i datanät och bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät samt styrd användning av informationskällor. Ärendena ska behandlas vid Helsingfors tingsrätt. Helsingfors tingsrätt kan på grund av sin storlek och sakkunskap specialisera sig på frågor som gäller underrättelse av användningen av hemliga metoder för inhämtande av information. Genom lämpligt arrangemang av sammanträden kan det säkerställas att den sittande domaren är förtrogen med behandlingen av ärenden som gäller hemliga metoder för inhämtande av information och hemliga tvångsmedel. Det finns skäl att centralisera behandlingen också i syfte att begränsa antalet personer som känner till användningen av dessa metoder för inhämtande av information samt för att verkställa nödvändiga säkerhetsarrangemang.

I ärenden som gäller underrättelse om användning av dessa metoder för inhämtande av information ska endast nödvändiga uppgifter förmedlas till domstolen. Särskild vikt ska fästas vid att sekretessen iakttas och vid datasäkerhetsarrangemangen. Avsikten med bestämmelserna i momentet är att trygga säkerheten för den tjänsteman som genomför operationen och tjänstemannens närstående samt säkerställa att målet för inhämtandet av information uppnås. Momentet innebär till exempel att domstolen inte behöver ges information om vem som är föremål för inhämtande av information eller på vilken ort inhämtandet av information genomförs. En beskrivning av det misstänkta brottet eller den misstänkta brottsliga verksamheten på en allmän nivå är det väsentliga och räcker. Behandlingen av ärendet kan vid behov hållas någon annanstans än i domstol, till exempel i Gränsbevakningsväsendets eller polisens lokaler. De mest centrala bestämmelserna om sekretess finns i lagen om offentlighet vid rättegång i allmänna domstolar (370/2007).

Bestämmelserna motsvarar 5 kap. 45 § 6 mom. och 58 § 5 och 7 mom. i polislagen samt 3 kap. 44 § 6 mom. och 57 § 5 och 7 mom. i lagen om brottsbekämpning inom Tullen. Gränsbevakningsväsendet får inte använda andra täckoperationer än täckoperationer som genomförs uteslutande i datanät, varför det behöver föreskrivas om tillståndsärenden som gäller täckoperationer såsom i 45 § 1 och 6 mom. i polislagen eller 3 kap. 44 § 1 och 6 mom. i lagen om brottsbekämpning inom Tullen.

58 §. Användning av hemliga tvångsmedel. Enligt gällande 1 mom. ska 10 kap. i tvångsmedelslagen tillämpas på användningen av hemliga tvångsmedel i en förundersökning som genomförs av Gränsbevakningsväsendet med de undantag som anges nedan. Momentet förblir oförändrat. Bestämmelser om Gränsbevakningsväsendets rätt att använda täckoperationer som genomförs uteslutande i datanät och bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät samt styrd användning av informationskällor vid förundersökning av ett brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka ska dock i fortsättningen finnas i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet. Till detta görs en informativ hänvisning i 10 kap. 1 § i tvångsmedelslagen enligt det som beskrivs nedan.

I 2 mom. föreskrivs det om de hemliga tvångsmedel som Gränsbevakningsväsendet inte får användas. Det föreslås att momentet ändras så att Gränsbevakningsväsendet får befogenhet för styrd användning av informationskällor och täckoperationer som genomförs uteslutande i datanät och bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät. Gränsbevakningsväsendet får fortfarande inte använda egentliga täckoperationer och bevisprovokation genom köp.

I gällande 3 mom. 1 punkten föreskrivs det om Gränsbevakningsväsendets rätt att använda teleavlyssning, inhämtande av information i stället för teleavlyssning och annat förtäckt inhämtande av information än sådant datanätsbaserat förtäckt inhämtande av information som avses i 10

kap. 14 § 4 mom. i tvångsmedelslagen vid utredning av grovt ordnande av olaglig inresa eller grovt ordnande av olaglig inresa och till den anknuten människohandel eller grov människohandel.

Det föreslås att Gränsbevakningsväsendet får befogenhet att i samband med gränskontroll, Gränsbevakningsväsendets brottsbekämpning eller de tillsynsuppgifter som föreskrivs för Gränsbevakningsväsendet förhindra och utreda också sådana människohandelsbrott som inte har anknytning till ordnande av olaglig inresa. Av denna anledning stryks sambandet mellan ordnande av olaglig inresa och människohandelsbrott i momentet. Gränsbevakningsväsendet kan fortfarande använda teleavlyssning och inhämtande av information i stället för teleavlyssning vid utredning av människohandelsbrott.

I 3 mom. 2 punkten föreskrivs det om teleövervakning vid utredning av ett brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka. Punkten ändras så att befogenheten att använda teleövervakning utvidgas att gälla alla de brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka för vilka det strängaste föreskrivna straffet är fängelse i minst fyra år. Befogenheten utvidgas dock inte till militära brott eller tjänstebrott, våldsamt motstånd mot tjänsteman, grovt givande av muta, tagande av gisslan i anknytning till ordnande av olaglig inresa eller sådana allmänfarliga brott som riktar sig mot Gränsbevakningsväsendet. Bestämmelser om dessa undantag finns i det nya 4 mom. i paragrafen.

Teleövervakning i syfte att förhindra ett brott utvidgas att gälla människohandelsbrott och grovt människohandelsbrott utan anknytning till grovt ordnande av olaglig inresa, grovt frihetsberövande enligt 25 kap. i strafflagen i anknytning till ordnande av olaglig inresa, grov penningtvätt, grovt skjutvapenbrott, grov miljöförstöring, grovt naturskyddsbrott inom naturskyddsområden samt grov skadegörelse, grov stöld och grov bruksstöld av motordrivet forskaffningsmedel som riktar sig mot en gränsbevakningsmyndighet eller mot gränsmärken och gränsanordningar som Gränsbevakningsväsendet svarar för. Rätten till teleövervakning vid utredning av grovt ordnande av olaglig inresa, grov förfälskning av dokument som ska granskas av Gränsbevakningsväsendet, grovt eller yrkesmässigt häleri, grovt jaktbrott samt grovt döljande av olagligt byte förblir oändrad.

Bestämmelser om annat förtäckt inhämtande av information än sådant datanätsbaserat förtäckt inhämtande av information som avses i 10 kap. 14 § 4 mom. i tvångsmedelslagen föreslås i 3 punkten i momentet. Befogenheten utvidgas att gälla alla brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka och för vilka det strängaste föreskrivna straffet är fängelse i minst fyra år, med de undantag som anges i 4 mom. Detta betyder att befogenheten för utredning av brott utvidgas att gälla människohandelsbrott och grovt människohandelsbrott utan anknytning till grovt ordnande av olaglig inresa, grovt frihetsberövande i anknytning till ordnande av olaglig inresa, grov förfälskning av dokument som ska granskas av Gränsbevakningsväsendet, grov penningtvätt, grovt eller yrkesmässigt häleri, grovt skjutvapenbrott, grovt jaktbrott, grov miljöförstöring, grovt naturskyddsbrott inom naturskyddsområden samt grov skadegörelse, grov stöld och grov bruksstöld av motordrivet forskaffningsmedel som riktar sig mot en gränsbevakningsmyndighet eller mot gränsmärken och gränsanordningar som Gränsbevakningsväsendet svarar för. Dessutom föreslås befogenhet för utredning av häleri som hänför sig till planmässig, organiserad, yrkesmässig, fortsatt eller upprepad brottslig verksamhet. Befogenheten får fortfarande utövas för utredning av grovt ordnande av olaglig inresa såsom för närvarande.

I den nya 4 punkten i momentet föreskrivs det om teknisk spårning av en person. Befogenheten utvidgas att gälla alla brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka och för vilka det strängaste föreskrivna straffet är fängelse i minst fyra år, med de undantag som anges i 4 mom. Befogenheten för utredning av brott utvidgas att gälla människohandelsbrott

och grovt människohandelsbrott utan anknytning till grovt ordnande av olaglig inresa, grovt frihetsberövande i anknytning till ordnande av olaglig inresa, grov förfalskning av dokument som ska granskas av Gränsbevakningsväsendet, grov penningtvätt, grovt eller yrkesmässigt häleri, grovt skjutvapenbrott, grov miljöförstöring, grovt naturskyddsbrott inom naturskyddsområden samt grov skadegörelse, grov stöld och grov bruksstöld av motordrivet forskaffningsmedel som riktar sig mot en gränsbevakningsmyndighet eller mot gränsmärken och gränsanordningar som Gränsbevakningsväsendet svarar för. Befogenheten får fortfarande utövas för utredning av grovt ordnande av olaglig inresa och grovt jaktbrott såsom för närvarande.

I 4 mom. föreskrivs det om undantag som gäller teleövervakning, annat förtäckt inhämtande av information än sådant datanätsbaserat förtäckt inhämtande av information som avses i 10 kap. 14 § 4 mom. i tvångsmedelslagen och teknisk spårning av en person. Dessa befogenheter får inte utövas vid utredning av militära brott eller tjänstebrott, våldsamt motstånd mot tjänsteman, grovt givande av muta, tagande av gisslan i anknytning till ordnande av olaglig inresa eller sådana allmänfarliga brott som riktar sig mot Gränsbevakningsväsendet.

I paragrafens gällande 4 mom. föreskrivs det om Gränsbevakningsväsendets befogenheter vid i 5 § avsedd annan förundersökning. Momentet blir 5 mom. men innehållet ändras inte.

59 §. Beslut om förtäckt inhämtande av information vid förundersökning av brott. Enligt 1 mom. ska beslut om förtäckt inhämtande av information för utredning av ett brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka fattas av avdelningschefen eller biträdande avdelningschefen för juridiska avdelningen vid staben för Gränsbevakningsväsendet eller en för uppdraget förordnad anhållningsberättigad gränsbevakningsman som särskilt utbildats för hemligt inhämtande av information.

Situationer inom den operativa brottsbekämpningen kan uppkomma snabbt och vid en tidpunkt då en viss enskild tjänsteman inte kan nås. Då kan befogenheten i fråga inte utövas trots att de materiella villkoren för användning av hemliga tvångsmedel är uppfyllda. Det vore ändamålsenligt att beslutsnivån förenhetligas i förhållande till de andra brottsbekämpningsmyndigheterna och att man till beslutsfattarna fogar en för uppdraget förordnad anhållningsberättigad gränsbevakningsman som särskilt utbildats för hemligt inhämtande av information. Ändringen av beslutsnivån gäller förtäckt inhämtande av information och datanätsbaserat förtäckt inhämtande av information.

7.2 Lagen om gränsbevakningsväsendets förvaltning

17 §. Tystnadsplikt. I 1 mom. föreskrivs det om tystnadsplikt för tjänstemän som hör till Gränsbevakningsväsendets personal i fråga om identiteten hos en person som har lämnat information konfidentiellt, om röjandet av informationen kan äventyra den persons säkerhet som har lämnat information konfidentiellt eller en närstående persons säkerhet. Tystnadsplikten utökas att gälla också information om den som deltar i en täckoperation eller bevisprovokation genom köp som genomförs i datanät. Även om riskerna för att identiteten röjs i första hand gäller dem som deltar i en täckoperation eller bevisprovokation genom köp i den reella världen, behöver också de som deltar i en täckoperation eller bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät skyddas.

17 c §. Skyldighet att röja uppgifter under en rättegång. I paragrafen föreskrivs det om de förutsättningar under vilka domstolen kan ålägga en anställd vid Gränsbevakningsväsendet att röja information om identiteten hos den som konfidentiellt lämnat uppgifter, om utelämnad information kan medföra en kränkning av en parts rätt att försvara sig på behörigt sätt eller på annat sätt bevaka sin rätt under rättegången. För åläggandet att röja information krävs dessutom att

den allmänna åklagaren utför åtal för ett brott för vilket det strängaste föreskrivna straffet är fängelse i minst sex år eller för försök eller medverkan till ett sådant brott.

Det får inte ens då bestämmas att identiteten hos den person som lämnat ut information konfidentiellt ska röjas, om det är uppenbart att dennes eller för denne närstående personers säkerhet därmed allvarligt skulle äventyras. Till paragrafen fogas en motsvarande begränsning som gäller den som deltar i en täckoperation som genomförs uteslutande i datanät och bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät.

Röjandet av informationen hänför sig till främjandet av en rättvis rättegång. Rätten till en rättvis rättegång anges uttryckligen i artikel 6.1 i Europakonventionen och i artikel 14.1 i den internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter. Rätten kan också anses ingå i kravet på korrekt behandling som uttrycks i 21 § 1 mom. i grundlagen. Principen kan anses vara särskilt viktig vid behandlingen av allvarliga brott.

Också grundlagsutskottet har fäst uppmärksamhet vid aspekter som gäller en rättvis rättegång i samband med att det föreskrivits om okonventionella brottsbekämpnings- och brottsutredningsmetoder (GrUU 5/1999 rd). Utskottet har konstaterat att till en rättvis rättegång anses höra att den åtalade eller dennes försvarare får information och ges tillfälle att uttala sig om det relevanta material som kan påverka domen.

Också riksdagens förvaltningsutskott har i samband med en ändring av 44 § i den numera upphävda polislagen (493/1995) uppmärksammat rätten till en rättvis rättegång (FöUB 10/2005 rd). Enligt utskottets åsikt sätts den åtalades rätt att få en rättvis rättegång inte på spel när uppgifter om täckoperation eller bevisprovokation genom köp inte används för att motivera åtalsprövning eller vid rättegången, utan bara hjälper polisen att orientera sig rätt i utredningen.

Utgångspunkten bör vara att rättegången är öppen och opartisk och baserad på samma rättegångsmaterial, vilket innebär att parterna ska informeras om alla för avgörandet relevanta omständigheter. I ett ackusatoriskt förfarande ankommer det på åklagaren eller målsäganden att bevisa svarandens skuld. I en osäker situation leder bristfälliga bevis till att ärendet avgörs till svarandens fördel. Om man inte kan röja till exempel den persons identitet som uppträtt i samband med bevisprovokation genom köp måste domstolen överväga vilken betydelse detta faktum ska tillmätas med tanke på bevisbedömningen och ärendets slutresultat.

17 d §. Skyldighet att röja uppgifter under en brottsutredning. Enligt 1 mom. är de som hör till Gränsbevakningsväsendets personal trots sin tystnadsplikt eller tystnadsrätt skyldiga att röja sådan information enligt 17 § 1 mom. och 17 b § 1 mom. som är nödvändig för bedömning av förutsättningarna för att inleda förundersökning, om det finns grundad anledning att anta att den som konfidentiellt lämnat uppgifter i sin egenskap av uppgiftslämnare i detta uppdrag har gjort sig skyldig till brott.

Det föreslås att det till momentet fogas den som deltar i en täckoperation som genomförs uteslutande i datanät och den som deltar i bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät. Med stöd av den ändring som föreslås i 17 § i lagen ska tystnadsplikten omfatta också identiteten för den som deltagit i en täckoperation eller bevisprovokation genom köp som genomförs i ett datanät.

Bedömningen av förutsättningarna för att inleda förundersökning gäller utredning och övervägande av om det finns skäl att misstänka en person för brott. I praktiken är det fråga om att det finns grundad anledning att anta att personen har gjort sig skyldig till brott när personen agerat i den egenskap som avses i momentet.

Av skäl som har samband med inträdandet av straffansvaret ska information lämnas ut alltid då detta kan anses vara nödvändigt. Den i momentet angivna förutsättningen ”nödvändig” används i samma bemärkelse som i 3 kap. om hemliga metoder för inhämtande av information. Det är fråga om en hög tröskel och innebär att bedömning av förutsättningarna för förundersökning eller utredning av ett brott inte kan göras utan att identiteten hos den som deltar i täckoperationen eller bevisprovokationen genom köp röjs.

Det föreslås att 2 mom. ändras på motsvarande sätt så att det till momentet fogas en bestämmelse om att de som hör till Gränsbevakningsväsendets personal är skyldiga att röja information som avses i 1 mom. också för utredningen i ett ärende där förundersökning har inletts, om det finns grundad anledning att misstänka att den som deltagit i en täckoperation eller bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät i detta uppdrag har gjort sig skyldig till brott.

Paragrafens 5 mom. gäller en situation där domstolen trots att en person som hör till Gränsbevakningsväsendets personal vägrar röja information enligt 1 eller 2 mom. kan bestämma att informationen ska lämnas till den som framställt yrkandet, om det inte finns någon laglig grund för vägran. Det är alltså fråga om att bryta en vägran att lämna ut information.

Till momentet fogas en bestämmelse där det föreskrivs att om det ärende som avses i 3 mom. gäller en täckoperation som genomförs uteslutande i datanät, bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät eller styrd användning av informationskällor, behandlas ärendet vid Helsingfors tingsrätt. Andra ärenden som gäller skyldighet att röja information ska fortfarande behandlas vid den tingsrätt där det lämpligen kan ske. Det att ärenden som gäller täckoperationer som genomförs uteslutande i datanät, bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät och styrd användning av informationskällor styrs till Helsingfors tingsrätt beror på att ärenden som gäller dessa metoder för inhämtande av information enligt 52 § 7 mom. i förslaget ska behandlas i Helsingfors tingsrätt.

De föreslagna bestämmelserna motsvarar 7 kap. 5 § 5 mom. i polislagen, 10 kap. 60 § 7 mom. i tvångsmedelslagen och 4 kap. 5 § 5 mom. i lagen om brottsbekämpning inom Tullen.

7.3 Tvångsmedelslagen

10 kap. Hemliga tvångsmedel

1 §. Tillämpningsområde. Bestämmelserna i 10 kap. 1 § 2 mom. i tvångsmedelslagen preciseras genom att det i momentet görs en informativ hänvisning till lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet i fråga om täckoperationer som genomförs uteslutande i datanät och bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät samt styrd användning av informationskällor. I momentet föreslås också bestämmelser om genomförande vid Gränsbevakningsväsendet av täckoperationer som genomförs uteslutande i datanät och bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät.

39 §. Användning av informationskällor och förutsättningar för styrd användning av informationskällor. I 2 och 4 mom. görs ändringar som föranleds av befogenheten för styrd användning av informationskällor.

40 §. Beslut om styrd användning av informationskällor. Till paragrafens 1 mom. fogas en bestämmelse om beslutsfattande vid Gränsbevakningsväsendet. Beslut om styrd användning av informationskällor i syfte att utreda brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka ska enligt förslaget fattas av avdelningschefen eller biträdande avdelningschefen för

juridiska avdelningen vid staben för Gränsbevakningsväsendet eller av en för uppdraget förordnad anhållningsberättigad gränsbevakningsman som särskilt utbildats för hemligt inhämtande av information.

7.4 Polislagen

5 kap. Hemliga metoder för inhämtande av information

1 §. Tillämpningsområde och definitioner. Det föreslås att paragrafen ändras så att de nya befogenheter som föreslås i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet beaktas där. Det föreslås att det till paragrafens 4 mom. fogas en informativ hänvisning till täckoperationer som genomförs uteslutande i datanät, bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät och styrd användning av informationskällor, om vilka det föreskrivs i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet. Dessutom föreslås det att en kort beskrivning av beslutsfattandet i fråga om täckoperationer och bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät tas in i momentet.

7.5 Lagen om behandling av personuppgifter vid Gränsbevakningsväsendet

12 §. Behandling av uppgifter om informationskällor. I paragrafen föreskrivs det om de personuppgifter som Gränsbevakningsväsendet får behandla i fråga om en person som avses i 36 § i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet. I paragrafen föreslås en hänvisning också till 10 kap. 39 § i tvångsmedelslagen, där det föreskrivs om användning av informationskällor för utredning av brott. Ytterligare bestämmelser om registreringen och övervakningen av informationskällor finns i 3 kap. 13 § 2 mom. och 14 § i statsrådets förordning om förundersökning, tvångsmedel och hemligt inhämtande av information (122/2014).

8 Bestämmelser på lägre nivå än lag

Med stöd av 62 § 4 mom. i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet får närmare bestämmelser utfärdas genom förordning av statsrådet om ordnande av och tillsyn över användningen av i lagen avsedda hemliga metoder för inhämtande av information samt om dokumentering av åtgärderna och om de redogörelser som ska lämnas för tillsynen. De ändringar som föreslås i fråga om bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät, täckoperationer som genomförs uteslutande i datanät och styrd användning av informationskällor föranleder ändringar i statsrådets förordning om förundersökning, tvångsmedel och hemligt inhämtande av information.

9 Ikraftträdande

Det föreslås att lagarna träder i kraft den 1 juni 2025.

10 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning

I bedömningen av nuläget och i specialmotiveringen i denna proposition har man redan bedömt frågor som hänför sig till grundlagen och till tillgodoseendet och skyddet av de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna till den del de inverkar på hur de föreslagna bestämmelserna utformas och hur de ska tolkas. Också riksdagens grundlagsutskotts och Europadomstolens ställningstaganden har beaktats.

Enligt 2 § 3 mom. i grundlagen ska all utövning av offentlig makt bygga på lag och i all offentlig verksamhet ska lag noggrant iakttas. Enligt 80 § 1 mom. i grundlagen ska bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter utfärdas genom lag.

Genom brottsbekämpningsåtgärder ingriper man i de grundläggande fri- och rättigheter som tryggas i grundlagen, särskilt i rätten till den personliga frihet och integritet som tryggas i 7 §, den rörelsefrihet som tryggas i 9 § 1 mom., det skydd för privatlivet som tryggas i 10 § och det egendomsskydd som tryggas i 15 §. När förslagen bedöms har också bestämmelserna om rättskydd i 21 § i grundlagen betydelse. Samtidigt är det klart att förhindrande av brott är ett sådant mål som allmänintresset och det samhällseliga intresset starkt förutsätter.

Med avseende på grundlagen är de mest betydelsefulla lagändringarna i propositionen de som ger Gränsbevakningsväsendet nya befogenheter som avser individen eller som begränsar individens rättigheter och genom vilka redan existerande befogenheter utökas eller individens rättigheter eller handlingsfrihet begränsas i något annat avseende.

Grundlagsutskottet har uppmärksammat att regleringen av tvångsmedel och förundersökning har kännetecknats av en utveckling där befogenheterna utökas eller utvidgas gradvis. De utvidgningar av befogenheterna som genomförs genom lagändringar kan i sig vara små, men vid den konstitutionella bedömningen av nödvändigheten och proportionaliteten måste man även beakta de befogenheter som redan tidigare föreskrivits. Även en liten utvidgning av en befogenhet som grundlagsutskottet i ett tidigare utlåtande har bedömt vara oklanderligt i konstitutionellt hänseende kan ge anledning att ändra bedömningen av nödvändighet och proportionalitet. (GrUU 98/2022 rd, stycke 2 och GrUU 99/2023 rd, stycke 3)

I lagförslag 1 i propositionen föreslås helt nya befogenheter för Gränsbevakningsväsendet samt ändringar i vissa befintliga befogenheter av vilka en del har den karaktären att de utvidgar användningsområdet för befogenheten. De tillåtna villkoren för inskränkning av grundläggande fri- och rättigheter ska bedömas dels utifrån eventuella lagförbehåll i de fri- och rättighetsspecifika bestämmelserna, dels mot bakgrund av de allmänna villkoren för begränsning av de grundläggande fri- och rättigheterna (GrUB 25/1994 rd). Som allmänna villkor för inskränkningar gäller framför allt att dessa ska konstitueras genom en lag, vara noga avgränsade och exakt definierade, att grunderna för inskränkningar är acceptabla, att kravet på proportionalitet uppfylls, att rättsskyddsarrangemangen är adekvata och att inskränkningarna inte står i strid med Finlands internationella förpliktelser visavi de mänskliga rättigheterna (GrUU 5/1999 rd).

Innehållet i propositionen påverkas också av 2 § 3 mom. i grundlagen, enligt vilket all utövning av offentlig makt ska bygga på lag och lag ska iakttas noggrant i all offentlig verksamhet. I propositionen eftersträvas därför en heltäckande och exakt reglering av myndigheternas befogenheter.

10.1 Hemliga metoder för inhämtande av information och tvångsmedel

I 3 kap. i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet som gäller hemliga metoder för inhämtande av information och i 4 kap. som gäller hemliga tvångsmedel föreslås vissa ändringar som är av betydelse med tanke på inskränkningarna i de grundläggande fri- och rättigheterna. I denna granskning är framför allt 10 § i grundlagen av relevans. Enligt 1 mom. i den paragrafen är vars och ens privatliv, heder och hemfrid tryggade och närmare bestämmelser om skydd för personuppgifter utfärdas genom lag.

Enligt 10 § 2 mom. i grundlagen är brev- och telefonhemligheten samt hemligheten i fråga om andra förtroliga meddelanden okränkbar. Med stöd av 4 mom. i samma paragraf kan det föreskrivas om sådana begränsningar i meddelandehemligheten som är nödvändiga vid bland annat utredningen av brott som äventyrar individens eller samhällets säkerhet eller hemfriden.

Utredning av brott kan ordagrant förstås endast som att det avser utredning av redan begångna brott. Utredning av brott i den mening som avses i 10 § 3 mom. i grundlagen anses dock också omfatta åtgärder som vidtas med anledning av en konkret, specificerad misstanke om brott, även om brottet ännu inte har hunnit begås. Således har till exempel teleövervakning trots 10 § 3 mom. i grundlagen ansetts kunna användas för att förhindra vissa brott (GrUU 5/1999 rd, GrUU 2/1996 rd).

Grundlagsutskottet tog ställning till tolkningen av den bestämmelsen också i sitt betänkande GrUB 4/2018 rd om ändring av grundlagen (s. 5–6). Utskottet konstaterar att begränsningsklausulen i 10 § 3 mom. i grundlagen redan före ikraftträdandet av den nya grundlagen (se exempelvis GrUU 2/1996 rd, GrUU 5/1999 rd) tolkats mycket konsekvent på så sätt att det betraktas som utredning av brott att åtgärder vidtas med anledning av en konkret och specificerad misstanke om brott trots att brottet ännu inte har omsatts i gärning. Utskottet har ansett det vara viktigt att förutsättningen för att en åtgärd ska vara tillåten i konstitutionellt hänseende, det vill säga en konkret, specificerad misstanke om brott, klart ska framgå av formuleringen i bestämmelsen. Grundlagsutskottets ståndpunkt har särskild betydelse vid bedömningen av befogenheter som hänför sig till förhindrande av brott (GrUU 2/1996 rd, 5/1999 rd, 37/2002 rd och 11/2005 rd). Det är alltså inte oklart hur bestämmelsen ska tolkas, utan tolkningen är etablerad.

Grundlagsutskottet har vid behandlingen av regleringen i tvångsmedelslagen konstaterat att regleringsobjektet är känsligt med avseende på de grundläggande fri- och rättigheterna. De mänskliga rättigheterna och de mänskliga rättigheterna måste samordnas med utredningen av brott och andra motsvarande vägande samhälleliga intressen. Därför betonas kraven på exakthet, noggrann avgränsning, nödvändighet och rättsskydd. Kravet på förenlighet med Europakonventionen, såsom dess innehåll preciseras i Europadomstolens rättspraxis, är dessutom av stor betydelse för en sådan reglering. (GrUU 98/2022 rd, stycke 1).

10.1.1 Utvidgning av brott som berättigar till teleövervakning, förtäckt inhämtande av information och teknisk spårning av personer

Genom hemligt inhämtande av information och hemliga tvångsmedel ingriper man i hemlighet i kärnområdet för åtskilliga grundläggande fri- och rättigheter, i synnerhet skyddet för privatlivet, hemfriden, förtroliga meddelanden och personuppgifter. Användningen av dessa metoder kan också ha betydelse för tillgodoseendet av en rättvis rättegång. För att vara effektiva ska åtgärderna hållas hemliga för den som de riktas mot åtminstone i början av verksamheten.

En förutsättning för användning av hemliga metoder för inhämtande av information och hemliga tvångsmedel är alltid en specificerad misstanke om brott, med undantag för användning av informationskällor. I samband med användningen av hemliga metoder för inhämtande av information tillämpas bestämmelserna om förutsättningar för användning av hemliga metoder för inhämtande av information och hemliga tvångsmedel i 14 § i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet och 10 kap. 2 § i tvångsmedelslagen samt de allmänna principer i fråga om gränsbevakningsväsendets verksamhet som anges i 2 kap. i gränsbevakningslagen.

I propositionen föreslås det att befogenheterna i fråga om teleövervakning, annat förtäckt inhämtande av information än datanätsbaserat förtäckt inhämtande av information samt teknisk

spårning av en person i syfte att förhindra eller utreda brott ska utvidgas att i princip gälla alla sådana brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka och för vilka det strängaste föreskrivna straffet är fängelse i minst fyra år.

Utvidgningen i fråga om teleövervakning, annat förtäckt inhämtande av information än datanätsbaserat förtäckt inhämtande av information och teknisk spårning av en person är dock inte kategorisk, utan baserar sig på en bedömning av vilken av dessa metoder som är av betydelse för förhindrande eller utredning av ett brott samt på om Gränsbevakningsväsendet i praktiken behöver metoden i fråga.

Den föreslagna utvidgningen av befogenheterna gäller sålunda inte alla särskilt angivna brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka. Med stöd av bedömningen finns det inte skäl att utvidga befogenheterna till sådana brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka i fråga om vilka förhindrandet eller utredningen i praktiken överförs till polisen med stöd av 8 § i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet antingen av skäl som hänför sig till utredningens opartiskhet eller brottets allvarlighetsgrad eller omfattning. Sådana brott är militära brott och tjänstebrott, våldsamt motstånd mot tjänsteman, grovt givande av muta, tagande av gisslan enligt 25 kap. i strafflagen i anknytning till ordnande av olaglig inresa samt i 34 kap. i strafflagen avsett allmänfarligt brott som riktar sig mot Gränsbevakningsväsendet.

Gränsbevakningsväsendet får också i fortsättningen förhindra eller utreda sådana här brott till exempel genom att vidta inledande åtgärder för att trygga utredningen. Teleövervakning, annat förtäckt inhämtande av information än datanätsbaserat förtäckt inhämtande av information eller teknisk spårning av en person får dock inte användas.

Teleövervakning

I 16 § 2 mom. i lagförslag 1 i denna proposition föreslås det att Gränsbevakningsväsendet får använda teleövervakning om en person som på grund av sina yttranden eller hotelser eller sitt uppträdande eller annars med fog kan antas komma att göra sig skyldig till ett brott för vilket det strängaste föreskrivna straffet är fängelse i minst fyra år. Enligt 58 § 3 mom. 2 punkten i lagförslag 1 har Gränsbevakningsväsendet rätt att använda teleövervakning vid utredning av ett brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka och för vilket det strängaste föreskrivna straffet är fängelse i minst fyra år eller grovt döljande av olagligt byte, med de undantag som anges i 4 mom.

Det föreslås att teleövervakning i syfte att förhindra ett brott utvidgas att gälla människohandelsbrott och grovt människohandelsbrott utan samband med grovt ordnande av olaglig inresa, grovt frihetsberövande enligt 25 kap. i strafflagen i anknytning till ordnande av olaglig inresa, grov förfälskning av dokument som ska granskas av Gränsbevakningsväsendet, i propositionen föreslagna grov penningtvätt, grovt eller yrkesmässigt häleri, grovt skjutvapenbrott, grov miljöförstöring, grovt naturskyddsbrott inom naturskyddsområden samt grov skadegörelse, grov stöld och grov bruksstöld av motordrivet forskaffningsmedel som riktar sig mot en gränsbevakningsmyndighet eller mot gränsmärken och gränsanordningar som Gränsbevakningsväsendet svarar för.

Teleövervakning för utredning av brott utvidgas på motsvarande sätt som för förhindrande av brott, med undantag för grov förfälskning samt grovt eller yrkesmässigt häleri eftersom Gränsbevakningsväsendet redan har befogenhet att använda teleövervakning vid utredning av dem.

Enligt förslaget ska dock befogenheten att använda teleövervakning, förtäckt inhämtande av information och teknisk spårning av en person i syfte att utreda brott inte utvidgas till de brott som räknas upp i 16 § 2 mom. i lagförslag 1, det vill säga militära brott och tjänstebrott, våldsamt motstånd mot tjänsteman, grovt givande av muta, tagande av gisslan enligt 25 kap. i strafflagen i anknytning till ordnande av olaglig inresa eller allmänfarligt brott som riktar sig mot Gränsbevakningsväsendet.

De förslag som gäller teleövervakning bör bedömas utifrån bestämmelserna i 10 § 2 mom. i grundlagen om att hemligheten i fråga om förtroliga meddelanden är okränkbar. Med teleövervakning avses att förmedlingsuppgifter inhämtas om ett meddelande som har sänts från eller tagits emot av en teleadress eller teleterminalutrustning som är kopplad till ett allmänt kommunikationsnät eller till ett därtill anslutet kommunikationsnät, samt att uppgifter om en teleadress eller teleterminalutrustnings läge inhämtas eller att användningen av adressen eller utrustningen tillfälligt förhindras.

Med stöd av 10 § 3 mom. i grundlagen kan det föreskrivas i lag om sådana begränsningar i hemligheten i fråga om förtroliga meddelanden som är nödvändiga vid bland annat utredningen av brott som äventyrar individens eller samhällets säkerhet eller hemfriden. Enligt förarbetena till reformen av de grundläggande fri- och rättigheterna hör till exempel narkotikabrott, grova våldsbrott samt lands- och högförräderi till de brott som äventyrar individens eller samhällets säkerhet (RP 309/1993 rd, s. 58). Utskottet har dessutom ansett det möjligt att rätten att få identifieringsuppgifter inte binds till vissa typer av brott, om bestämmelserna i övrigt uppfyller de allmänna kraven på begränsningar av de grundläggande fri- och rättigheterna (GrUU 26/2001 rd s. 3/II, GrUU 37/2002 rd, s. 3/I).

Förtäckt inhämtande av information

I 23 § 2 mom. i lagförslag 1 i propositionen föreskrivs det att Gränsbevakningsväsendet för förhindrande av brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka får använda förtäckt inhämtande av information, om det på grund av en viss persons yttranden eller uppträdande i övrigt med fog finns anledning att anta att denne kommer att göra sig skyldig till ett brott för vilket det strängaste föreskrivna straffet är fängelse i minst fyra år, med undantag för brott som avses i 16 § 2 mom. 1–5 punkten.

I 58 § 3 mom. 4 punkten i lagförslag 1 föreskrivs det att Gränsbevakningsväsendet har rätt att använda annat förtäckt inhämtande av information än sådant datanätsbaserat förtäckt inhämtande av information som avses i 10 kap. 14 § 4 mom. i tvångsmedelslagen vid utredning av ett brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka och för vilket det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst fyra år, eller häleri som hänför sig till planmässig, organiserad, yrkesmässig, fortsatt eller upprepad brottslig verksamhet, med de undantag som anges i 4 mom.

Förslaget innebär att annat förtäckt inhämtande av information än datanätsbaserat förtäckt inhämtande av information i syfte att förhindra eller utreda ett brott utvidgas att gälla människohandelsbrott och grovt människohandelsbrott utan anknytning till grovt ordnande av olaglig inresa, grovt frihetsberövande enligt 25 kap. i strafflagen i anknytning till ordnande av olaglig inresa, grov förfalskning av dokument som ska granskas av Gränsbevakningsväsendet, i propositionen föreslagen grov penningtvätt, grovt eller yrkesmässigt häleri, grovt jaktbrott, grovt skjutvapenbrott, grov miljöförstöring och grovt naturskyddsbrott inom naturskyddsområden samt grov skadegörelse, grov stöld och grov bruksstöld av motordrivet fortkärfningsmedel som riktar sig mot en gränsbevakningsmyndighet eller mot gränsmärken och gränsanordningar som Gränsbevakningsväsendet svarar för.

Dessutom föreslås det att annan förtäckt inhämtande av information än datanätsbaserat förtäckt inhämtande av information får användas i syfte att förhindra eller utreda häleri som hänför sig till planmässig, organiserad, yrkesmässig, fortsatt eller upprepad brottslig verksamhet.

Med förtäckt inhämtande av information avses inhämtande av information genom kortvarig interaktion med en viss person, där falska, vilseledande eller förtäckta uppgifter används för att hemlighålla gränsbevakningsmannens uppdrag. Förtäckt inhämtande av information har drag som påminner om täckoperationer men är kortvarigt och där uppstår inte samma förtroendeförhållande till målpersonen som vid en täckoperation.

Efter den föreslagna utvidgningen av brotten får förtäckt inhämtande av information också användas i fråga om brott för vilka det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst fyra år. Dessutom får befogenheten användas för att förhindra eller utreda häleri som hänför sig till planmässig, organiserad, yrkesmässig, fortsatt eller upprepad brottslig verksamhet. Detta motsvarar i fråga om häleribrott regleringsmodellen enligt 5 kap. 15 § 6 punkten i polislagen i fråga om förtäckt inhämtande av information som det föreskrivits om med grundlagsutskottets medverkan (GrUU 67/2010 rd, GrUU 33/2013 rd).

Teknisk spårning av en person

I 29 § 3 mom. i lagförslag 1 i propositionen föreskrivs det att Gränsbevakningsväsendet får rikta teknisk spårning mot en person (*teknisk spårning av en person*) bara om personen i fråga med fog kan antas komma att begå ett brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka och för vilket det strängaste föreskrivna straffet är fängelse i minst fyra år, med undantag för brott som avses i 16 § 2 mom. 1–5 punkten. Enligt 58 § 3 mom. 3 punkten i lagförslag 1 har Gränsbevakningsväsendet rätt att använda teknisk spårning av en person vid utredning av ett brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka och för vilket det strängaste föreskrivna straffet är fängelse i minst fyra år, med de undantag som anges i paragrafens 4 mom.

Förslaget innebär att teknisk spårning av en person i syfte att förhindra och utreda ett brott utvidgas att gälla människohandelsbrott och grovt människohandelsbrott utan samband med grovt ordnande av olaglig inresa, grovt frihetsberövande enligt 25 kap. i strafflagen i anknytning till ordnande av olaglig inresa, grov förfalskning av dokument som ska granskas av Gränsbevakningsväsendet, i propositionen föreslagna grov penningtvätt, grovt eller yrkesmässigt häleri, grovt skjutvapenbrott, grov miljöförstöring, grovt naturskyddsbrott inom naturskyddsområden samt grov skadegörelse, grov stöld och grov bruksstöld av motordrivet forskaffningsmedel som riktar sig mot en gränsbevakningsmyndighet eller mot gränsmärken och gränsanordningar som Gränsbevakningsväsendet svarar för.

Teknisk spårning av en person där spårningen riktas mot den plats där en person håller till eller följer var personen rör sig kan i fråga om påtaglighet och betydelse jämföras med inhämtande av uppgifter om en teleadress och en teleterminalutrustnings läge där man också strävar efter att få information om var personen eller personerna rör sig. Därför är utgångspunkten att det strängaste föreskrivna straffet för det brott som ska förhindras eller utredas är fängelse i minst fyra år.

10.1.2 Täckoperationer som genomförs uteslutande i datanät och bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät

I propositionen föreslås täckoperationer och bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät som en ny befogenhet för Gränsbevakningsväsendet. Enligt förslaget ska beslut om täckoperationer och bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät fattas av chefen för centralkriminalpolisen på framställning av en för uppdraget förordnad anhållningsberättigad gränsbevakningsman som särskilt utbildats för hemligt inhämtande av information (34 f och 34 j § i lagförslag 1). Täckoperationer och bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät företas inom Gränsbevakningsväsendets brottsbekämpning (34 b och 34 i § i lagförslag 1).

I lagen föreskrivs det om Gränsbevakningsväsendets självständiga rätt att rikta en täckoperation mot en person i ett datanät. En förutsättning för användning av täckoperationer som genomförs i datanät är att målpersonen på grund av sina yttranden eller sitt uppträdande i övrigt med fog kan antas komma att göra sig skyldig till ett brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka och för vilket det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst två år.

En gränsbevakningsman som företar en täckoperation i datanät får inte begå brott eller ta initiativ till ett brott (34 c § i lagförslag 1). Under vissa förutsättningar kan en gränsbevakningsman som företar en täckoperation som genomförs uteslutande i datanät begå brott av förseelsekaraktär under sitt deltagande i en organiserad kriminell sammanslutnings verksamhet.

I lagen föreskrivs också om Gränsbevakningsväsendets självständiga rätt att företa bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät. Med bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät avses bevisprovokation genom köp där interaktionen mellan säljaren och den som företar bevisprovokation genom köp sker i sin helhet i datanätet. Den säljare som bevisprovokationen riktas mot och den gränsbevakningsman som genomför bevisprovokationen träffas alltså inte fysiskt under inhämtandet av information, utan det är fråga om anonym verksamhet i datanätet.

Bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät begränsas av en bestämmelse enligt vilken den som genomför bevisprovokationen får utföra bara sådant inhämtande av information som är nödvändigt för genomförande av bevisprovokationen. Bevisprovokationen genom köp ska genomföras så att den inte får den person som är föremål för åtgärden eller någon annan att begå ett brott som denne inte annars skulle begå. Bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät är inte tillåten i en bostad.

Täckoperationer och bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät är ett sistahandsalternativ som föregås av inhämtande av information med Gränsbevakningsväsendets övriga tillgängliga metoder för inhämtande av information. Användning av täckoperationer och bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät förutsätter en viss kompetens och utbildning eftersom en sådan täckoperation eller bevisprovokation kan genomföras endast av en för uppdraget förordnad gränsbevakningsman som särskilt utbildats för hemligt inhämtande av information.

10.1.3 Användning av informationskällor

I 36, 36 a och 36 b § i lagförslag 1 i propositionen föreskrivs det om styrd användning av informationskällor. Det är fråga om en ny befogenhet för Gränsbevakningsväsendet.

Genom användning av informationskällor fås sådan detaljerad information som det är svårt eller till och med omöjligt att få med hjälp av andra hemliga metoder för inhämtande av information eller hemliga tvångsmedel. Informationskällorna kan ha en avgörande roll när det gäller att förhindra och utreda brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka.

Till exempel begränsningar som baserar sig på straffskalan för brottsliga gärningar gäller enligt förslaget inte användning av informationskällor. Utgångspunkten är dock att Gränsbevakningsväsendet riktar styrd användning av informationskällor till förhindrande och utredning av allvarlig, systematisk och yrkesmässig brottslighet.

Enligt propositionen får styrd användning av informationskällor genomföras både inom brottsbekämpningen och för att ta emot information av betydelse för skötseln av uppgifter som gäller upprätthållande av gränssäkerheten. Betydelsen av säkerställandet av gränssäkerheten har den senaste tiden ökat kraftigt i takt med att Finlands säkerhetspolitiska miljö snabbt försvagats. Förändringarna i den säkerhetspolitiska miljön blir sannolikt bestående och ökar trycket vid Europeiska unionens östra yttre gräns för vars övervakning Gränsbevakningsväsendet till betydande delar ansvarar på hela unionens nivå. Förslaget har en positiv inverkan på den nationella säkerheten och därigenom på tillgodoseendet av flera grundläggande fri- och rättigheter.

Frågor som hänför sig till rättsskyddet för informationskällor, den som är föremål för inhämtande av information och tjänstemän som deltar i verksamheten är centrala frågor som ska regleras. Man strävar till att trygga informationskällans ställning och rättssäkerhet till exempel genom det att informationskällan innan styrd användning av informationskälla inleds ska upplysas om sina rättigheter och skyldigheter och i synnerhet om vad som för informationskällan är tillåten och förbjuden verksamhet enligt lag. Vid styrd användning av informationskällor får en informationskälla inte ombes att inhämta information på ett sådant sätt som förutsätter utövande av myndighetsbefogenheter eller som äventyrar informationskällans eller någon annans liv eller hälsa. Också i övrigt är bestämmelserna om styrd användning av informationskällor noga avgränsade och exakta.

10.1.4 Rättsskydd

Inskränkningar i grundläggande fri- och rättigheter kräver ett adekvat rättsskydd. Rättsskyddskravet är sålunda en av de allmänna förutsättningarna för begränsning av de grundläggande fri- och rättigheterna (GrUB 25/1994 rd, 4–5).

Till de hemliga metoder för inhämtande av information och tvångsmedel som föreslås i lagförslag 1 i denna proposition hänför sig följande rättsskyddsarrangemang. Av de hemliga metoderna för inhämtande av information kräver teleövervakning (16 §) och teknisk spårning av en person (29 §) tillstånd av domstolen (18 och 30 § i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet). Av hemliga tvångsmedel krävs tillstånd av domstol för teleavlyssning och inhämtande av information i stället för teleavlyssning (10 kap 5 § i tvångsmedelslagen), teleövervakning (10 kap. 9 § i tvångsmedelslagen) och teknisk spårning av en person (10 kap. 22 § i tvångsmedelslagen).

Enligt 18 och 30 § i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet ska i ett yrkande om teleövervakning och teknisk spårning av en person nämnas bland annat det brott som ligger till grund för åtgärden samt den förmodade brottstidpunkten och den person som med fog kan antas göra sig skyldig till brottet. Dessutom ska det nämnas de fakta som misstanken mot personen och förutsättningarna för användning av hemliga metoder för inhämtande av information grundar sig på.

Enligt 10 kap. 5, 9 och 22 § i tvångsmedelslagen ska i ett yrkande om användning av teleavlyssning och inhämtande av information i stället för teleavlyssning, teleövervakning och teknisk spårning av en person anges bland annat det misstänkta brottet och brottstidpunkten samt de fakta som brottsmisstanken mot den misstänkte och förutsättningarna för användningen av hemliga tvångsmedel grundar sig på.

I de bestämmelser i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet och tvångsmedelslagen som gäller beslut om teleövervakning och teknisk spårning av en person föreskrivs det att om en anhållningsberättigad tjänsteman på grund av ärendets brådskande natur har beslutat om användning av den hemliga metoden för inhämtande av information eller hemliga tvångsmedel, ska ärendet ska föras till domstol så snart som möjligt, dock senast 24 timmar efter det att metoden började användas.

Till rättsskyddet hänför sig också bestämmelserna om underrättelse om användning av hemliga metoder för inhämtande av information och hemliga tvångsmedel. Enligt 52 § i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet ska den som varit föremål för inhämtande av information utan dröjsmål skriftligen underrättas om bland annat teleövervakning, förtäckt inhämtande av information och teknisk observation efter det att syftet med inhämtandet av information har nåtts. Personen i fråga ska dock underrättas om det hemliga inhämtandet av information senast ett år efter att det har upphört. Enligt 10 kap. 60 § i tvångsmedelslagen ska en misstänkt som varit föremål för till exempel teleavlyssning, inhämtande av information i stället för teleavlyssning, teleövervakning, förtäckt inhämtande av information och teknisk observation utan dröjsmål underrättas om detta skriftligen efter att ärendet har förts till åklagaren för prövning eller förundersökningen annars har avslutats eller avbrutits. Den misstänkte ska dock underrättas om ett tvångsmedel senast ett år efter det att användningen av det har avslutats.

Bestämmelserna hänför sig också till artikel 13 i Europakonventionen, enligt vilken var och en, vars i konventionen angivna fri- och rättigheter kränkts, ska ha tillgång till ett effektivt rättsmedel inför en nationell myndighet och detta även om kränkningen har utförts av någon i offentlig ställning. I sitt utlåtande om lagen om militär underrättelseverksamhet har grundlagsutskottet konstaterat att bestämmelserna om meddelande om användning av metoder för underrättelseinhämtning utgör en viktig rättsskyddsgaranti, trots att det är fråga om en skyldighet att i efterhand informera om inhämtning (GrUU 36/2018 rd, s. 9).

Av betydelse för de föreslagna befogenheterna för hemliga metoder för inhämtande av information och hemliga tvångsmedel är också de bestämmelser i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet och tvångsmedelslagen som gäller förbud mot avlyssning och observation (44 §; 10 kap. 52 §), utplåning av information (49 §; 10 kap. 57 §), avbrytande av teleavlyssning som avses i tvångsmedelslagen samt av teleövervakning, teknisk avlyssning och teknisk observation av utrustning (50 §; 10 kap. 58 §) samt utplåning av information som fåtts i en brådskande situation (51 §; 10 kap. 59 §). Syftet med bestämmelserna är att säkerställa rättsskyddet för både den som är föremål för inhämtande av information och utomstående, eftersom bestämmelserna begränsar användningen av hemliga metoder för inhämtande av information och hemliga tvångsmedel och utnyttjandet av den information som erhållits med hjälp av metoderna i sådana fall när det inte finns förutsättningar för åtgärderna i fråga.

10.1.5 Bedömning

Grundlagsutskottet har i tidigare utlåtanden ansett att ett likadant lagfäst bemyndigande för andra förundersökningsmyndigheter att göra intrång i de grundläggande fri- och rättigheterna som det som polisen har inte utan vidare är förenligt med det nödvändighetskrav som ingår i förutsättningarna (se GrUU 36/2024 rd, stycke 9, GrUU 10/2016 rd, s. 3, GrUU 49/2014 rd, s.

2/I, GrUU 37/2002 rd, s. 1–2 och GrUU 2/1996 rd, s. 3/I). Enligt grundlagsutskottet är enbart asymmetrin i de olika brottsbekämpande myndigheternas befogenheter inte i sig ett sådant tungt vägande samhälleligt behov som uppfyller nödvändighetskravet (GrUU 36/2024 rd, stycke 9, GrUU 21/2024 rd, stycke 3, GrUU 6/2018 rd, s. 2, GrUU 10/2016 rd, s. 3, GrUU 49/2014 rd, s. 2). Utskottet har också betonat att polisen har särskild utbildning för och erfarenhet av att utöva de befogenheter som innefattar inskränkningar av de grundläggande fri- och rättigheterna (GrUU 67/2016 rd, s. 3).

Även om andra brottsbekämpningsmyndigheter har lagstadgad rätt att använda vissa hemliga metoder för inhämtande av information eller vissa hemliga tvångsmedel, ska man dock i fråga om villkoren för inskränkning av de grundläggande fri- och rättigheterna separat bedöma om inskränkningen är godtagbar och proportionell med avseende på varje metod som det föreslås att Gränsbevakningsväsendet får rätt att använda. För varje befogenhet ska det kunna läggas fram ett vägande skäl som hänför sig till Gränsbevakningsväsendets brottsbekämpningsuppgifter och som visar att befogenheten är nödvändig.

Befogenheten blir inte nödvändig bara på grund av en iakttagelse om befogenhetens effektivitet (GrUU 36/2002 rd, s. 6). En inskränkning av de grundläggande fri- och rättigheterna kan anses nödvändig om brottet ofta inte kan utredas utan användning av tvångsmedel (GrUU 32/2013 rd, s. 4). Användbarheten, nyttan eller nödvändigheten vid förhindrande eller utredning av ett brott i fråga om en hemlig metod för inhämtande av information eller ett hemligt tvångsmedel är inte det enda avgörande vid bedömningen av om det ska vara lagligt tillåtet att använda metoden vid förhindrande eller utredning av brottet i fråga. En inskränkning av de grundläggande fri- och rättigheterna kan anses nödvändig om brottet ofta inte kan utredas utan användning av tvångsmedel.

För användningen av hemliga tvångsmedel ställs höga krav i fråga om allvarlighetsgraden hos det brott som ska utredas och också i övrigt strikta förutsättningar för användningen i synnerhet när det gäller ingripande i de grundläggande fri- och rättigheterna. Villkoren för inskränkningar i de grundläggande fri- och rättigheterna bör beaktas, vilket innebär att inskränkningarna bland annat ska vara dikterade av något tungt vägande samhälleligt skäl, förenliga med kravet på proportionalitet och nödvändiga för att uppnå ett godtagbart syfte.

Hemliga metoder för inhämtande av information och hemliga tvångsmedel bildar en helhet. De behövs vid olika utredningar och i olika faser av utredningarna beroende på vilken information som krävs för att förhindra eller utreda ett enskilt brott. Hemliga metoder för inhämtande av information och hemliga tvångsmedel används endast i den omfattning som är nödvändig. Användningen av hemliga metoder för inhämtande av information och hemliga tvångsmedel framskrider i allmänhet från lindrigare till allvarligare metoder och urvalet av metoder varierar från fall till fall.

Människohandel, grov människohandel, grovt frihetsberövande i anknytning till ordnande av olaglig inresa, grov förfalskning av dokument som ska granskas av Gränsbevakningsväsendet, grov penningtvätt samt grovt eller yrkesmässigt häleri är yrkesmässig och omfattande brottslighet som kan ha beröringspunkter med annan allvarlig brottslighet. De här brotten är också vanligen gränsöverskridande brottslighet. Grov miljöförstöring och grovt naturskyddsbrott kan vara förenade med strävan efter betydande ekonomisk nytta. Brott som riktar sig mot en gränsbevakningsmyndighet eller mot gränsmärken och gränsanordningar som Gränsbevakningsväsendet svarar för kan i sin tur syfta till att rubba den nationella säkerheten.

I fråga om så här allvarliga brott accentueras både intresset av att utreda brotten och att förhindra brotten i synnerhet när det är fråga om människosmuggling och annat utnyttjande av människor eller förlorade miljö- eller naturvärden.

I praktiken kan de nuvarande befogenhetsbegränsningarna som gäller teleövervakning, annat förtäckt inhämtande av information än datanätsbaserat förtäckt inhämtande av information, teknisk spårning av en person, täckoperationer som genomförs uteslutande i datanät, bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät och styrd användning av informationskällor vid förhindrande och utredning av brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka leda till en med tanke på en effektiv brottsbekämpning oändamålsenlig situation där de metoder som används för förhindrande eller utredning av brott inte är beroende av brottets allvarlighetsgrad, utan av vilken förundersökningsmyndighet som ska förhindra eller utreda brottet.

Ett mer vägande skäl än detta till den föreslagna utvidgningen av befogenheterna är dock att de nämnda befogenheterna är nödvändiga och effektiva för förhindrande och utredning av allvarliga brott. Befogenheterna i fråga kan ha en avgörande betydelse vid utredning av allvarliga brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka och i fråga om ett mindre antal också att förhindra sådana. Intresset att utreda allvarliga brott, brottsoffrens rättigheter och det straffrättsliga systemets trovärdighet är faktorer som talar för en utvidgning av Gränsbevakningsväsendets befogenheter på det sätt som föreslås.

Med befogenheter som gäller teleövervakning, förtäckt inhämtande av information, teknisk spårning av en person, täckoperationer och bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät samt styrd användning av informationskällor ingriper man i synnerhet i skyddet för privatlivet och hemfriden enligt 10 § i grundlagen. De bestämmelser som föreslås kan dock med beaktande av ovannämnda omständigheter anses vara exakta och noggrant avgränsade. En grund för inskränkningar i de grundläggande fri- och rättigheterna är intresset att förhindra och utreda allvarliga brott, varför den föreslagna regleringen inte är problematisk med tanke på de grundläggande fri- och rättigheterna.

På de grunder som anges ovan bedöms de bestämmelser som föreslås i propositionen uppfylla de allmänna förutsättningarna för begränsning av de grundläggande fri- och rättigheterna. Bestämmelserna har bedömts vara nödvändiga och proportionerliga med beaktande av den samhälleliga vikten hos de mål som regleringen baserar sig på, i synnerhet intresset att förebygga och utreda allvarliga brott och det straffrättsliga systemets trovärdighet, i förhållande till de grundläggande fri- och rättigheter som begränsas.

Lagförslagen kan behandlas i vanlig lagstiftningsordning. Med beaktande av i synnerhet de i propositionen föreslagna bestämmelserna om utvidgning av Gränsbevakningsväsendets befogenheter och om helt nya befogenheter anser regeringen det dock önskvärt att grundlagsutskottet ger utlåtande i frågan.

Kläm

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs riksdagen följande lagförslag:

1.

Lag

om ändring av lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet (108/2018) 4 §, 8 § 2 och 3 mom., 13 §, 14 § 2 mom., 16 § 2 mom., 23 § 2 mom., 24 § 1 mom., 29 § 3 mom., 33 § 2 mom., 36 §, 38 § 1 mom., 52 § 5 och 7 mom., 58 § och 59 § 1 mom., av dem 4 § sådan den lyder delvis ändrad i lag 790/2019 och 58 § sådan den lyder delvis ändrad i lag 461/2023, samt fogas till lagen nya 34 a–34 l § och en ny mellanrubrik före dem samt nya 36 a och 36 b § som följer:

4 §

Brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka

Gränsbevakningsväsendet har till uppgift att förhindra, avslöja och utreda

- 1) riksgränsbrott enligt 17 kap. 7 och 7 a § i strafflagen (39/1889),
- 2) ordnande av olaglig inresa enligt 17 kap. 8 och 8 a § i strafflagen,
- 3) ordnande av olaglig inresa och till det anknutet brott mot friheten enligt 25 kap. i strafflagen,
 - 3 a) människohandel enligt 25 kap. 3 och 3 a § i strafflagen i samband med gränskontroll, Gränsbevakningsväsendets brottsbekämpning eller utförande av tillsynsuppgifter som ankommer på Gränsbevakningsväsendet,
 - 4) förfalskningsbrott enligt 33 kap. 1–4 § i strafflagen i fråga om dokument som ska granskas av Gränsbevakningsväsendet,
 - 5) territoriokränkning enligt 17 kap. 7 c § i strafflagen och annan kränkning av Finlands territoriella integritet,
 - 6) jaktbrott enligt 1 §, grovt jaktbrott enligt 1 a §, döljande av olagligt byte enligt 4 § och grovt döljande av olagligt byte enligt 4 a § i 48 a kap. i strafflagen,
 - 7) underlåtelse att iaktta en bestämmelse vars efterlevnad Gränsbevakningsväsendet ska övervaka,
 - 8) gärningar som utgör brott enligt 20 kap. i sjölagen (674/1994) och enligt sjötrafiklagen (782/2019) samt i sjötrafik begånget äventyrande av trafiksäkerheten enligt 1 §, grovt äventyrande av trafiksäkerheten enligt 2 §, fylleri i sjötrafik enligt 5 §, överlämnande av fortskaffningsmedel till berusad enligt 8 §, förande av fortskaffningsmedel utan behörighet enligt 10 § och störande av trafik enligt 11 a § i 23 kap. i strafflagen,
 - 9) brott som riktar sig mot en gränsbevakningsmyndighet eller mot gränsmärken och gränsanordningar som Gränsbevakningsväsendet svarar för,
 - 10) gränszonsförseelse enligt 72 § i gränsbevakningslagen,
 - 11) häleri och häleriförseelse enligt 32 kap. 1–5 § i strafflagen i samband med gränskontroll, Gränsbevakningsväsendets brottsbekämpning eller utförande av tillsynsuppgifter som ankommer på Gränsbevakningsväsendet,
 - 11 a) penningtvätt eller penningtvättsförseelse enligt 32 kap. 6, 7, 9 och 10 § i strafflagen i samband med gränskontroll, Gränsbevakningsväsendets brottsbekämpning eller utförande av tillsynsuppgifter som ankommer på Gränsbevakningsväsendet i sådana fall där förbrottet till det misstänkta brottet är ett brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka

eller ett förbrott till häleribrott, det vill säga stöld-, förskingrings-, rån-, utpressnings-, bedrägeri-, ocker- eller betalningsmedelsbedrägeribrott,

12) misstanke om att en person som omfattas av det i 30 eller 31 § i lagen om gränsbevakningsväsendets förvaltning avsedda militärdisciplinförfarandet har gjort sig skyldig till ett brott som enligt 2 § i militära rättegångslagen (326/1983) ska handläggas som ett militärt rättegångs- ärende, om inte något annat följer av försvarsmaktens eller polisens befogenheter vid förundersökning,

13) misstanke om att en person som tjänstgör vid Gränsbevakningsväsendet har gjort sig skyldig till ett tjänstebrott enligt 40 kap. i strafflagen, om inte något annat följer av försvarsmaktens eller polisens befogenheter vid förundersökning.

8 §

Överföring av förhindrande och utredning av brott till polisen eller Tullen

Den myndighet som förhindrandet och utredningen av ett brott överförs till ska ge Gränsbevakningsväsendet tillfälle att delta i förhindrandet och utredningen även efter överföringen, om ärendet gäller

- 1) riksgränsbrott,
- 2) ordnande av olaglig inresa och till det anknutna brott mot friheten eller människohandelsbrott,
- 3) förfalskningsbrott i fråga om dokument som ska granskas av Gränsbevakningsväsendet, eller
- 4) kränkning av Finlands territoriella integritet.

Gränsbevakningsväsendet ska överföra utredningen av brottet till polisen, om det finns skäl att misstänka att en person som tjänstgör vid Gränsbevakningsväsendet har gjort sig skyldig till ett brott som ska handläggas som ett militärt rättegångs- ärende eller till ett brott som avses i 40 kap. i strafflagen och brottets allvar eller tilltron till en objektiv undersökning kräver det. Utredningen av ett brott ska alltid överföras till polisen, om den som misstänks för brottet är en tjänsteman som utnämnts till en tjänst som chef eller biträdande chef för Gränsbevakningsväsendet eller som general eller amiral vid Gränsbevakningsväsendet.

13 §

Användning av hemliga metoder för inhämtande av information

Detta kapitel innehåller bestämmelser om användning av teleövervakning, inhämtande av basstationsuppgifter, systematisk observation, förtäckt inhämtande av information, teknisk observation (teknisk avlyssning, optisk observation, teknisk spårning och teknisk observation av utrustning), inhämtande av identifieringsuppgifter för teleadresser eller teleterminalutrustning, täckoperationer som genomförs uteslutande i datanät, bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät, användning av informationskällor och kontrollerade leveranser i syfte att förhindra ett brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka eller i syfte att avvärja en fara. Dessa metoder för inhämtande av information får användas i hemlighet för dem som de riktas mot.

14 §

Förutsättningar för användning av hemliga metoder för inhämtande av information

Utöver vad som nedan föreskrivs om särskilda förutsättningar för användning av hemliga metoder för inhämtande av information får systematisk observation, teknisk avlyssning, optisk observation, teknisk spårning av personer, teknisk observation av utrustning, täckoperationer som genomförs uteslutande i datanät, bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät, styrd användning av informationskällor och kontrollerade leveranser användas bara om dessa metoder kan antas vara av synnerlig vikt för förhindrande av ett brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka. För täckoperationer och bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät förutsätts dessutom att metoden är nödvändig för att ett brott ska kunna förhindras.

16 §

Teleövervakning och dess förutsättningar

För förhindrande av brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka kan Gränsbevakningsväsendet ges tillstånd till teleövervakning av en teleadress eller teleterminalutrustning som innehåller eller sannolikt annars används av en person som på grund av sina yttranden eller hotelser eller sitt uppträdande eller annars med fog kan antas komma att göra sig skyldig till ett brott för vilket det strängaste föreskrivna straffet är fängelse i minst fyra år, med undantag för

- 1) brott som avses i 4 § 12 och 13 punkten,
- 2) våldsamt motstånd mot tjänsteman enligt 1 § och grovt givande av muta enligt 14 § i 16 kap. i strafflagen,
- 3) tagande av gisslan enligt 25 kap. i strafflagen i anknytning till ordnande av olaglig inresa,
- 4) allmänfarliga brott enligt 34 kap. i strafflagen som riktar sig mot Gränsbevakningsväsendet.

23 §

Förtäckt inhämtande av information och dess förutsättningar

För förhindrande av brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka får Gränsbevakningsväsendet använda förtäckt inhämtande av information, om det på grund av en viss persons yttranden eller uppträdande i övrigt med fog finns anledning att anta att denne kommer att göra sig skyldig till

- 1) ett brott för vilket det strängaste föreskrivna straffet är fängelse i minst fyra år, med undantag för brott som avses i 16 § 2 mom. 1–5 punkten,
 - 2) häleri som hänför sig till planmässig, organiserad, yrkesmässig, fortsatt eller upprepad brottslig verksamhet.
-

24 §

Beslut om förtäckt inhämtande av information

Beslut om förtäckt inhämtande av information för förhindrande av brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka fattas av avdelningschefen eller biträdande avdel-

ningschefen för juridiska avdelningen vid staben för Gränsbevakningsväsendet eller en för uppdraget förordnad anhållningsberättigad gränsbevakningsman som särskilt utbildats för hemligt inhämtande av information.

29 §

Teknisk spårning och dess förutsättningar

Om syftet med teknisk spårning är att följa hur en person förflyttar sig genom att en spårning-sanordning fästs i de kläder som denne bär eller i ett föremål som han eller hon bär med sig (*teknisk spårning av en person*), får åtgärden genomföras bara om personen i fråga med fog kan antas komma att begå ett brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka och för vilket det strängaste föreskrivna straffet är fängelse i minst fyra år, med undantag för brott som avses i 16 § 2 mom. 1–5 punkten.

33 §

Inhämtande av identifieringsuppgifter för teleadresser eller teleterminalutrustning

För inhämtande av uppgifter som avses i 1 mom. får Gränsbevakningsväsendet bara använda sådana tekniska anordningar som endast kan användas för identifiering av teleadresser och teleterminalutrustningar. Transport- och kommunikationsverket ska kontrollera att de tekniska anordningarna uppfyller de krav som avses i detta moment och att anordningarna inte på grund av sina egenskaper orsakar skadliga störningar i ett allmänt kommunikationsnäts anordningar eller tjänster.

Täckoperationer som genomförs uteslutande i datanät och bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät

34 a §

Täckoperationer som genomförs uteslutande i datanät och förutsättningar för sådana

Med täckoperation avses planmässigt inhämtande av information om en viss person eller dennes verksamhet genom infiltration, där falska, vilseledande eller förtäckta uppgifter eller registeranteckningar används eller falska handlingar framställs eller används för att förvärva förtroende som behövs för inhämtandet av information eller för att förhindra att inhämtandet av information avslöjas.

För att förhindra och utreda brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka får Gränsbevakningsväsendet rikta en datanätsbaserad täckoperation mot en person som på grund av sina yttranden eller sitt uppträdande i övrigt med fog kan antas komma att göra sig skyldig till ett brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka och för vilket det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst två år.

Täckoperationer som genomförs uteslutande i datanät är inte tillåtna i en bostad.

34 b §

Genomförande av täckoperationer som genomförs uteslutande i datanät

En täckoperation som genomförs uteslutande i datanät i syfte att förhindra eller utreda ett brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka genomförs av en för uppdraget förordnad gränsbevakningsman som särskilt utbildats för hemligt inhämtande av information.

34 c §

Brottsförbud

En gränsbevakningsman som företar en täckoperation som genomförs uteslutande i datanät får inte begå brott eller ta initiativ till ett brott.

34 d §

Deltagande i en organiserad kriminell sammanslutnings verksamhet och i kontrollerade leveranser

Trots vad som föreskrivs i 34 c § får en gränsbevakningsman som företar en täckoperation uteslutande i datanät under sitt deltagande i en organiserad kriminell sammanslutnings verksamhet skaffa lokaler eller fordon eller andra sådana hjälpmedel, delta i organiseringen av transporten av personer, föremål eller ämnen, sköta ekonomiska angelägenheter eller bistå den kriminella sammanslutningen på andra med dessa jämförbara sätt, om det på synnerligen giltiga skäl har kunnat antas att

- 1) åtgärden genomförs också utan gränsbevakningsmannens medverkan,
- 2) gränsbevakningsmannens verksamhet inte äventyrar eller skadar någons liv, hälsa eller frihet eller orsakar betydande fara för eller skada på egendom, och
- 3) biståndet avsevärt främjar möjligheterna att uppnå syftet med täckoperationen.

En gränsbevakningsman som företar en täckoperation som genomförs uteslutande i datanät får delta i ombesörjandet av en försändelse som är föremål för en kontrollerad leverans enligt 37 §, om deltagandet avsevärt främjar möjligheterna att uppnå syftet med leveransen.

34 e §

Framställning om och plan för en täckoperation som genomförs uteslutande i datanät

I en framställning om en täckoperation som genomförs uteslutande i datanät ska följande nämnas:

- 1) den som föreslagit åtgärden,
- 2) den person, tillräckligt specificerad, som är föremål för inhämtandet av information,
- 3) det brott, tillräckligt specificerat, som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka och som ligger till grund för åtgärden,
- 4) syftet med täckoperationen,
- 5) behovet av täckoperationen,
- 6) övriga uppgifter som behövs för att bedöma förutsättningarna för täckoperationen.

Över genomförandet av täckoperationen ska en sådan skriftlig plan göras upp som innehåller väsentlig och tillräckligt detaljerad information för beslutsfattandet om och genomförandet av

täckoperationen. Planen ska delges centralkriminalpolisen. När omständigheterna förändras ska planen vid behov ses över.

34 f §

Beslut om en täckoperation som genomförs uteslutande i datanät

Beslut om en täckoperation som genomförs uteslutande i datanät av en sådan för uppdraget förordnad gränsbevakningsman som särskilt utbildats för hemligt inhämtande av information fattas av chefen för centralkriminalpolisen på framställning av avdelningschefen eller biträdande avdelningschefen för juridiska avdelningen vid staben för Gränsbevakningsväsendet eller av en för uppdraget förordnad anhållningsberättigad gränsbevakningsman som särskilt utbildats för hemligt inhämtande av information.

Beslut kan meddelas för högst sex månader åt gången.

Beslutet ska fattas skriftligen. I beslutet ska följande nämnas:

- 1) den som föreslagit åtgärden,
- 2) den enhet som genomför täckoperationen och den gränsbevakningsman som ansvarar för genomförandet av täckoperationen,
- 3) identifikationsuppgifterna för de gränsbevakningsmän som genomför täckoperationen,
- 4) det brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka och som ligger till grund för inhämtandet av information,
- 5) den som är föremål för täckoperationen och som med fog kan antas göra sig skyldig till ett brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka, om personen i fråga är känd,
- 6) de fakta som brottsmisstanken och förutsättningarna för täckoperationen grundar sig på,
- 7) täckoperationens syfte och genomförandeplan,
- 8) beslutets giltighetstid,
- 9) huruvida åtgärder enligt 34 d § får utföras inom ramen för täckoperationen, de fakta som åtgärderna grundar sig på samt begränsningar och villkor för täckoperationen.

När omständigheterna förändras ska beslutet vid behov ses över. Beslut om avslutande av en täckoperation ska fattas skriftligen.

34 g §

Utvidgad täckoperation som genomförs uteslutande i datanät

Om det under en täckoperation som genomförs uteslutande i datanät framgår att det med fog kan antas att den person som är föremål för täckoperationen utöver det brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka och som ligger till grund för operationen kommer att begå ett annat i 10 kap. 3 § i tvångsmedelslagen eller i 5 kap. 28 § 2 mom. i polislagen avsett brott, med direkt anknytning till det första brottet, som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka, inklusive grovt ordnande av olaglig inresa, får den gränsbevakningsman som företar operationen utvidga täckoperationen till att omfatta också det brottet. Det förutsätts dessutom att en omedelbar utvidgning av täckoperationen behövs för att brottet ska kunna förhindras eller utredas. Frågan om utvidgning av täckoperationen ska dock utan ogrundat dröjsmål och senast tre dygn från det att inhämtandet av informationen inleddes hänskjutas för avgörande till den gränsbevakningsman som beslutat om den täckoperation som genomförs uteslutande i datanät.

Om det under en täckoperation som genomförs uteslutande i datanät framgår att det med fog kan antas att en annan person än den som är föremål för täckoperationen begår ett i 10 kap. 3 mom. i tvångsmedelslagen eller i 5 kap. 28 § 2 mom. i polislagen avsett brott som det ankommer

på Gränsbevakningsväsendet att undersöka, inklusive grovt ordnande av olaglig inresa, får den behöriga tjänsteman som företar operationen utvidga täckoperationen till att omfatta också den personen. Det förutsätts dessutom att en omedelbar utvidgning av täckoperationen behövs för att brottet ska kunna förhindras eller utredas. Frågan om utvidgning av täckoperationen ska dock utan ogrundat dröjsmål och senast tre dygn från det att inhämtandet av informationen inleddes hänskjutas för avgörande till den gränsbevakningsman som beslutat om den täckoperation som genomförs uteslutande i datanät.

Om det i samband med utvidgningen av en täckoperation som genomförs uteslutande i datanät är fråga om att förhindra ett annat brott än ett brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka och operationen genomförs av polisen, iakttas i fråga om utvidgning av operationen 5 kap. 34 § i polislagen.

34 h §

Bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät och dess förutsättningar

Med bevisprovokation genom köp avses ett köpeanbud eller ett köp av föremål, egendom eller tjänster som förundersökningsmyndigheten för att förhindra eller utreda ett brott gör i syfte att påträffa eller ta om hand ett föremål eller egendom som har samband med ett brott eller att få i sin besittning eller finna bevis i ett brottmål eller vinningen av ett brott.

En för uppdraget förordnad gränsbevakningsman som särskilt utbildats för hemligt inhämtande av information får, på det sätt som föreskrivs nedan, i syfte att förhindra eller utreda brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka genomföra bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät och gäller säljanbud till allmänheten, om det är fråga om ett brott för vilket det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst två år eller häleri, och det är sannolikt att något av de mål som avses i 1 mom. kan uppnås genom bevisprovokationen. En förutsättning för köp av annat än ett provparti är att köpet är nödvändigt för genomförandet av bevisprovokation genom köp.

Den som genomför bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät får utföra bara sådant inhämtande av information som är nödvändigt för genomförande av bevisprovokationen. Bevisprovokationen genom köp ska genomföras så att den inte får den person som är föremål för åtgärden eller någon annan att begå ett brott som denne inte annars skulle begå.

Bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät är inte tillåten i en bostad.

34 i §

Genomförande av bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät

En bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät i syfte att förhindra eller utreda ett brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka genomförs av en för uppdraget förordnad gränsbevakningsman som särskilt utbildats för hemligt inhämtande av information.

34 j §

Beslut om bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät

Beslut om bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät av en sådan för uppdraget förordnad gränsbevakningsman som särskilt utbildats för hemligt inhämtande av information och som avses i 34 i § fattas av chefen för centralkriminalpolisen på framställning av

en för uppdraget förordnad anhållningsberättigad gränsbevakningsman som särskilt utbildats för hemligt inhämtande av information.

Beslut kan meddelas för högst två månader åt gången.

Beslutet ska fattas skriftligen. I beslutet ska följande nämnas:

- 1) det brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka och som ligger till grund för åtgärden,
- 2) den person som är föremål för bevisprovokationen,
- 3) de fakta som brottsmisstanken och förutsättningarna för bevisprovokationen grundar sig på,
- 4) de föremål, den egendom eller den tjänst som är föremål för bevisprovokationen,
- 5) syftet med bevisprovokationen,
- 6) beslutets giltighetstid,
- 7) den anhållningsberättigade tjänsteman som leder och övervakar genomförandet av bevisprovokationen,
- 8) begränsningar och villkor för bevisprovokationen.

34 k §

Plan för genomförande av bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät

Över genomförandet av bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät ska det upprättas en skriftlig plan, om detta behövs med hänsyn till operationens omfattning eller andra motsvarande skäl.

När omständigheterna förändras ska den plan som avses i 1 mom. vid behov ses över.

34 l §

Beslut om genomförande av bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät

Beslut om genomförande av bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät ska fattas skriftligen. Beslutet fattas av en anhållningsberättigad gränsbevakningsman som särskilt utbildats för hemligt inhämtande av information och som ansvarar för genomförandet av bevisprovokationen genom köp som genomförs uteslutande i datanät.

I beslutet ska följande nämnas:

- 1) den gränsbevakningsman som beslutat om bevisprovokationen samt beslutets datum och innehåll,
- 2) den förvaltningsenhet som genomför bevisprovokationen,
- 3) identifikationsuppgifterna för de gränsbevakningsmän inom Gränsbevakningsväsendets brottsbekämpning som genomför bevisprovokationen,
- 4) hur det har säkerställts att bevisprovokationen inte får den som är föremål för åtgärden eller någon annan att begå ett brott som denne annars inte skulle begå,
- 5) begränsningar och villkor för genomförandet.

Om åtgärden måste vidtas utan dröjsmål, behöver ett beslut som avses i 2 mom. inte upprättas i skriftlig form före bevisprovokationen genom köp som genomförs uteslutande i datanät. Beslutet ska dock upprättas i skriftlig form omedelbart efter åtgärden.

När omständigheterna förändras ska beslutet vid behov ses över.

36 §

Användning av informationskällor och förutsättningar för styrd användning av informationskällor

Med användning av informationskällor avses annat än sporadiskt konfidentiellt mottagande av information av betydelse för skötseln av uppgifter som gäller förhindrande och utredning av brott som Gränsbevakningsväsendet enligt lag ska undersöka eller upprätthållande av gränssäkerheten av personer som inte hör till gränsbevakningsmyndigheten eller någon annan myndighet (*informationskälla*).

Gränsbevakningsväsendet får be att en för ändamålet godkänd informationskälla som har lämpliga personliga egenskaper och är registrerad och har samtyckt till inhämtandet av information inhämtar information som avses i 1 mom. (*styrd användning av informationskällor*).

Vid styrd användning av informationskällor får en informationskälla inte ombes att inhämta information på ett sådant sätt som förutsätter utövande av myndighetsbefogenheter eller som äventyrar informationskällans eller någon annans liv eller hälsa. Innan styrd användning av informationskälla inleds ska informationskällan upplysas om sina rättigheter och skyldigheter och i synnerhet om vad som är tillåten och förbjuden verksamhet enligt lag. Informationskällans säkerhet ska vid behov tryggas under och efter inhämtandet av information.

36 a §

Behandling av uppgifter om en informationskälla och betalning av arvode

Uppgifter om en informationskälla får registreras i ett personregister. Bestämmelser om behandling av uppgifterna finns i lagen om behandling av personuppgifter vid Gränsbevakningsväsendet.

Till en registrerad informationskälla kan betalas arvode. Av grundad anledning kan arvode betalas även till en oregistrerad informationskälla. Särskilda bestämmelser gäller om skatteplikt för arvodet.

36 b §

Beslut om styrd användning av informationskällor

Beslut om styrd användning av informationskällor fattas av avdelningschefen eller biträdande avdelningschefen för juridiska avdelningen vid staben för Gränsbevakningsväsendet eller av en för uppdraget förordnad anhållningsberättigad gränsbevakningsman som särskilt utbildats för hemligt inhämtande av information.

Beslut kan meddelas för högst sex månader åt gången.

Beslut om styrd användning av informationskällor ska fattas skriftligen. I beslutet ska följande nämnas:

- 1) den som föreslagit åtgärden,
- 2) den förvaltningsenhet som genomför inhämtandet av information och den gränsbevakningsman som ansvarar för genomförandet av detta,
- 3) identifikationsuppgifterna för informationskällan,
- 4) grunden för åtgärden,
- 5) den person som är föremål för åtgärden, om personen kan individualiseras när beslutet fattas,
- 6) syftet med inhämtandet av information och planen för genomförandet av detta,
- 7) beslutets giltighetstid,
- 8) begränsningar och villkor för den styrda användningen.

När omständigheterna förändras ska beslutet vid behov ses över. Beslut om att styrd användning av en informationskälla ska avslutas ska fattas skriftligen.

38 §

Beslut om kontrollerade leveranser

Beslut om kontrollerade leveranser som utförs av Gränsbevakningsväsendet fattas av avdelningschefen eller biträdande avdelningschefen för juridiska avdelningen vid staben för Gränsbevakningsväsendet eller en för uppdraget förordnad anhållningsberättigad gränsbevakningsman som särskilt utbildats för hemligt inhämtande av information.

52 §

Underrättelse om hemligt inhämtande av information

Den som varit föremål för inhämtande av information genom systematisk observation, förtäckt inhämtande av information, en täckoperation som genomförs uteslutande i datanät, bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät och styrd användning av informationskällor behöver inte underrättas, om inte förundersökning har inletts i ärendet. Om förundersökning inleds, iakttas 10 kap. 60 § i tvångsmedelslagen i tillämpliga delar.

Vid handläggning av underrättelseärenden i domstol ska 39 § iakttas. Ärenden som gäller underrättelse om en täckoperation som genomförs uteslutande i datanät, bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät och styrd användning av informationskällor behandlas vid Helsingfors tingsrätt. I dessa fall ska domstolen ges endast den information som är nödvändig för handläggningen av ärendet. Vid handläggningen ska det fästas särskild vikt vid att sekretessen iakttas och att informationen i handlingar och informationssystem skyddas genom behövliga förfaranden och datasäkerhetsarrangemang.

58 §

Användning av hemliga tvångsmedel

På användningen av hemliga tvångsmedel i en förundersökning som genomförs av Gränsbevakningsväsendet tillämpas 10 kap. i tvångsmedelslagen med de undantag som anges nedan.

Gränsbevakningsväsendet får inte använda täckoperationer och bevisprovokation genom köp, med undantag för täckoperationer och bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät.

Gränsbevakningsväsendet har rätt att använda

- 1) teleavlyssning och inhämtande av information i stället för teleavlyssning endast vid utredning av grovt ordnande av olaglig inresa eller människohandel eller grov människohandel,
- 2) teleövervakning vid utredning av ett brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka och för vilket det strängaste föreskrivna straffet är fängelse i minst fyra år eller grovt döljande av olagligt byte, med de undantag som anges i 4 mom.,
- 3) annat förtäckt inhämtande av information än sådant datanätsbaserat förtäckt inhämtande av information som avses i 10 kap. 14 § 4 mom. i tvångsmedelslagen vid utredning av ett brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka och för vilket det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst fyra år, med de undantag som anges i 4 mom., eller häleri som hänför sig till planmässig, organiserad, yrkesmässig, fortsatt eller upprepad brottslig verksamhet,

4) teknisk spårning av en person vid utredning av ett brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka och för vilket det strängaste föreskrivna straffet är fängelse i minst fyra år, med de undantag som anges i 4 mom..

Gränsbevakningsväsendet har inte rätt till teleövervakning, annat förtäckt inhämtande av information än sådant datanätsbaserat förtäckt inhämtande av information som avses i 10 kap. 14 § 4 mom. i tvångsmedelslagen eller teknisk spårning av en person vid utredning av

- 1) brott som avses i 4 § 12 och 13 punkten,
- 2) våldsamt motstånd mot tjänsteman enligt 1 § och grovt givande av muta enligt 14 § i 16 kap. i strafflagen,
- 3) tagande av gisslan enligt 25 kap. i strafflagen i anknytning till ordnande av olaglig inresa,
- 4) allmänfarliga brott enligt 34 kap. i strafflagen som riktar sig mot Gränsbevakningsväsendet.

Vid i 5 § avsedd annan förundersökning som görs av Gränsbevakningsväsendet får en gränsbevakningsman av de hemliga tvångsmedlen inte använda teleavlyssning, inhämtande av information i stället för teleavlyssning, teleövervakning, förtäckt inhämtande av information, teknisk spårning av en person, täckoperationer, bevisprovokation genom köp och styrd användning av informationskällor.

59 §

Beslut om förtäckt inhämtande av information vid förundersökning av brott

Beslut om förtäckt inhämtande av information för utredning av ett brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka fattas av avdelningschefen eller biträdande avdelningschefen för juridiska avdelningen vid staben för Gränsbevakningsväsendet eller en för uppdraget förordnad anhållningsberättigad gränsbevakningsman som särskilt utbildats för hemligt inhämtande av information.

Denna lag träder i kraft den 20 . _____

2.

Lag

om ändring av lagen om gränsbevakningsväsendets förvaltning

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om gränsbevakningsväsendets förvaltning (577/2005) 17 § 1 mom., 17 c § samt 17 d § 1, 2 och 5 mom., sådana de lyder i lag 110/2018, som följer:

17 §

Tystnadsplikt

Tjänstemän som hör till Gränsbevakningsväsendets personal får inte röja uppgifter som avslöjar identiteten hos en person som har lämnat information konfidentiellt eller deltagit i en

täckoperation eller bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät, om röjandet av informationen kan äventyra den persons säkerhet som har lämnat information konfidentiellt eller deltagit i den nämnda täckoperationen eller bevisprovokationen, eller en närstående persons säkerhet. Tystnadsplikten gäller också när röjandet av uppgifterna om identiteten kan äventyra pågående eller framtida inhämtande av information.

17 c §

Skyldighet att röja uppgifter under en rättegång

En domstol kan bestämma att information som avses i 17 § 1 mom. eller 17 b § 1 mom. ska röjas, om utelämnad information kan medföra en kränkning av en parts rätt att försvara sig på behörigt sätt eller på annat sätt bevaka sin rätt under rättegången. För ett förordnande att röja information krävs dessutom att åklagaren utför åtal för ett brott för vilket det strängaste föreskrivna straffet är fängelse i minst sex år eller för försök eller medverkan till ett sådant brott. Domstolen får inte ens då bestämma att identiteten hos den person som lämnat ut information konfidentiellt eller deltagit i en täckoperation eller bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät ska avslöjas, om det är uppenbart att dennes eller för denne närstående personers säkerhet därmed allvarligt skulle äventyras.

17 d §

Skyldighet att röja uppgifter under en brottsutredning

De som hör till Gränsbevakningsväsendets personal är trots sin tystnadsplikt eller tystnadsrätt skyldiga att röja sådan information enligt 17 § 1 mom. och 17 b § 1 mom. som är nödvändig för bedömning av förutsättningarna för att inleda förundersökning, om det finns grundad anledning att anta att den som konfidentiellt lämnat uppgifter i sin egenskap av uppgiftslämnare eller den som deltagit i en täckoperation eller bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät i detta uppdrag har gjort sig skyldig till brott.

De som hör till Gränsbevakningsväsendets personal är skyldiga att röja information som avses i 1 mom. också för utredningen i ett ärende där förundersökning har inletts, om det finns grundad anledning att misstänka att den som konfidentiellt lämnat uppgifter i sin egenskap av uppgiftslämnare eller den som deltagit i en täckoperation eller bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät i detta uppdrag har gjort sig skyldig till brott.

Om det ärende som avses i 3 mom. gäller en täckoperation som genomförs uteslutande i datanät, bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät eller styrd användning av informationskällor, behandlas ärendet vid Helsingfors tingsrätt. Andra ärenden som gäller skyldighet att röja information ska behandlas vid den tingsrätt där det lämpligen kan ske. Den som framställt begäran om röjande av informationen och den som vägrat röja den ska vara närvarande vid handläggningen. Vid handläggningen är tingsrätten domför även med ordföranden ensam.

Denna lag träder i kraft den 20 . _____

3.

Lag

om ändring av 10 kap. i tvångsmedelslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i tvångsmedelslagen (806/2011) 10 kap. 1 § 2 mom., 39 § 2 och 4 mom. samt 40 § 1 mom., sådana de lyder, 1 § 2 mom. och 39 § 2 mom. i lag 628/2015, 39 § 4 mom. i lag 112/2018 och 40 § 1 mom. i lag 452/2023, som följer:

10 kap

Hemliga tvångsmedel

1 §

Tillämpningsområde

Vad som i detta kapitel föreskrivs om förundersökningsmyndighetens eller en förundersökningstjänstemans rätt att använda tvångsmedel gäller med undantag av täckoperationer, bevisprovokation genom köp och styrd användning av informationskällor förutom polisen även gränsbevakningsmyndigheterna, tullmyndigheterna och de militära myndigheterna enligt vad som föreskrivs särskilt om detta i lag. Bestämmelser om Tullens rätt att använda täckoperationer, bevisprovokation genom köp och styrd användning av informationskällor vid förundersökning av tullbrott finns i lagen om brottsbekämpning inom Tullen. Täckoperationer och bevisprovokation genom köp vid förundersökning av tullbrott genomförs av polisen på begäran av Tullen. Genom beslut av chefen för centralkriminalpolisen kan dock en täckoperation och bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät genomföras också av en tullman inom tullbrottsbekämpningen som särskilt utbildats för hemligt inhämtande av information. Bestämmelser om Gränsbevakningsväsendets rätt att använda täckoperationer som genomförs uteslutande i datanät, bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät och styrd användning av informationskällor vid förundersökning av ett brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka finns i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet. Genom beslut av chefen för centralkriminalpolisen kan en täckoperation som genomförs uteslutande i datanät och bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät genomföras av en gränsbevakningsman som särskilt utbildats för hemligt inhämtande av information.

39 §

Användning av informationskällor och förutsättningar för styrd användning av informationskällor

Polisen, Tullen eller Gränsbevakningsväsendet får be att en för ändamålet godkänd informationskälla som har lämpliga personliga egenskaper och är registrerad och har samtyckt till inhämtandet av information inhämtar den information som avses i 1 mom. (*styrd användning av informationskällor*).

Bestämmelser om registrering av uppgifter om informationskällor i personregister och om betalning av arvode finns i polislagen, lagen om brottsbekämpning inom Tullen och lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet.

40 §

Beslut om styrd användning av informationskällor

Beslut om styrd användning av informationskällor ska fattas av chefen för centralkriminalpolisen, chefen för en polisinspektion eller en för uppdraget förordnad anhållningsberättigad tjänsteman som särskilt utbildats för hemligt inhämtande av information. Beslut om styrd användning av informationskällor i syfte att utreda ett tullbrott som Tullen undersöker fattas av Tullens brottsbekämpningschef eller av en för uppdraget förordnad anhållningsberättigad tullman som särskilt utbildats för hemligt inhämtande av information. Beslut om styrd användning av informationskällor i syfte att utreda brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka fattas av avdelningschefen eller biträdande avdelningschefen för juridiska avdelningen vid staben för Gränsbevakningsväsendet eller av en för uppdraget förordnad anhållningsberättigad gränsbevakningsman som särskilt utbildats för hemligt inhämtande av information.

Denna lag träder i kraft den 20 . _____

4.

Lag

om ändring av 5 kap. 1 § i polislagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i polislagen (872/2011) 5 kap. 1 § 4 mom., sådant det lyder i lag 625/2015, som följer:

5 kap

Hemliga metoder för inhämtande av information

1 §

Tillämpningsområde och definitioner

Vad som i detta kapitel föreskrivs om polisens eller en polismans rätt att använda hemliga metoder för inhämtande av information gäller med undantag för teleavlyssning, inhämtande av information i stället för teleavlyssning, täckoperationer, bevisprovokation genom köp och styrd användning av informationskällor även gränsbevakningsmyndigheterna, tullmyndigheterna och militärmyndigheterna enligt vad som särskilt föreskrivs i lag. Bestämmelser om Tullens rätt att förhindrande av tullbrott genomföra täckoperationer, bevisprovokation genom köp och styrd användning av informationskällor finns i lagen om brottsbekämpning inom Tullen (623/2015). Täckoperationer och bevisprovokation genom köp för förhindrande av tullbrott genomförs av polisen på begäran av Tullen. Genom beslut av chefen för centralkriminalpolisen kan dock en täckoperation och bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät genomföras också av en tullman inom tullbrottsbekämpningen som särskilt utbildats för hemligt inhämtande av information. Bestämmelser om Gränsbevakningsväsendets rätt att i syfte att förhindra brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka utföra täckoperationer som genomförs uteslutande i datanät, bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät och styrd användning av informationskällor finns i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet (108/2018). Genom beslut av chefen för centralkriminalpolisen kan en täckoperation som genomförs uteslutande i datanät och bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät genomföras av en gränsbevakningsman som särskilt utbildats för hemligt inhämtande av information.

Denna lag träder i kraft den 20 . _____

5.

Lag

om ändring av 12 § i lagen om behandling av personuppgifter vid Gränsbevakningsväsendet

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om behandling av personuppgifter vid Gränsbevakningsväsendet (639/2019)
12 § som följer:

12 §

Behandling av uppgifter om informationskällor

Gränsbevakningsväsendet får, utöver sådana grundläggande personuppgifter som avses i 6 § i denna lag om en i 36 § i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet eller 10 kap. 39 § i tvångsmedelslagen (806/2011) avsedd person, behandla följande personuppgifter:

- 1) uppgifter om hur informationskällan har använts och övervakats,
- 2) det huvudsakliga innehållet i de uppgifter som informationskällan lämnat.

Denna lag träder i kraft den 20 . _____

Helsingfors den 20xx

Statsminister

Inrikesminister

1.

Lag

om ändring av lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet (108/2018) 4 §, 8 § 2 och 3 mom., 13 §, 14 § 2 mom., 16 § 2 mom., 23 § 2 mom., 24 § 1 mom., 29 § 3 mom., 33 § 2 mom., 36 §, 38 § 1 mom., 52 § 5 och 7 mom., 58 § och 59 § 1 mom., av dem 4 § sådan den lyder delvis ändrad i lag 790/2019 och 58 § sådan den lyder delvis ändrad i lag 461/2023, samt fogas till lagen nya 34 a–34 l § och en ny mellanrubrik före dem samt nya 36 a och 36 b § som följer:

Gällande lydelse

4 §

Brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka

Gränsbevakningsväsendet har till uppgift att förhindra, avslöja och utreda

1) riksgränsbrott enligt 17 kap. 7 och 7 a § i strafflagen (39/1889),

2) ordnande av olaglig inresa enligt 17 kap. 8 och 8 a § i strafflagen,

3) ordnande av olaglig inresa och till det anknuten människohandel enligt 25 kap. 3 och 3 a § i strafflagen och ordnande av olaglig inresa och till det anknutet annat brott mot friheten enligt 25 kap. i strafflagen,

4) förfalskningsbrott enligt 33 kap. 1–4 § i strafflagen i fråga om dokument som ska granskas av Gränsbevakningsväsendet,

5) territoriekränkning enligt 17 kap. 7 b § i strafflagen och annan kränkning av Finlands territoriella integritet,

6) jaktbrott enligt 1 §, grovt jaktbrott enligt 1 a §, döljande av olagligt byte enligt 4 § och grovt döljande av olagligt byte enligt 4 a § i 48 a kap. i strafflagen,

Föreslagen lydelse

4 §

Brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka

Gränsbevakningsväsendet har till uppgift att förhindra, avslöja och utreda

1) riksgränsbrott enligt 17 kap. 7 och 7 a § i strafflagen (39/1889),

2) ordnande av olaglig inresa enligt 17 kap. 8 och 8 a § i strafflagen,

3) ordnande av olaglig inresa och till det anknutet brott mot friheten enligt 25 kap. i strafflagen,

3 a) människohandel enligt 25 kap. 3 och 3 a § i strafflagen i samband med gränskontroll, Gränsbevakningsväsendets brottsbekämpning eller utförande av tillsynsuppgifter som ankommer på Gränsbevakningsväsendet,

4) förfalskningsbrott enligt 33 kap. 1–4 § i strafflagen i fråga om dokument som ska granskas av Gränsbevakningsväsendet,

5) territoriekränkning enligt 17 kap. 7 c § i strafflagen och annan kränkning av Finlands territoriella integritet,

6) jaktbrott enligt 1 §, grovt jaktbrott enligt 1 a §, döljande av olagligt byte enligt 4 § och grovt döljande av olagligt byte enligt 4 a § i 48 a kap. i strafflagen,

Gällande lydelse

7) underlåtelse att iaktta en bestämmelse vars efterlevnad Gränsbevakningsväsendet ska övervaka,

8) gärningar som utgör brott enligt 20 kap. i sjölagen (674/1994) och enligt sjötrafiklagen (782/2019) samt i sjötrafik begånget äventyrande av trafiksäkerheten enligt 1 §, grovt äventyrande av trafiksäkerheten enligt 2 §, fylleri i sjötrafik enligt 5 §, överlämnande av fortskaffningsmedel till berusad enligt 8 §, förande av fortskaffningsmedel utan behörighet enligt 10 § och störande av trafik enligt 11 a § i 23 kap. i strafflagen,

9) brott som riktar sig mot en gränsbevakningsmyndighet eller mot gränsmärken och gränsanordningar som Gränsbevakningsväsendet svarar för,

10) gränzsönsförseelse enligt 72 § i gränsbevakningslagen,

11) häleribrott och häleriförseelser enligt 32 kap. 1–5 § i strafflagen i samband med *in- eller utresekontroll*,

12) misstanke om att en person som tjänstgör vid Gränsbevakningsväsendet och som omfattas av det i 30 eller 31 § i lagen om gränsbevakningsväsendets förvaltning avsedda militärdisciplinförfarandet har gjort sig skyldig till ett brott som enligt 2 § i militära rättegångslagen (326/1983) ska handläggas som ett militärt rättegångsärende, om inte något annat följer av försvarsmaktens eller polisens befogenheter vid förundersökning,

13) misstanke om att en person som tjänstgör vid Gränsbevakningsväsendet har gjort sig skyldig till ett tjänstebrott enligt 40 kap. i

Föreslagen lydelse

7) underlåtelse att iaktta en bestämmelse vars efterlevnad Gränsbevakningsväsendet ska övervaka,

8) gärningar som utgör brott enligt 20 kap. i sjölagen (674/1994) och enligt sjötrafiklagen (782/2019) samt i sjötrafik begånget äventyrande av trafiksäkerheten enligt 1 §, grovt äventyrande av trafiksäkerheten enligt 2 §, fylleri i sjötrafik enligt 5 §, överlämnande av fortskaffningsmedel till berusad enligt 8 §, förande av fortskaffningsmedel utan behörighet enligt 10 § och störande av trafik enligt 11 a § i 23 kap. i strafflagen,

9) brott som riktar sig mot en gränsbevakningsmyndighet eller mot gränsmärken och gränsanordningar som Gränsbevakningsväsendet svarar för,

10) gränzsönsförseelse enligt 72 § i gränsbevakningslagen,

11) häleri och häleriförseelse enligt 32 kap. 1–5 § i strafflagen i samband med *gränskontroll, Gränsbevakningsväsendets brottsbekämpning eller utförande av tillsynsuppgifter som ankommer på Gränsbevakningsväsendet,*

11 a) penningtvätt eller penningtvättsförseelse enligt 32 kap. 6, 7, 9 och 10 § i strafflagen i samband med gränskontroll, Gränsbevakningsväsendets brottsbekämpning eller utförande av tillsynsuppgifter som ankommer på Gränsbevakningsväsendet i sådana fall där förbrottet till det misstänkta brottet är ett brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka eller ett förbrott till häleribrott, det vill säga stöld-, förskingrings-, rån-, utpressnings-, bedrägeri-, ocker- eller betalningsmedelsbedrägeribrott,

12) misstanke om att en person som omfattas av det i 30 eller 31 § i lagen om gränsbevakningsväsendets förvaltning avsedda militärdisciplinförfarandet har gjort sig skyldig till ett brott som enligt 2 § i militära rättegångslagen (326/1983) ska handläggas som ett militärt rättegångsärende, om inte något annat följer av försvarsmaktens eller polisens befogenheter vid förundersökning,

13) misstanke om att en person som tjänstgör vid Gränsbevakningsväsendet har gjort sig skyldig till ett tjänstebrott enligt 40 kap. i

Gällande lydelse

strafflagen, om inte något annat följer av försvarsmaktens eller polisens befogenheter vid förundersökning.

8 §

Överföring av förhindrande och utredning av brott till polisen eller Tullen

Om inte något annat följer av bestämmelserna om arbetsfördelningen mellan Gränsbevakningsväsendet, polisen och Tullen, överför Gränsbevakningsväsendet förhindrandet och utredningen av tullbrott enligt lagen om brottsbekämpning inom Tullen (623/2015) till Tullen och förhindrandet och utredningen av andra brott till polisen, om arten eller omfattningen av ärendet eller de nödvändiga åtgärderna förutsätter det eller om myndigheten i fråga kräver det. Gränsbevakningsväsendet ska i det ärende som överförs trygga förhindrandet och utredningen av brottet till dess att ärendet har överförts.

Den myndighet som förhindrandet och utredningen av ett brott överförs till ska ge Gränsbevakningsväsendet tillfälle att delta i förhindrandet och utredningen även efter överföringen, om ärendet gäller

- 1) riksgränsbrott,
- 2) ordnande av olaglig inresa och till det anknutna brott mot friheten,
- 3) förfalskningsbrott i fråga om dokument som ska granskas av Gränsbevakningsväsendet, eller
- 4) kränkning av Finlands territoriella integritet.

Gränsbevakningsväsendet ska överföra utredningen av brottet till polisen, om det finns skäl att misstänka att en person som tjänstgör vid Gränsbevakningsväsendet har gjort sig skyldig till ett brott som ska handläggas som ett militärt rättegångsärende eller till ett brott som avses i 40 kap. i strafflagen och brottets allvar eller tilltron till en objektiv undersökning kräver det.

Föreslagen lydelse

strafflagen, om inte något annat följer av försvarsmaktens eller polisens befogenheter vid förundersökning

8 §

Överföring av förhindrande och utredning av brott till polisen eller Tullen

Om inte något annat följer av bestämmelserna om arbetsfördelningen mellan Gränsbevakningsväsendet, polisen och Tullen, överför Gränsbevakningsväsendet förhindrandet och utredningen av tullbrott enligt lagen om brottsbekämpning inom Tullen (623/2015) till Tullen och förhindrandet och utredningen av andra brott till polisen, om arten eller omfattningen av ärendet eller de nödvändiga åtgärderna förutsätter det eller om myndigheten i fråga kräver det. Gränsbevakningsväsendet ska i det ärende som överförs trygga förhindrandet och utredningen av brottet till dess att ärendet har överförts.

Den myndighet som förhindrandet och utredningen av ett brott överförs till ska ge Gränsbevakningsväsendet tillfälle att delta i förhindrandet och utredningen även efter överföringen, om ärendet gäller

- 1) riksgränsbrott,
- 2) ordnande av olaglig inresa och till det anknutna brott mot friheten *eller människohandelsbrott*,
- 3) förfalskningsbrott i fråga om dokument som ska granskas av Gränsbevakningsväsendet, eller
- 4) kränkning av Finlands territoriella integritet.

Gränsbevakningsväsendet ska överföra utredningen av brottet till polisen, om det finns skäl att misstänka att en person som tjänstgör vid Gränsbevakningsväsendet har gjort sig skyldig till ett brott som ska handläggas som ett militärt rättegångsärende eller till ett brott som avses i 40 kap. i strafflagen och brottets allvar eller tilltron till en objektiv undersökning kräver det. *Utredningen av ett brott ska alltid överföras till polisen, om den som misstänks för brottet är en tjänsteman som utnämns till en tjänst som chef eller biträdande chef för Gränsbevakningsväsendet eller som*

Gällande lydelse

13 §

Användning av hemliga metoder för inhämtande av information

Detta kapitel innehåller bestämmelser om användning av teleövervakning, inhämtande av basstationsuppgifter, systematisk observation, förtäckt inhämtande av information, teknisk observation (teknisk avlyssning, optisk observation, teknisk spårning och teknisk observation av utrustning), inhämtande av identifieringsuppgifter för teleadresser eller terminalutrustning, användning av informationskällor och kontrollerade leveranser i syfte att förhindra ett brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka eller i syfte att avvärja en fara. Dessa metoder för inhämtande av information får användas i hemlighet för dem som de riktas mot.

14 §

Förutsättningar för användning av hemliga metoder för inhämtande av information

En allmän förutsättning för användning av en hemlig metod för inhämtande av information är att man med den metoden kan antas få information som behövs för att förhindra ett brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka eller avvärja en fara.

Utöver vad som nedan föreskrivs om särskilda förutsättningar för användning av hemliga metoder för inhämtande av information får systematisk observation, teknisk avlyssning, optisk observation, teknisk spårning av personer, teknisk observation av utrustning och kontrollerade leveranser användas bara om dessa metoder kan antas vara av synnerlig vikt för förhindrande av ett brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka.

Föreslagen lydelse

general eller amiral vid Gränsbevakningsväsendet.

13 §

Användning av hemliga metoder för inhämtande av information

Detta kapitel innehåller bestämmelser om användning av teleövervakning, inhämtande av basstationsuppgifter, systematisk observation, förtäckt inhämtande av information, teknisk observation (teknisk avlyssning, optisk observation, teknisk spårning och teknisk observation av utrustning), inhämtande av identifieringsuppgifter för teleadresser eller terminalutrustning, *täckoperationer som genomförs uteslutande i datanät, bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät*, användning av informationskällor och kontrollerade leveranser i syfte att förhindra ett brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka eller i syfte att avvärja en fara. Dessa metoder för inhämtande av information får användas i hemlighet för dem som de riktas mot.

14 §

Förutsättningar för användning av hemliga metoder för inhämtande av information

En allmän förutsättning för användning av en hemlig metod för inhämtande av information är att man med den metoden kan antas få information som behövs för att förhindra ett brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka eller avvärja en fara.

Utöver vad som nedan föreskrivs om särskilda förutsättningar för användning av hemliga metoder för inhämtande av information får systematisk observation, teknisk avlyssning, optisk observation, teknisk spårning av personer, teknisk observation av utrustning, *täckoperationer som genomförs uteslutande i datanät, bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät, styrd användning av informationskällor* och kontrollerade leveranser användas bara om dessa metoder

Gällande lydelse

Användningen av en hemlig metod för inhämtande av information ska avslutas före utgången av den tid som anges i beslutet, om syftet med användningen har nåtts eller om det inte längre finns förutsättningar för att använda metoden.

16 §

Teleövervakning och dess förutsättningar

Med *teleövervakning* avses att förmedlingsuppgifter som innehas av en kommunikationsförmedlare som avses i 3 § 36 punkten i lagen om tjänster inom elektronisk kommunikation (917/2014) inhämtas om ett meddelande som har sänts från en teleadress eller teleterminalutrustning som är kopplad till ett allmänt kommunikationsnät som avses i 43 punkten i den paragrafen eller till ett därtill anslutet kommunikationsnät eller som har tagits emot av en sådan adress eller utrustning, samt att uppgifter om en teleadress eller teleterminalutrustnings läge inhämtas samt att användningen av adressen eller utrustningen tillfälligt förhindras. Med *förmedlingsuppgifter* avses i denna lag sådana uppgifter om ett meddelande som kan kopplas till en i 3 § 7 punkten i lagen om tjänster inom elektronisk kommunikation avsedd användare eller med en i 30 punkten i den paragrafen avsedd abonnent och som behandlas i kommunikationsnäten för att överföra, distribuera eller tillhandahålla meddelanden.

För förhindrande av brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka kan Gränsbevakningsväsendet ges tillstånd till teleövervakning av en teleadress eller teleterminalutrustning som innehas eller sannolikt annars används av en person som på grund av sina yttranden eller sitt uppträdande eller av annan orsak med fog kan antas komma att göra sig skyldig till

Föreslagen lydelse

kan antas vara av synnerlig vikt för förhindrande av ett brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka. *För täckoperationer och bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät förutsätts dessutom att metoden är nödvändig för att ett brott ska kunna förhindras.*

Användningen av en hemlig metod för inhämtande av information ska avslutas före utgången av den tid som anges i beslutet, om syftet med användningen har nåtts eller om det inte längre finns förutsättningar för att använda metoden.

16 §

Teleövervakning och dess förutsättningar

Med *teleövervakning* avses att förmedlingsuppgifter som innehas av en kommunikationsförmedlare som avses i 3 § 36 punkten i lagen om tjänster inom elektronisk kommunikation (917/2014) inhämtas om ett meddelande som har sänts från en teleadress eller teleterminalutrustning som är kopplad till ett allmänt kommunikationsnät som avses i 43 punkten i den paragrafen eller till ett därtill anslutet kommunikationsnät eller som har tagits emot av en sådan adress eller utrustning, samt att uppgifter om en teleadress eller teleterminalutrustnings läge inhämtas samt att användningen av adressen eller utrustningen tillfälligt förhindras. Med *förmedlingsuppgifter* avses i denna lag sådana uppgifter om ett meddelande som kan kopplas till en i 3 § 7 punkten i lagen om tjänster inom elektronisk kommunikation avsedd användare eller med en i 30 punkten i den paragrafen avsedd abonnent och som behandlas i kommunikationsnäten för att överföra, distribuera eller tillhandahålla meddelanden.

För förhindrande av brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka kan Gränsbevakningsväsendet ges tillstånd till teleövervakning av en teleadress eller teleterminalutrustning som innehas eller sannolikt annars används av en person som på grund av sina yttranden eller *hotelser* eller sitt uppträdande eller annars med fog kan antas

Gällande lydelse

- 1) grovt ordnande av olaglig inresa,
- 2) grovt ordnande av olaglig inresa och ett till det anknutet människohandelsbrott, eller
- 3) grovt jaktbrott.

23 §

Förtäckt inhämtande av information och dess förutsättningar

Med förtäckt inhämtande av information avses inhämtande av information genom kortvarig interaktion med en viss person där falska, vilseledande eller förtäckta uppgifter används för att hemlighålla gränsbevakningsmannens uppdrag.

För förhindrande av brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka får Gränsbevakningsväsendet använda förtäckt inhämtande av information, om det på grund av en viss persons yttranden eller uppträdande i övrigt med fog finns anledning att anta att denne kommer att göra sig skyldig till

- 1) grovt ordnande av olaglig inresa, eller
- 2) grovt ordnande av olaglig inresa och ett till det anknutet människohandelsbrott.

Förtäckt inhämtande av information är inte tillåtet i bostäder ens med bostadsinnehavarens medverkan.

För förhindrande av brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka får Gränsbevakningsväsendet rikta data-nätsbaserat förtäckt inhämtande av information mot en person, om det på grund av personens yttranden eller uppträdande i övrigt med fog finns anledning att anta att denne kommer att göra sig skyldig till ett brott för vilket det

Föreslagen lydelse

komma att göra sig skyldig till ett brott för vilket det strängaste föreskrivna straffet är fängelse i minst fyra år, med undantag för

- 1) brott som avses i 4 § 12 och 13 punkten,
- 2) våldsamt motstånd mot tjänsteman enligt 1 § och grovt givande av muta enligt 14 § i 16 kap. i strafflagen,
- 3) tagande av gisslan enligt 25 kap. i strafflagen i anknytning till ordnande av olaglig inresa,
- 4) allmänfarliga brott enligt 34 kap. i strafflagen som riktar sig mot Gränsbevakningsväsendet.

23 §

Förtäckt inhämtande av information och dess förutsättningar

Med förtäckt inhämtande av information avses inhämtande av information genom kortvarig interaktion med en viss person där falska, vilseledande eller förtäckta uppgifter används för att hemlighålla gränsbevakningsmannens uppdrag.

För förhindrande av brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka får Gränsbevakningsväsendet använda förtäckt inhämtande av information, om det på grund av en viss persons yttranden eller uppträdande i övrigt med fog finns anledning att anta att denne kommer att göra sig skyldig till

- 1) ett brott för vilket det strängaste föreskrivna straffet är fängelse i minst fyra år, med undantag för brott som avses i 16 § 2 mom. 1–5 punkten,
- 2) häleri som hänför sig till planmässig, organiserad, yrkesmässig, fortsatt eller upprepade brottslig verksamhet.

Förtäckt inhämtande av information är inte tillåtet i bostäder ens med bostadsinnehavarens medverkan.

För förhindrande av brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka får Gränsbevakningsväsendet rikta data-nätsbaserat förtäckt inhämtande av information mot en person, om det på grund av personens yttranden eller uppträdande i övrigt med fog finns anledning att anta att denne kommer att göra sig skyldig till ett brott för vilket det

Gällande lydelse

strängaste föreskrivna straffet är fängelse i minst två år.

24 §

Beslut om förtäckt inhämtande av information

Beslut om förtäckt inhämtande av information för förhindrande av brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka fattas av avdelningschefen eller biträdande avdelningschefen för juridiska avdelningen vid staben för Gränsbevakningsväsendet.

Beslutet om förtäckt inhämtande av information ska vara skriftligt. I beslutet ska följande nämnas:

- 1) åtgärden och dess syfte tillräckligt specificerat,
- 2) den förvaltningsenhet som ska genomföra det förtäckta inhämtandet av information och den gränsbevakningsman som ansvarar för uppdraget,
- 3) det brott som ligger till grund för åtgärden,
- 4) den person som det förtäckta inhämtandet av information riktas mot,
- 5) de fakta som ligger till grund för brottsmisstanken,
- 6) den planerade tidpunkten för genomförandet av åtgärden,
- 7) eventuella begränsningar i och villkor för det förtäckta inhämtandet av information.

Om omständigheterna förändras ska beslutet vid behov ses över.

29 §

Teknisk spårning och dess förutsättningar

Med *teknisk spårning* avses att förflyttning av föremål, ämnen eller egendom spåras med hjälp av radiosändare som fästs eller som redan finns på objektet eller med hjälp av någon

Föreslagen lydelse

strängaste föreskrivna straffet är fängelse i minst två år.

24 §

Beslut om förtäckt inhämtande av information

Beslut om förtäckt inhämtande av information för förhindrande av brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka fattas av avdelningschefen eller biträdande avdelningschefen för juridiska avdelningen vid staben för Gränsbevakningsväsendet *eller en för uppdraget förordnad anhållningsberättigad gränsbevakningsman som särskilt utbildats för hemligt inhämtande av information.*

Beslutet om förtäckt inhämtande av information ska vara skriftligt. I beslutet ska följande nämnas:

- 1) åtgärden och dess syfte tillräckligt specificerat,
- 2) den förvaltningsenhet som ska genomföra det förtäckta inhämtandet av information och den gränsbevakningsman som ansvarar för uppdraget,
- 3) det brott som ligger till grund för åtgärden,
- 4) den person som det förtäckta inhämtandet av information riktas mot,
- 5) de fakta som ligger till grund för brottsmisstanken,
- 6) den planerade tidpunkten för genomförandet av åtgärden,
- 7) eventuella begränsningar i och villkor för det förtäckta inhämtandet av information.

Om omständigheterna förändras ska beslutet vid behov ses över.

29 §

Teknisk spårning och dess förutsättningar

Med *teknisk spårning* avses att förflyttning av föremål, ämnen eller egendom spåras med hjälp av radiosändare som fästs eller som redan finns på objektet eller med hjälp av någon

Gällande lydelse

annan motsvarande teknisk anordning, metod eller programvara.

För förhindrande av brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka får Gränsbevakningsväsendet rikta teknisk spårning mot föremål, ämnen eller egendom som är föremål för ett brott eller som en person antas inneha eller sannolikt kommer att inneha, om det på grund av personens yttranden eller hotelser, uppträdande eller annars med fog kan antas att personen kommer att göra sig skyldig till ett sådant brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka och för vilket det strängaste föreskrivna straffet är fängelse i minst ett år.

Om syftet med teknisk spårning är att följa hur en person förflyttar sig genom att en spårningsanordning fästs i de kläder som denne bär eller i ett föremål som han eller hon bär med sig (*teknisk spårning av en person*), får åtgärden genomföras bara om personen i fråga med fog kan antas komma att begå ett brott som avses i 16 § 2 mom.

Gränsbevakningsväsendet har dessutom rätt att utföra teknisk spårning om det är nödvändigt för att en brottsbekämpningsåtgärd som Gränsbevakningsväsendet vidtar tryggt ska kunna vidtas och sådan överhängande fara avvärjas som hotar den persons liv eller hälsa som vidtar åtgärden eller den persons liv eller hälsa som ska gripas eller skyddas.

33 §

Inhämtande av identifieringsuppgifter för teleadresser eller teleterminalutrustning

För förhindrande av brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka får Gränsbevakningsväsendet med en teknisk anordning inhämta identifieringsuppgifter för teleadresser eller teleterminalutrustning, om det är fråga om brott för vilket det strängaste föreskrivna straffet är fängelse i minst ett år.

Föreslagen lydelse

annan motsvarande teknisk anordning, metod eller programvara.

För förhindrande av brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka får Gränsbevakningsväsendet rikta teknisk spårning mot föremål, ämnen eller egendom som är föremål för ett brott eller som en person antas inneha eller sannolikt kommer att inneha, om det på grund av personens yttranden eller hotelser, uppträdande eller annars med fog kan antas att personen kommer att göra sig skyldig till ett sådant brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka och för vilket det strängaste föreskrivna straffet är fängelse i minst ett år.

Om syftet med teknisk spårning är att följa hur en person förflyttar sig genom att en spårningsanordning fästs i de kläder som denne bär eller i ett föremål som han eller hon bär med sig (*teknisk spårning av en person*), får åtgärden genomföras bara om personen i fråga med fog kan antas komma att begå ett brott som *det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka och för vilket det strängaste föreskrivna straffet är fängelse i minst fyra år, med undantag för brott som avses i 16 § 2 mom. 1–5 punkten.*

Gränsbevakningsväsendet har dessutom rätt att utföra teknisk spårning om det är nödvändigt för att en brottsbekämpningsåtgärd som Gränsbevakningsväsendet vidtar tryggt ska kunna vidtas och sådan överhängande fara avvärjas som hotar den persons liv eller hälsa som vidtar åtgärden eller den persons liv eller hälsa som ska gripas eller skyddas.

33 §

Inhämtande av identifieringsuppgifter för teleadresser eller teleterminalutrustning

För förhindrande av brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka får Gränsbevakningsväsendet med en teknisk anordning inhämta identifieringsuppgifter för teleadresser eller teleterminalutrustning, om det är fråga om brott för vilket det strängaste föreskrivna straffet är fängelse i minst ett år.

Gällande lydelse

För inhämtande av uppgifter som avses i 1 mom. får Gränsbevakningsväsendet bara använda sådana tekniska anordningar som endast kan användas för identifiering av teledresser och teleterminalutrustningar. Kommunikationsverket ska kontrollera att de tekniska anordningarna uppfyller de krav som avses i detta moment och att anordningarna inte på grund av sina egenskaper orsakar skadliga störningar i ett allmänt kommunikationsnätets anordningar eller tjänster.

Beslut om inhämtande av identifieringsuppgifter för teleadresser och teleterminalutrustning fattas av en anhållningsberättigad tjänsteman.

Föreslagen lydelse

För inhämtande av uppgifter som avses i 1 mom. får Gränsbevakningsväsendet bara använda sådana tekniska anordningar som endast kan användas för identifiering av teledresser och teleterminalutrustningar. *Transport- och kommunikationsverket* ska kontrollera att de tekniska anordningarna uppfyller de krav som avses i detta moment och att anordningarna inte på grund av sina egenskaper orsakar skadliga störningar i ett allmänt kommunikationsnätets anordningar eller tjänster.

Beslut om inhämtande av identifieringsuppgifter för teleadresser och teleterminalutrustning fattas av en anhållningsberättigad tjänsteman.

Täckoperationer som genomförs utslutande i datanät och bevisprovokation genom köp som genomförs utslutande i datanät

(ny)

34 a §

Täckoperationer som genomförs utslutande i datanät och förutsättningar för sådana

Med täckoperation avses planmässigt inhämtande av information om en viss person eller dennes verksamhet genom infiltration, där falska, vilseledande eller förtäckta uppgifter eller registeranteckningar används eller falska handlingar framställs eller används för att förvärva förtroende som behövs för inhämtandet av information eller för att förhindra att inhämtandet av information avslöjas.

För att förhindra och utreda brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka får Gränsbevakningsväsendet rikta en datanätsbaserad täckoperation mot en person som på grund av sina yttranden eller sitt uppträdande i övrigt med fog kan antas komma att göra sig skyldig till ett brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka och för vilket det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst två år.

Täckoperationer som genomförs utslutande i datanät är inte tillåtna i en bostad.

Gällande lydelse
(ny)

Föreslagen lydelse

34 b §

Genomförande av täckoperationer som genomförs uteslutande i datanät

En täckoperation som genomförs uteslutande i datanät i syfte att förhindra eller utreda ett brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka genomförs av en för uppdraget förordnad gränsbevakningsman som särskilt utbildats för hemligt inhämtande av information.

(ny)

34 c §

Brottsförbud

En gränsbevakningsman som företar en täckoperation som genomförs uteslutande i datanät får inte begå brott eller ta initiativ till ett brott.

(ny)

34 d §

Deltagande i en organiserad kriminell sammanslutnings verksamhet och i kontrollerade leveranser

Trots vad som föreskrivs i 34 c § får en gränsbevakningsman som företar en täckoperation uteslutande i datanät under sitt deltagande i en organiserad kriminell sammanslutnings verksamhet skaffa lokaler eller fordon eller andra sådana hjälpmedel, delta i organiseringen av transporten av personer, föremål eller ämnen, sköta ekonomiska angelägenheter eller bistå den kriminella sammanslutningen på andra med dessa jämförbara sätt, om det på synnerligen giltiga skäl har kunnat antas att

1) åtgärden genomförs också utan gränsbevakningsmannens medverkan,

2) gränsbevakningsmannens verksamhet inte äventyrar eller skadar någons liv, hälsa eller frihet eller orsakar betydande fara för eller skada på egendom, och

3) biståndet avsevärt främjar möjligheterna att uppnå syftet med täckoperationen.

En gränsbevakningsman som företar en täckoperation som genomförs uteslutande i

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

datanät får delta i ombesörjandet av en försändelse som är föremål för en kontrollerad leverans enligt 37 §, om deltagandet avsevärt främjar möjligheterna att uppnå syftet med leveransen.

(ny)

34 e §

Framställning om och plan för en täckoperation som genomförs uteslutande i datanät

I en framställning om en täckoperation som genomförs uteslutande i datanät ska följande nämnas:

- 1) den som föreslagit åtgärden,*
- 2) den person, tillräckligt specificerad, som är föremål för inhämtandet av information,*
- 3) det brott, tillräckligt specificerat, som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka och som ligger till grund för åtgärden,*
- 4) syftet med täckoperationen,*
- 5) behovet av täckoperationen,*
- 6) övriga uppgifter som behövs för att bedöma förutsättningarna för täckoperationen.*

Över genomförandet av täckoperationen ska en sådan skriftlig plan göras upp som innehåller väsentlig och tillräckligt detaljerad information för beslutsfattandet om och genomförandet av täckoperationen. Planen ska delges centralkriminalpolisen. När omständigheterna förändras ska planen vid behov ses över.

(ny)

34 f §

Beslut om en täckoperation som genomförs uteslutande i datanät

Beslut om en täckoperation som genomförs uteslutande i datanät av en sådan för uppdraget förordnad gränsbevakningsman som särskilt utbildats för hemligt inhämtande av information fattas av chefen för centralkriminalpolisen på framställning av avdelningschefen eller biträdande avdelningschefen för juridiska avdelningen vid staben för Gränsbevakningsväsendet eller av en för uppdraget

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

förordnad anhållningsberättigad gränsbevakningsman som särskilt utbildats för hemligt inhämtande av information.

Beslut kan meddelas för högst sex månader åt gången.

Beslutet ska fattas skriftligen. I beslutet ska följande nämnas:

- 1) den som föreslagit åtgärden,
 - 2) den enhet som genomför täckoperationen och den gränsbevakningsman som ansvarar för genomförandet av täckoperationen,
 - 3) identifikationsuppgifterna för de gränsbevakningsmän som genomför täckoperationen,
 - 4) det brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka och som ligger till grund för inhämtandet av information,
 - 5) den som är föremål för täckoperationen och som med fog kan antas göra sig skyldig till ett brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka, om personen i fråga är känd,
 - 6) de fakta som brottsmisstanken och förutsättningarna för täckoperationen grundar sig på,
 - 7) täckoperationens syfte och genomförandeplan,
 - 8) beslutets giltighetstid,
 - 9) huruvida åtgärder enligt 34 d § får utföras inom ramen för täckoperationen, de fakta som åtgärderna grundar sig på samt begränsningar och villkor för täckoperationen.
- När omständigheterna förändras ska beslutet vid behov ses över. Beslut om avslutande av en täckoperation ska fattas skriftligen.

(ny)

34 g §

Utvidgad täckoperation som genomförs uteslutande i datanät

Om det under en täckoperation som genomförs uteslutande i datanät framgår att det med fog kan antas att den person som är föremål för täckoperationen utöver det brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka och som ligger till grund för operationen kommer att begå ett annat i 10 kap. 3 § i tvångsmedelslagen eller i 5 kap. 28 § 2

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

mom. i polislagen avsett brott, med direkt anknytning till det första brottet, som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka, inklusive grovt ordnande av olaglig inresa, får den gränsbevakningsman som företar operationen utvidga täckoperationen till att omfatta också det brottet. Det förutsätts dessutom att en omedelbar utvidgning av täckoperationen behövs för att brottet ska kunna förhindras eller utredas. Frågan om utvidgning av täckoperationen ska dock utan ogrundat dröjsmål och senast tre dygn från det att inhämtandet av informationen inleddes hänskjutas för avgörande till den gränsbevakningsman som beslutat om den täckoperation som genomförs uteslutande i datanät.

Om det under en täckoperation som genomförs uteslutande i datanät framgår att det fog kan antas att en annan person än den som är föremål för täckoperationen begår ett i 10 kap. 3 mom. i tvångsmedelslagen eller i 5 kap. 28 § 2 mom. i polislagen avsett brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka, inklusive grovt ordnande av olaglig inresa, får den behöriga tjänsteman som företar operationen utvidga täckoperationen till att omfatta också den personen. Det förutsätts dessutom att en omedelbar utvidgning av täckoperationen behövs för att brottet ska kunna förhindras eller utredas. Frågan om utvidgning av täckoperationen ska dock utan ogrundat dröjsmål och senast tre dygn från det att inhämtandet av informationen inleddes hänskjutas för avgörande till den gränsbevakningsman som beslutat om den täckoperation som genomförs uteslutande i datanät.

Om det i samband med utvidgningen av en täckoperation som genomförs uteslutande i datanät är fråga om att förhindra ett annat brott än ett brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka och operationen genomförs av polisen, iaktas i fråga om utvidgning av operationen 5 kap. 34 § i polislagen.

(ny)

34 h §

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

Bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät och dess förutsättningar

Med bevisprovokation genom köp avses ett köpeanbud eller ett köp av föremål, egendom eller tjänster som förundersökningsmyndigheten för att förhindra eller utreda ett brott gör i syfte att påträffa eller ta om hand ett föremål eller egendom som har samband med ett brott eller att få i sin besittning eller finna bevis i ett brottmål eller vinningen av ett brott.

En för uppdraget förordnad gränsbevakningsman som särskilt utbildats för hemligt inhämtande av information får, på det sätt som föreskrivs nedan, i syfte att förhindra eller utreda brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka genomföra bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät och gäller säljanbud till allmänheten, om det är fråga om ett brott för vilket det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst två år eller häleri, och det är sannolikt att något av de mål som avses i 1 mom. kan uppnås genom bevisprovokationen. En förutsättning för köp av annat än ett provparti är att köpet är nödvändigt för genomförandet av bevisprovokation genom köp.

Den som genomför bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät får utföra bara sådant inhämtande av information som är nödvändigt för genomförande av bevisprovokationen. Bevisprovokationen genom köp ska genomföras så att den inte får den person som är föremål för åtgärden eller någon annan att begå ett brott som denne inte annars skulle begå.

Bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät är inte tillåten i en bostad.

(ny)

34 i §

Genomförande av bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät

En bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät i syfte att för-

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

hindra eller utreda ett brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka genomförs av en för uppdraget förordnad gränsbevakningsman som särskilt utbildats för hemligt inhämtande av information.

(ny)

34 j §

Beslut om bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät

Beslut om bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät av en sådan för uppdraget förordnad gränsbevakningsman som särskilt utbildats för hemligt inhämtande av information och som avses i 34 i § fattas av chefen för centralkriminalpolisen på framställning av en för uppdraget förordnad anhållningsberättigad gränsbevakningsman som särskilt utbildats för hemligt inhämtande av information.

Beslut kan meddelas för högst två månader åt gången.

Beslutet ska fattas skriftligen. I beslutet ska följande nämnas:

1) det brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka och som ligger till grund för åtgärden,

2) den person som är föremål för bevisprovokationen,

3) de fakta som brottsmisstanken och förutsättningarna för bevisprovokationen grundar sig på,

4) de föremål, den egendom eller den tjänst som är föremål för bevisprovokationen,

5) syftet med bevisprovokationen,

6) beslutets giltighetstid,

7) den anhållningsberättigade tjänsteman som leder och övervakar genomförandet av bevisprovokationen,

8) begränsningar och villkor för bevisprovokationen.

(ny)

34 k §

Plan för genomförande av bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät

Gällande lydelse

(ny)

Föreslagen lydelse

Över genomförandet av bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät ska det upprättas en skriftlig plan, om detta behövs med hänsyn till operationens omfattning eller andra motsvarande skäl.

När omständigheterna förändras ska den plan som avses i 1 mom. vid behov ses över.

341 §

Beslut om genomförande av bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät

Beslut om genomförande av bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät ska fattas skriftligen. Beslutet fattas av en anhållningsberättigad gränsbevakningsman som särskilt utbildats för hemligt inhämtande av information och som ansvarar för genomförandet av bevisprovokationen genom köp som genomförs uteslutande i datanät.

I beslutet ska följande nämnas:

1) den gränsbevakningsman som beslutat om bevisprovokationen samt beslutets datum och innehåll,

2) den förvaltningsenhet som genomför bevisprovokationen,

3) identifikationsuppgifterna för de gränsbevakningsmän inom Gränsbevakningsväsendets brottsbekämpning som genomför bevisprovokationen,

4) hur det har säkerställts att bevisprovokationen inte får den som är föremål för åtgärden eller någon annan att begå ett brott som denne annars inte skulle begå,

5) begränsningar och villkor för genomförandet.

Om åtgärden måste vidtas utan dröjsmål, behöver ett beslut som avses i 2 mom. inte upprättas i skriftlig form före bevisprovokationen genom köp som genomförs uteslutande i datanät. Beslutet ska dock upprättas i skriftlig form omedelbart efter åtgärden.

När omständigheterna förändras ska beslutet vid behov ses över.

Gällande lydelse

36 §

Användning av informationskällor

Med användning av informationskällor avses annat än sporadiskt konfidentiellt mottagande av information av betydelse för skötseln av uppgifter som gäller förhindrande och utredning av brott som Gränsbevakningsväsendet enligt lag ska undersöka av personer som inte hör till gränsbevakningsmyndigheten eller någon annan förundersökningsmyndighet (*informationskälla*).

Uppgifter om informationskällor får registreras i ett personregister. Bestämmelser om behandling av uppgifterna finns i lagen om behandling av personuppgifter vid gränsbevakningsväsendet.

(ny)

Föreslagen lydelse

36 §

Användning av informationskällor och förutsättningar för styrd användning av informationskällor

Med användning av informationskällor avses annat än sporadiskt konfidentiellt mottagande av information av betydelse för skötseln av uppgifter som gäller förhindrande och utredning av brott som Gränsbevakningsväsendet enligt lag ska undersöka *eller upprätthållande av gränssäkerheten* av personer som inte hör till gränsbevakningsmyndigheten eller någon annan myndighet (*informationskälla*).

Gränsbevakningsväsendet får be att en för ändamålet godkänd informationskälla som har lämpliga personliga egenskaper och är registrerad och har samtyckt till inhämtandet av information inhämtar information som avses i 1 mom. (styrd användning av informationskällor).

Vid styrd användning av informationskällor får en informationskälla inte ombes att inhämta information på ett sådant sätt som förutsätter utövande av myndighetsbefogenheter eller som äventyrar informationskällans eller någon annans liv eller hälsa. Innan styrd användning av informationskälla inleds ska informationskällan upplysas om sina rättigheter och skyldigheter och i synnerhet om vad som är tillåten och förbjuden verksamhet enligt lag. Informationskällans säkerhet ska vid behov tryggas under och efter inhämtandet av information.

36 a §

Behandling av uppgifter om en informationskälla och betalning av arvode

Uppgifter om en informationskälla får registreras i ett personregister. Bestämmelser om behandling av uppgifterna finns i lagen om behandling av personuppgifter vid Gränsbevakningsväsendet.

Till en registrerad informationskälla kan betalas arvode. Av grundad anledning kan ar-

Gällande lydelse

(ny)

Föreslagen lydelse

vode betalas även till en oregistrerad informationskälla. Särskilda bestämmelser gäller om skatteplikt för arvodet.

36 b §

Beslut om styrd användning av informationskällor

Beslut om styrd användning av informationskällor fattas av avdelningschefen eller biträdande avdelningschefen för juridiska avdelningen vid staben för Gränsbevakningsväsendet eller av en för uppdraget förordnad anhållningsberättigad gränsbevakningsman som särskilt utbildats för hemligt inhämtande av information.

Beslut kan meddelas för högst sex månader åt gången.

Beslut om styrd användning av informationskällor ska fattas skriftligen. I beslutet ska följande nämnas:

- 1) den som föreslagit åtgärden,*
- 2) den förvaltningsenhet som genomför inhämtandet av information och den gränsbevakningsman som ansvarar för genomförandet av detta,*
- 3) identifikationsuppgifterna för informationskällan,*
- 4) grunden för åtgärden,*
- 5) den person som är föremål för åtgärden, om personen kan individualiseras när beslutet fattas,*
- 6) syftet med inhämtandet av information och planen för genomförandet av detta,*
- 7) beslutets giltighetstid,*
- 8) begränsningar och villkor för den styrda användningen.*

När omständigheterna förändras ska beslutet vid behov ses över. Beslut om att styrd användning av en informationskälla ska avslutas ska fattas skriftligen.

38 §

Beslut om kontrollerade leveranser

Beslut om kontrollerade leveranser som utförs av Gränsbevakningsväsendet fattas av av-

38 §

Beslut om kontrollerade leveranser

Beslut om kontrollerade leveranser som utförs av Gränsbevakningsväsendet fattas av av-

Gällande lydelse

delningschefen eller biträdande avdelningschefen för juridiska avdelningen vid staben för Gränsbevakningsväsendet.

Beslut kan meddelas för högst en månad åt gången.

I beslutet ska följande nämnas:

- 1) det brott som ligger till grund för åtgärden samt brottstidpunkten,
- 2) den person som med fog kan antas komma att göra sig skyldig till det brott som avses i 1 punkten,
- 3) de fakta som ligger till grund för brottsmisstanken,
- 4) syftet med inhämtandet av information och genomförandeplanen,
- 5) den transport eller leverans av annat slag som är föremål för åtgärden,
- 6) beslutets giltighetstid,
- 7) eventuella begränsningar i och villkor för de kontrollerade leveranserna.

Bestämmelser om underrättelse om ett beslut enligt denna paragraf till en sådan PTG-kriminalunderrättelseenhet som avses i 5 § i lagen om samarbete mellan polisen, Tullen och Gränsbevakningsväsendet utfärdas genom förordning av statsrådet.

52 §

Underrättelse om hemligt inhämtande av information

Den som varit föremål för teleövervakning, systematisk observation, förtäckt inhämtande av information, teknisk observation eller kontrollerade leveranser ska utan dröjsmål underrättas om detta skriftligen efter det att syftet med inhämtandet av information har nåtts. Personen i fråga ska dock underrättas om det hemliga inhämtandet av information senast ett år efter att det har upphört. I en underrättelse om teleövervakning som riktats mot en person ska de teleadresser och den teleterminalutrustning som varit föremål för åtgärden specificeras.

Föreslagen lydelse

delningschefen eller biträdande avdelningschefen för juridiska avdelningen vid staben för Gränsbevakningsväsendet *eller en för uppdraget förordnad anhållningsberättigad gränsbevakningsman som särskilt utbildats för hemligt inhämtande av information.*

Beslut kan meddelas för högst en månad åt gången.

I beslutet ska följande nämnas:

- 1) det brott som ligger till grund för åtgärden samt brottstidpunkten,
- 2) den person som med fog kan antas komma att göra sig skyldig till det brott som avses i 1 punkten,
- 3) de fakta som ligger till grund för brottsmisstanken,
- 4) syftet med inhämtandet av information och genomförandeplanen,
- 5) den transport eller leverans av annat slag som är föremål för åtgärden,
- 6) beslutets giltighetstid,
- 7) eventuella begränsningar i och villkor för de kontrollerade leveranserna.

Bestämmelser om underrättelse om ett beslut enligt denna paragraf till en sådan PTG-kriminalunderrättelseenhet som avses i 5 § i lagen om samarbete mellan polisen, Tullen och Gränsbevakningsväsendet utfärdas genom förordning av statsrådet.

52 §

Underrättelse om hemligt inhämtande av information

Den som varit föremål för teleövervakning, systematisk observation, förtäckt inhämtande av information, teknisk observation eller kontrollerade leveranser ska utan dröjsmål underrättas om detta skriftligen efter det att syftet med inhämtandet av information har nåtts. Personen i fråga ska dock underrättas om det hemliga inhämtandet av information senast ett år efter att det har upphört. I en underrättelse om teleövervakning som riktats mot en person ska de teleadresser och den teleterminalutrustning som varit föremål för åtgärden specificeras.

Gällande lydelse

På yrkande av en anhållningsberättigad tjänsteman får domstolen besluta att underrättelsen enligt 1 mom. till den som varit föremål för åtgärden får skjutas upp med högst två år åt gången, om det är motiverat för att trygga pågående inhämtande av information, trygga statens säkerhet eller skydda liv eller hälsa. Domstolen får besluta att underrättelsen ska utebli helt och hållet, om det är nödvändigt för att trygga statens säkerhet eller skydda liv eller hälsa.

Om den som varit föremål för inhämtandet av information inte är identifierad vid utgången av den föreskrivna tid eller det uppskov som avses i 1 eller 2 mom., ska personen i fråga underrättas skriftligen om inhämtandet av information utan obefogat dröjsmål när hans eller hennes identitet har klarlagts.

Den domstol som beviljat tillståndet att använda en hemlig metod för inhämtande av information ska samtidigt skriftligen informeras om att föremålet för den underrättats.

Den som varit föremål för inhämtande av information genom systematisk observation *eller* förtäckt inhämtande av information behöver inte underrättas, om inte förundersökning har inletts i ärendet. Om förundersökning inleds, iakttas 10 kap. 60 § i tvångsmedelslagen.

När domstolen överväger att skjuta upp underrättelsen eller att avstå från den i sådana fall som avses i 2 och 5 mom. ska domstolen i bedömningen också beakta en parts rätt att på behörigt sätt bevaka sina rättigheter.

Vid handläggning av underrättelseärenden i domstol ska 39 § iakttas.

Föreslagen lydelse

På yrkande av en anhållningsberättigad tjänsteman får domstolen besluta att underrättelsen enligt 1 mom. till den som varit föremål för åtgärden får skjutas upp med högst två år åt gången, om det är motiverat för att trygga pågående inhämtande av information, trygga statens säkerhet eller skydda liv eller hälsa. Domstolen får besluta att underrättelsen ska utebli helt och hållet, om det är nödvändigt för att trygga statens säkerhet eller skydda liv eller hälsa.

Om den som varit föremål för inhämtandet av information inte är identifierad vid utgången av den föreskrivna tid eller det uppskov som avses i 1 eller 2 mom., ska personen i fråga underrättas skriftligen om inhämtandet av information utan obefogat dröjsmål när hans eller hennes identitet har klarlagts.

Den domstol som beviljat tillståndet att använda en hemlig metod för inhämtande av information ska samtidigt skriftligen informeras om att föremålet för den underrättats.

Den som varit föremål för inhämtande av information genom systematisk observation, förtäckt inhämtande av information, *en täckoperation som genomförs uteslutande i datanät, bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät och styrd användning av informationskällor* behöver inte underrättas, om inte förundersökning har inletts i ärendet. Om förundersökning inleds, iakttas 10 kap. 60 § i tvångsmedelslagen *i tillämpliga delar*.

När domstolen överväger att skjuta upp underrättelsen eller att avstå från den i sådana fall som avses i 2 och 5 mom. ska domstolen i bedömningen också beakta en parts rätt att på behörigt sätt bevaka sina rättigheter.

Vid handläggning av underrättelseärenden i domstol ska 39 § iakttas. *Ärenden som gäller underrättelse om en täckoperation som genomförs uteslutande i datanät, bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät och styrd användning av informationskällor behandlas vid Helsingfors tingsrätt. I dessa fall ska domstolen ges endast den information som är nödvändig för handläggningen av ärendet. Vid handläggningen ska det fästas särskild vikt vid att sekretessen iakt-*

Gällande lydelse

58 §

Användning av hemliga tvångsmedel

På användningen av hemliga tvångsmedel i en förundersökning som genomförs av Gränsbevakningsväsendet tillämpas 10 kap. i tvångsmedelslagen med de undantag som anges nedan.

Gränsbevakningsväsendet får inte använda täckoperationer, bevisprovokation genom köp och *styrd användning av informationskällor*.

Gränsbevakningsväsendet har rätt att använda

1) teleavlyssning, inhämtande av information i stället för teleavlyssning *och annat förtäckt inhämtande av information än sådant datanätsbaserat förtäckt inhämtande av information som avses i 10 kap. 14 § 4 mom. i tvångsmedelslagen* endast vid utredning av grovt ordnande av olaglig inresa eller *grovt ordnande av olaglig inresa och till den anknuten människohandel* eller grov människohandel,

2) teleövervakning *endast* vid utredning av grovt ordnande av olaglig inresa, grovt ordnande av olaglig inresa och till den anknuten människohandel eller grov människohandel, av grovt häleri, yrkesmässigt häleri, grov förfalskning, grovt jaktbrott eller grovt döljande av olagligt byte,

Föreslagen lydelse

tas och att informationen i handlingar och informationssystem skyddas genom behövliga förfaranden och datasäkerhetsarrangemang.

58 §

Användning av hemliga tvångsmedel

På användningen av hemliga tvångsmedel i en förundersökning som genomförs av Gränsbevakningsväsendet tillämpas 10 kap. i tvångsmedelslagen med de undantag som anges nedan.

Gränsbevakningsväsendet får inte använda täckoperationer *och* bevisprovokation genom köp, *med undantag för täckoperationer och bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät*.

Gränsbevakningsväsendet har rätt att använda

1) teleavlyssning *och* inhämtande av information i stället för teleavlyssning endast vid utredning av grovt ordnande av olaglig inresa eller människohandel eller grov människohandel,

2) teleövervakning vid utredning av *ett brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka och för vilket det strängaste föreskrivna straffet är fängelse i minst fyra år eller grovt döljande av olagligt byte, med de undantag som anges i 4 mom.,*

3) *annat förtäckt inhämtande av information än sådant datanätsbaserat förtäckt inhämtande av information som avses i 10 kap. 14 § 4 mom. i tvångsmedelslagen vid utredning av ett brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka och för vilket det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst fyra år, med de undantag som anges i 4 mom., eller häleri som hänför sig till planmässig, organiserad, yrkesmässig, fortsatt eller upprepad brottslig verksamhet,*

Gällande lydelse

3) teknisk spårning av en person *endast* vid utredning av *grovt ordnande av olaglig inresa, grovt ordnande av olaglig inresa och till den anknuten människohandel eller grov människohandel eller av grovt jaktbrott.*

Vid i 5 § avsedd annan förundersökning som görs av Gränsbevakningsväsendet får en gränsbevakningsman av de hemliga tvångsmedlen inte använda teleavlyssning, inhämtande av information i stället för teleavlyssning, teleövervakning, förtäckt inhämtande av information, teknisk spårning av en person, täckoperationer, bevisprovokation genom köp och styrd användning av informationskällor.

59 §

Beslut om förtäckt inhämtande av information vid förundersökning av brott

Beslut om förtäckt inhämtande av information för utredning av ett brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka fattas av avdelningschefen eller biträdande avdelningschefen för juridiska avdelningen vid staben för Gränsbevakningsväsendet.

Föreslagen lydelse

4) teknisk spårning av en person vid utredning av ett brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka och för vilket det strängaste föreskrivna straffet är fängelse i minst fyra år, med de undantag som anges i 4 mom..

Gränsbevakningsväsendet har inte rätt till teleövervakning, annat förtäckt inhämtande av information än sådant datanätsbaserat förtäckt inhämtande av information som avses i 10 kap. 14 § 4 mom. i tvångsmedelslagen eller teknisk spårning av en person vid utredning av

1) brott som avses i 4 § 12 och 13 punkten,

2) våldsamt motstånd mot tjänsteman enligt 1 § och grovt givande av muta enligt 14 § i 16 kap. i strafflagen,

3) tagande av gisslan enligt 25 kap. i strafflagen i anknytning till ordnande av olaglig inresa,

4) allmänfarliga brott enligt 34 kap. i strafflagen som riktar sig mot Gränsbevakningsväsendet.

Vid i 5 § avsedd annan förundersökning som görs av Gränsbevakningsväsendet får en gränsbevakningsman av de hemliga tvångsmedlen inte använda teleavlyssning, inhämtande av information i stället för teleavlyssning, teleövervakning, förtäckt inhämtande av information, teknisk spårning av en person, täckoperationer, bevisprovokation genom köp och styrd användning av informationskällor.

59 §

Beslut om förtäckt inhämtande av information vid förundersökning av brott

Beslut om förtäckt inhämtande av information för utredning av ett brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka fattas av avdelningschefen eller biträdande avdelningschefen för juridiska avdelningen vid staben för Gränsbevakningsväsendet *eller en för uppdraget förordnad anhållningsberättigad gränsbevakningsman som särskilt utbildats för hemligt inhämtande av information.*

Gällande lydelse

Beslutet om förtäckt inhämtande av information ska vara skriftligt. I beslutet ska följande nämnas:

- 1) åtgärden och dess syfte tillräckligt specificerat,
- 2) den förvaltningsenhet som ska genomföra det förtäckta inhämtandet av information och den gränsbevakningsman som ansvarar för uppdraget,
- 3) det misstänkta brottet,
- 4) den person som det förtäckta inhämtandet av information riktas mot,
- 5) de fakta som ligger till grund för brottsmisstanken,
- 6) den planerade tidpunkten för genomförandet av åtgärden,
- 7) eventuella begränsningar i och villkor för det förtäckta inhämtandet av information.

Om omständigheterna förändras ska beslutet vid behov ses över.

Föreslagen lydelse

Beslutet om förtäckt inhämtande av information ska vara skriftligt. I beslutet ska följande nämnas:

- 1) åtgärden och dess syfte tillräckligt specificerat,
- 2) den förvaltningsenhet som ska genomföra det förtäckta inhämtandet av information och den gränsbevakningsman som ansvarar för uppdraget,
- 3) det misstänkta brottet,
- 4) den person som det förtäckta inhämtandet av information riktas mot,
- 5) de fakta som ligger till grund för brottsmisstanken,
- 6) den planerade tidpunkten för genomförandet av åtgärden,
- 7) eventuella begränsningar i och villkor för det förtäckta inhämtandet av information.

Om omständigheterna förändras ska beslutet vid behov ses över.

Denna lag träder i kraft den 20 .

2.

Lag

om ändring av lagen om gränsbevakningsväsendets förvaltning

I enlighet med riksdagens beslut ändras i lagen om gränsbevakningsväsendets förvaltning (577/2005) 17 § 1 mom., 17 c § samt 17 d § 1, 2 och 5 mom., sådana de lyder i lag 110/2018, som följer:

Gällande lydelse

17 §

Tystnadsplikt

Tjänstemän som hör till Gränsbevakningsväsendets personal får inte röja uppgifter som

Föreslagen lydelse

17 §

Tystnadsplikt

Tjänstemän som hör till Gränsbevakningsväsendets personal får inte röja uppgifter som

Gällande lydelse

avslöjar identiteten hos en person som har lämnat information konfidentiellt, om röjandet av informationen kan äventyra den persons säkerhet som gett uppgifterna eller en närstående persons säkerhet. Tystnadsplikten gäller också när röjandet av uppgifterna om identiteten kan äventyra pågående eller framtida inhämtande av information.

Bestämmelser om tystnadsplikten för tjänstemän som hör till Gränsbevakningsväsendets personal finns förutom i denna lag även i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999) och annanstans i lag. Samma tystnadsplikt gäller för den som i arbetsavtalsförhållande till Gränsbevakningsväsendet eller på grundval av ett uppdragsavtal har fått kännedom om Gränsbevakningsväsendets sekretessbelagda uppgifter.

Tystnadsplikten gäller också efter det att uppdragsavtalet eller anställningsförhållandet hos Gränsbevakningsväsendet har upphört.

17 c §

Skyldighet att röja uppgifter under en rättegång

En domstol kan bestämma att information som avses i 17 § 1 mom. eller 17 b § 1 mom. ska röjas, om utelämnad information kan medföra en kränkning av en parts rätt att försvara sig på behörigt sätt eller på annat sätt bevaka sin rätt under rättegången. För ett förordnande att röja information krävs dessutom att åklagaren utför åtal för ett brott för vilket det strängaste föreskrivna straffet är fängelse i minst sex år eller för försök eller medverkan till ett sådant brott. Domstolen får inte ens då bestämma att identiteten hos den person som lämnat ut information konfidentiellt ska avslöjas, om det är uppenbart att dennes eller för denne närstående personers säkerhet därmed allvarligt skulle äventyras.

Föreslagen lydelse

avslöjar identiteten hos en person som har lämnat information konfidentiellt *eller deltagit i en täckoperation eller bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i data-nät*, om röjandet av informationen kan äventyra den persons säkerhet som har lämnat information konfidentiellt *eller deltagit i den nämnda täckoperationen eller bevisprovokationen*, eller en närstående persons säkerhet. Tystnadsplikten gäller också när röjandet av uppgifterna om identiteten kan äventyra pågående eller framtida inhämtande av information.

Bestämmelser om tystnadsplikten för tjänstemän som hör till Gränsbevakningsväsendets personal finns förutom i denna lag även i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999) och annanstans i lag. Samma tystnadsplikt gäller för den som i arbetsavtalsförhållande till Gränsbevakningsväsendet eller på grundval av ett uppdragsavtal har fått kännedom om Gränsbevakningsväsendets sekretessbelagda uppgifter.

Tystnadsplikten gäller också efter det att uppdragsavtalet eller anställningsförhållandet hos Gränsbevakningsväsendet har upphört.

17 c §

Skyldighet att röja uppgifter under en rättegång

En domstol kan bestämma att information som avses i 17 § 1 mom. eller 17 b § 1 mom. ska röjas, om utelämnad information kan medföra en kränkning av en parts rätt att försvara sig på behörigt sätt eller på annat sätt bevaka sin rätt under rättegången. För ett förordnande att röja information krävs dessutom att åklagaren utför åtal för ett brott för vilket det strängaste föreskrivna straffet är fängelse i minst sex år eller för försök eller medverkan till ett sådant brott. Domstolen får inte ens då bestämma att identiteten hos den person som lämnat ut information konfidentiellt *eller deltagit i en täckoperation eller bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i data-nät* ska avslöjas, om det är uppenbart att dennes eller för denne närstående personers säkerhet därmed allvarligt skulle äventyras.

17 d §

Skyldighet att röja uppgifter under en brottsutredning

De som hör till Gränsbevakningsväsendets personal är trots sin tystnadsplikt eller tystnadsrätt skyldiga att röja sådan information enligt 17 § 1 mom. och 17 b § 1 mom. som är nödvändig för bedömning av förutsättningarna för att inleda förundersökning, om det finns grundad anledning att anta att den som konfidentiellt lämnat uppgifter har gjort sig skyldig till brott genom att lämna uppgifterna.

De som hör till Gränsbevakningsväsendets personal är skyldiga att röja information som avses i 1 mom. också för utredningen i ett ärende där förundersökning har inletts, om det finns grundad anledning att misstänka att den som konfidentiellt lämnat uppgifter har gjort sig skyldig till brott genom att lämna uppgifterna.

Om en person som hör till Gränsbevakningsväsendets personal vägrar röja information enligt 1 eller 2 mom., kan domstolen på yrkande av en anhållningsberättigad tjänsteman bestämma att informationen ska lämnas till den som framställt yrkandet, om det inte finns någon laglig grund för vägran. Domstolen kan likaså på yrkande av en målsägande bestämma att en person som hör till Gränsbevakningsväsendets personal ska lämna ut information om identiteten hos en person som konfidentiellt lämnat information till Gränsbevakningsväsendet, om det är nödvändigt för att säkerställa målsägandens åtalsrätt enligt 1 kap. 14 § i lagen om rättegång i brottmål (689/1997). Vid behandlingen av ett ärende

17 d §

Skyldighet att röja uppgifter under en brottsutredning

De som hör till Gränsbevakningsväsendets personal är trots sin tystnadsplikt eller tystnadsrätt skyldiga att röja sådan information enligt 17 § 1 mom. och 17 b § 1 mom. som är nödvändig för bedömning av förutsättningarna för att inleda förundersökning, om det finns grundad anledning att anta att den som konfidentiellt lämnat uppgifter i sin egenskap av uppgiftslämnare *eller den som deltagit i en täckoperation eller bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät i detta uppdrag* har gjort sig skyldig till brott.

De som hör till Gränsbevakningsväsendets personal är skyldiga att röja information som avses i 1 mom. också för utredningen i ett ärende där förundersökning har inletts, om det finns grundad anledning att misstänka att den som konfidentiellt lämnat uppgifter i sin egenskap av uppgiftslämnare *eller den som deltagit i en täckoperation eller bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät i detta uppdrag* har gjort sig skyldig till brott.

Om en person som hör till Gränsbevakningsväsendets personal vägrar röja information enligt 1 eller 2 mom., kan domstolen på yrkande av en anhållningsberättigad tjänsteman bestämma att informationen ska lämnas till den som framställt yrkandet, om det inte finns någon laglig grund för vägran. Domstolen kan likaså på yrkande av en målsägande bestämma att en person som hör till Gränsbevakningsväsendets personal ska lämna ut information om identiteten hos en person som konfidentiellt lämnat information till Gränsbevakningsväsendet, om det är nödvändigt för att säkerställa målsägandens åtalsrätt enligt 1 kap. 14 § i lagen om rättegång i brottmål (689/1997). Vid behandlingen av ett ärende

Gällande lydelse

som avses i detta moment iaktas bestämmelserna om vittnesförhör inför domstol i 7 kap. 9 § i förundersökningslagen (805/2011).

När domstolen överväger att ge ett förordnande som avses i 3 mom. ska den pröva om skyldigheten att röja information kan äventyra statens säkerhet, någons liv eller hälsa eller pågående inhämtande av information och hur motiverat det å andra sidan är att informationen röjs med beaktande av brottsmisstankens art och målsägandens rätt att på behörigt sätt bevaka sin rätt vid rättegång.

Ärenden som gäller skyldighet att röja information ska behandlas vid den tingsrätt där det lämpligen kan ske. Den som framställt begäran om röjande av informationen och den som vägrat röja den ska vara närvarande vid handläggningen. Vid handläggningen är tingsrätten domför även med ordföranden ensam.

Föreslagen lydelse

som avses i detta moment iaktas bestämmelserna om vittnesförhör inför domstol i 7 kap. 9 § i förundersökningslagen (805/2011).

När domstolen överväger att ge ett förordnande som avses i 3 mom. ska den pröva om skyldigheten att röja information kan äventyra statens säkerhet, någons liv eller hälsa eller pågående inhämtande av information och hur motiverat det å andra sidan är att informationen röjs med beaktande av brottsmisstankens art och målsägandens rätt att på behörigt sätt bevaka sin rätt vid rättegång.

Om det ärende som avses i 3 mom. gäller en täckoperation som genomförs uteslutande i datanät, bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät eller styrd användning av informationskällor, behandlas ärendet vid Helsingfors tingsrätt. Andra ärenden som gäller skyldighet att röja information ska behandlas vid den tingsrätt där det lämpligen kan ske. Den som framställt begäran om röjande av informationen och den som vägrat röja den ska vara närvarande vid handläggningen. Vid handläggningen är tingsrätten domför även med ordföranden ensam.

Denna lag träder i kraft den 20 .

3.

Lag

om ändring av 10 kap. i tvångsmedelslagen

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i tvångsmedelslagen (806/2011) 10 kap. 1 § 2 mom., 39 § 2 och 4 mom. samt 40 § 1 mom., sådana de lyder, 1 § 2 mom. och 39 § 2 mom. i lag 628/2015, 39 § 4 mom. i lag 112/2018 och 40 § 1 mom. i lag 452/2023, som följer:

Gällande lydelse

10 kap

Hemliga tvångsmedel

1 §

Tillämpningsområde

I samband med förundersökning får man i hemlighet för dem åtgärden riktas mot använda sig av teleavlyssning, inhämtande av information i stället för teleavlyssning, teleövervakning, inhämtande av basstationsuppgifter, systematisk observation, förtäckt inhämtande av information, teknisk observation (teknisk avlyssning, optisk observation, teknisk spårning och teknisk observation av utrustning), inhämtande av identifieringsuppgifter för teleadresser eller teleterminalutrustning, täckoperationer, bevisprovokation genom köp, användning av informationskällor och kontrollerade leveranser. Bestämmelser om användningen av dessa metoder för att förhindra eller avslöja brott finns i polislagen, lagen om brottsbekämpning inom Tullen (623/2015) och lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet (108/2018).

Vad som i detta kapitel föreskrivs om förundersökningsmyndighetens eller en förundersökningstjänstemans rätt att använda tvångsmedel gäller med undantag av täckoperationer, bevisprovokation genom köp och styrd användning av informationskällor förutom polisen även gränsbevakningsmyndigheterna, tullmyndigheterna och de militära myndigheterna enligt vad som föreskrivs särskilt om detta i lag. Bestämmelser om Tullens rätt att använda täckoperationer, bevisprovokation genom köp och styrd användning av informationskällor vid förundersökning av tullbrott finns i lagen om brottsbekämpning inom Tullen. Täckoperationer och bevisprovokation genom köp vid förundersökning av tullbrott genomförs av polisen på begäran av Tullen. Genom beslut av chefen för centralkriminalpolisen kan dock en täckoperation som genomförs uteslutande i datanät och bevisprovokation genom köp genomföras också av en tullman inom tullbrottsbekämpningen som

Föreslagen lydelse

10 kap

Hemliga tvångsmedel

1 §

Tillämpningsområde

I samband med förundersökning får man i hemlighet för dem åtgärden riktas mot använda sig av teleavlyssning, inhämtande av information i stället för teleavlyssning, teleövervakning, inhämtande av basstationsuppgifter, systematisk observation, förtäckt inhämtande av information, teknisk observation (teknisk avlyssning, optisk observation, teknisk spårning och teknisk observation av utrustning), inhämtande av identifieringsuppgifter för teleadresser eller teleterminalutrustning, täckoperationer, bevisprovokation genom köp, användning av informationskällor och kontrollerade leveranser. Bestämmelser om användningen av dessa metoder för att förhindra eller avslöja brott finns i polislagen, lagen om brottsbekämpning inom Tullen (623/2015) och lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet (108/2018).

Vad som i detta kapitel föreskrivs om förundersökningsmyndighetens eller en förundersökningstjänstemans rätt att använda tvångsmedel gäller med undantag av täckoperationer, bevisprovokation genom köp och styrd användning av informationskällor förutom polisen även gränsbevakningsmyndigheterna, tullmyndigheterna och de militära myndigheterna enligt vad som föreskrivs särskilt om detta i lag. Bestämmelser om Tullens rätt att använda täckoperationer, bevisprovokation genom köp och styrd användning av informationskällor vid förundersökning av tullbrott finns i lagen om brottsbekämpning inom Tullen. Täckoperationer och bevisprovokation genom köp vid förundersökning av tullbrott genomförs av polisen på begäran av Tullen. Genom beslut av chefen för centralkriminalpolisen kan dock en täckoperation och bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät genomföras också av en tullman inom tullbrottsbekämpningen som

Gällande lydelse

särskilt utbildats för hemligt inhämtande av information.

Föreslagen lydelse

särskilt utbildats för hemligt inhämtande av information. *Bestämmelser om Gränsbevakningsväsendets rätt att använda täckoperationer som genomförs uteslutande i datanät, bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät och styrd användning av informationskällor vid förundersökning av ett brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka finns i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet. Genom beslut av chefen för centralkriminalpolisen kan en täckoperation som genomförs uteslutande i datanät och bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät genomföras av en gränsbevakningsman som särskilt utbildats för hemligt inhämtande av information.*

39 §

Användning av informationskällor och förut-sättningar för styrd användning av informati- onskällor

Med användning av informationskällor avses annat än sporadiskt konfidentiellt mottagande av information av betydelse för utredning av ett brott av personer som inte hör till polisen eller till någon annan myndighet (*informationskälla*).

Polisen eller Tullen får be att en för ändamålet godkänd informationskälla som har lämpliga personliga egenskaper och är registrerad och har samtyckt till inhämtandet av information inhämtar den information som avses i 1 mom. (*styrd användning av informationskällor*).

Vid styrd användning av informationskällor får en informationskälla inte ombes att inhämta information på ett sådant sätt som förutsätter utövande av myndighetsbefogenheter eller som äventyrar informationskällans eller någon annans liv eller hälsa. Innan styrd användning av informationskälla inleds ska informationskällan upplysas om sina rättigheter och skyldigheter, i synnerhet om vad som är tillåten och förbjuden verksamhet enligt lag. Informationskällans säkerhet ska vid behov tryggas under och efter inhämtandet av information.

39 §

Användning av informationskällor och förut-sättningar för styrd användning av informati- onskällor

Med användning av informationskällor avses annat än sporadiskt konfidentiellt mottagande av information av betydelse för utredning av ett brott av personer som inte hör till polisen eller till någon annan myndighet (*informationskälla*).

Polisen, Tullen eller Gränsbevakningsväsendet får be att en för ändamålet godkänd informationskälla som har lämpliga personliga egenskaper och är registrerad och har samtyckt till inhämtandet av information inhämtar den information som avses i 1 mom. (*styrd användning av informationskällor*).

Vid styrd användning av informationskällor får en informationskälla inte ombes att inhämta information på ett sådant sätt som förutsätter utövande av myndighetsbefogenheter eller som äventyrar informationskällans eller någon annans liv eller hälsa. Innan styrd användning av informationskälla inleds ska informationskällan upplysas om sina rättigheter och skyldigheter, i synnerhet om vad som är tillåten och förbjuden verksamhet enligt lag. Informationskällans säkerhet ska vid behov tryggas under och efter inhämtandet av information.

Gällande lydelse

Bestämmelser om registrering av uppgifter om informationskällor finns i polislagen, lagen om brottsbekämpning inom Tullen och lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet. *Bestämmelser om betalning av arvode finns i polislagen och lagen om brottsbekämpning inom Tullen.*

40 §

Beslut om styrd användning av informationskällor

Beslut om styrd användning av informationskällor ska fattas av chefen för centralkriminalpolisen, chefen för en polisinspektion eller en för uppdraget förordnad anhållningsberättigad tjänsteman som särskilt utbildats för hemligt inhämtande av information. Beslut om styrd användning av informationskällor i syfte att utreda ett tullbrott som Tullen undersöker fattas av Tullens brottsbekämpningschef eller av en för uppdraget förordnad anhållningsberättigad tullman som särskilt utbildats för hemligt inhämtande av information.

Beslut om styrd användning av informationskällor får meddelas för högst sex månader åt gången.

Beslut om styrd användning av informationskällor ska fattas skriftligen. I beslutet ska följande nämnas:

- 1) den som föreslagit åtgärden,
- 2) den enhet som genomför inhämtandet av information och den tjänsteman som ansvarar för genomförandet av detta,
- 3) identifikationsuppgifterna för informationskällan,
- 4) det misstänkta brottet,
- 5) syftet med inhämtandet av information och planen för genomförandet av detta,

Föreslagen lydelse

Bestämmelser om registrering av uppgifter om informationskällor *i personregister och om betalning av arvode* finns i polislagen, lagen om brottsbekämpning inom Tullen och lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet.

40 §

Beslut om styrd användning av informationskällor

Beslut om styrd användning av informationskällor ska fattas av chefen för centralkriminalpolisen, chefen för en polisinspektion eller en för uppdraget förordnad anhållningsberättigad tjänsteman som särskilt utbildats för hemligt inhämtande av information. Beslut om styrd användning av informationskällor i syfte att utreda ett tullbrott som Tullen undersöker fattas av Tullens brottsbekämpningschef eller av en för uppdraget förordnad anhållningsberättigad tullman som särskilt utbildats för hemligt inhämtande av information. *Beslut om styrd användning av informationskällor i syfte att utreda brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka fattas av avdelningschefen eller biträddande avdelningschefen för juridiska avdelningen vid staben för Gränsbevakningsväsendet eller av en för uppdraget förordnad anhållningsberättigad gränsbevakningsman som särskilt utbildats för hemligt inhämtande av information.*

Beslut om styrd användning av informationskällor får meddelas för högst sex månader åt gången.

Beslut om styrd användning av informationskällor ska fattas skriftligen. I beslutet ska följande nämnas:

- 1) den som föreslagit åtgärden,
- 2) den enhet som genomför inhämtandet av information och den tjänsteman som ansvarar för genomförandet av detta,
- 3) identifikationsuppgifterna för informationskällan,
- 4) det misstänkta brottet,
- 5) syftet med inhämtandet av information och planen för genomförandet av detta,

Gällande lydelse

6) beslutets giltighetstid,
7) eventuella begränsningar och villkor för den styrda användningen av en informationskälla.

När omständigheterna förändras ska beslutet vid behov ses över. Beslut om att styrd användning ska avslutas ska fattas skriftligen.

Föreslagen lydelse

6) beslutets giltighetstid,
7) eventuella begränsningar och villkor för den styrda användningen av en informationskälla.

När omständigheterna förändras ska beslutet vid behov ses över. Beslut om att styrd användning ska avslutas ska fattas skriftligen.

Denna lag träder i kraft den 20 .

4.

Lag

om ändring av 5 kap. 1 § i polislagen

I enlighet med riksdagens beslut ändras i polislagen (872/2011) 5 kap. 1 § 4 mom., sådant det lyder i lag 625/2015, som följer:

Gällande lydelse

5 kap

Hemliga metoder för inhämtande av information

1 §

Tillämpningsområde och definitioner

I detta kapitel föreskrivs om teleavlyssning, om inhämtande av information i stället för teleavlyssning, om teleövervakning, om inhämtande av basstationsuppgifter, om systematisk observation, om förtäckt inhämtande av information, om teknisk observation (teknisk avlyssning, optisk observation, teknisk spårning och teknisk observation av utrustning), om inhämtande av identifieringsuppgifter för teleadresser eller teleterminalutrustning, om

Föreslagen lydelse

5 kap

Hemliga metoder för inhämtande av information

1 §

Tillämpningsområde och definitioner

I detta kapitel föreskrivs om teleavlyssning, om inhämtande av information i stället för teleavlyssning, om teleövervakning, om inhämtande av basstationsuppgifter, om systematisk observation, om förtäckt inhämtande av information, om teknisk observation (teknisk avlyssning, optisk observation, teknisk spårning och teknisk observation av utrustning), om inhämtande av identifieringsuppgifter för teleadresser eller teleterminalutrustning, om

Gällande lydelse

täckoperationer, om bevisprovokation genom köp, om användning av informationskällor och om kontrollerade leveranser i syfte att förhindra, avslöja eller avvärja risk för brott. Dessa metoder för inhämtande av information kan användas i hemlighet för dem som de riktas mot.

Med *förhindrande av brott* avses åtgärder som syftar till att förhindra brott, försök till brott och förberedelse till brott, när det utifrån iakttagelser av en persons verksamhet eller utifrån annan information om en persons verksamhet finns grundad anledning att anta att personen i fråga kommer att göra sig skyldig till brott, samt åtgärder som syftar till att avbryta ett redan påbörjat brott eller begränsa den direkta skada eller fara som brottet medför.

Med *avslöjande av brott* avses åtgärder som syftar till att klarlägga om det för inledande av förundersökning finns en i 3 kap. 3 § 1 mom. i förundersökningslagen avsedd grund, när det utifrån iakttagelser av en persons verksamhet eller utifrån annan information om en persons verksamhet kan antas att ett brott har begåtts.

Vad som i detta kapitel föreskrivs om polisens eller en polismans rätt att använda hemliga metoder för inhämtande av information gäller med undantag för teleavlyssning, inhämtande av information i stället för teleavlyssning, täckoperationer, bevisprovokation genom köp och styrd användning av informationskällor även gränsbevakningsmyndigheterna, tullmyndigheterna och militärmyndigheterna enligt vad som särskilt föreskrivs i lag. Bestämmelser om Tullens rätt att för förhindrande av tullbrott genomföra täckoperationer, bevisprovokation genom köp och styrd användning av informationskällor finns i lagen om brottsbekämpning inom Tullen (623/2015). Täckoperationer och bevisprovokation genom köp för förhindrande av tullbrott genomförs av polisen på begäran av Tullen. Genom beslut av chefen för centralkriminalpolisen kan dock en täckoperation som genomförs uteslutande i datanät och bevisprovokation genom köp genomföras också av en tullman inom tullbrottsbekämpningen som

Föreslagen lydelse

täckoperationer, om bevisprovokation genom köp, om användning av informationskällor och om kontrollerade leveranser i syfte att förhindra, avslöja eller avvärja risk för brott. Dessa metoder för inhämtande av information kan användas i hemlighet för dem som de riktas mot.

Med *förhindrande av brott* avses åtgärder som syftar till att förhindra brott, försök till brott och förberedelse till brott, när det utifrån iakttagelser av en persons verksamhet eller utifrån annan information om en persons verksamhet finns grundad anledning att anta att personen i fråga kommer att göra sig skyldig till brott, samt åtgärder som syftar till att avbryta ett redan påbörjat brott eller begränsa den direkta skada eller fara som brottet medför.

Med *avslöjande av brott* avses åtgärder som syftar till att klarlägga om det för inledande av förundersökning finns en i 3 kap. 3 § 1 mom. i förundersökningslagen avsedd grund, när det utifrån iakttagelser av en persons verksamhet eller utifrån annan information om en persons verksamhet kan antas att ett brott har begåtts.

Vad som i detta kapitel föreskrivs om polisens eller en polismans rätt att använda hemliga metoder för inhämtande av information gäller med undantag för teleavlyssning, inhämtande av information i stället för teleavlyssning, täckoperationer, bevisprovokation genom köp och styrd användning av informationskällor även gränsbevakningsmyndigheterna, tullmyndigheterna och militärmyndigheterna enligt vad som särskilt föreskrivs i lag. Bestämmelser om Tullens rätt att för förhindrande av tullbrott genomföra täckoperationer, bevisprovokation genom köp och styrd användning av informationskällor finns i lagen om brottsbekämpning inom Tullen (623/2015). Täckoperationer och bevisprovokation genom köp för förhindrande av tullbrott genomförs av polisen på begäran av Tullen. Genom beslut av chefen för centralkriminalpolisen kan dock en täckoperation och bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät genomföras också av en tullman inom tullbrottsbekämpningen som särskilt utbildats för hemligt inhämtande av

Gällande lydelse

särskilt utbildats för hemligt inhämtande av information.

Föreslagen lydelse

information. *Bestämmelser om Gränsbevakningsväsendets rätt att i syfte att förhindra brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka utföra täckoperationer som genomförs uteslutande i datanät, bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät och styrd användning av informationskällor finns i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet (108/2018). Genom beslut av chefen för centralkriminalpolisen kan en täckoperation som genomförs uteslutande i datanät och bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät genomföras av en gränsbevakningsman som särskilt utbildats för hemligt inhämtande av information.*

I 10 kap. i tvångsmedelslagen föreskrivs om användning av hemliga tvångsmedel vid förundersökning av brott.

I 10 kap. i tvångsmedelslagen föreskrivs om användning av hemliga tvångsmedel vid förundersökning av brott.

Denna lag träder i kraft den 20 .

5.

Lag

om ändring av 12 § i lagen om behandling av personuppgifter vid Gränsbevakningsväsendet

I enlighet med riksdagens beslut *ändras* i lagen om behandling av personuppgifter vid Gränsbevakningsväsendet (639/2019) 12 § som följer:

Gällande lydelse

12 §

Behandling av uppgifter om informationskällor

Gränsbevakningsväsendet får, utöver sådana grundläggande personuppgifter som avses

Föreslagen lydelse

12 §

Behandling av uppgifter om informationskällor

Gränsbevakningsväsendet får, utöver sådana grundläggande personuppgifter som avses

Gällande lydelse

i 6 § i denna lag om en i 36 § i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet avsedd person, behandla

- 1) uppgifter om hur informationskällan har använts och övervakats,
- 2) det huvudsakliga innehållet i de uppgifter som informationskällan lämnat.

Föreslagen lydelse

i 6 § i denna lag om en i 36 § i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet eller 10 kap. 39 § i tvångsmedelslagen (806/2011) avsedd person, behandla följande personuppgifter:

- 1) uppgifter om hur informationskällan har använts och övervakats,
- 2) det huvudsakliga innehållet i de uppgifter som informationskällan lämnat.

—————
Denna lag träder i kraft den 20 .
—————